

วารสาร **วิชาการ**

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

กระทรวงศึกษาธิการ

ปีที่ ๗ ฉบับที่ ๔ ตุลาคม - ธันวาคม ๒๕๔๗ ISSN 1513-0096

พระบรมสาทิสลักษณ์ พระบาทสมเด็จพระ
พระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๔
ผลงานของ นายทวีพร ทองคำใบ

วารสารวิชาการ

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ
ปีที่ ๗ ฉบับที่ ๔ ตุลาคม - ธันวาคม ๒๕๕๗ ISSN 1513-0096

เจ้าของ

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ

ที่ปรึกษา

เลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (นางพรนิภา ลิ้มปยยอม)

รองเลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (นายนิราศ สร้างนิทร)

รองเลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (นางอารีรัตน์ วัฒนสิน)

รองเลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (นายชินภัทร ภูมิรัตน์)

ที่ปรึกษาด้านนโยบายและแผน (นายมังกร กุลวานิช)

ที่ปรึกษาด้านมาตรฐานการศึกษา (นายนิวัตร นาคะเวช)

ที่ปรึกษาด้านการศึกษาพิเศษและผู้ด้อยโอกาส (นางเบญจา ชลธาร์นนท์)

ที่ปรึกษาด้านเทคโนโลยีเพื่อการเรียนการสอน (นายอุบล เล่นวารี)

ที่ปรึกษาด้านพัฒนากระบวนการเรียนรู้ (นายวินัย รอดจ่าย)

ที่ปรึกษาด้านพัฒนาระบบเครือข่ายและการมีส่วนร่วม (นายปัญญา วงศ์กุหมัด)

ผู้อำนวยการสำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา (นายสุชาติ วงศ์สุวรรณ)

รองผู้อำนวยการสำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา (นางสุนีย์ เศรษฐินวิชัยกิจการ)

วารสารวิชาการ เป็นวารสารที่จัดทำขึ้น เพื่อเป็นแหล่งเผยแพร่ความรู้ด้านวิชาการ เกี่ยวกับหลักสูตร สื่อการเรียนการสอน และการจัดการศึกษา เป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยน ความคิดเห็นที่เป็นประโยชน์ในเชิงสร้างสรรค์ ต่อการปฏิบัติงานด้านการศึกษา เสนอข่าว ความเคลื่อนไหวเกี่ยวกับงานวิชาการ ประกาศ คำสั่ง และระเบียบต่างๆ ที่เกี่ยวกับการจัดการศึกษา

ข้อความใดๆ ที่ตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสาร วิชาการฉบับนี้ เป็นความคิดเห็นเฉพาะตัว ของผู้เขียน ไม่มีข้อผูกพันกับสำนักงาน คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน แต่ประการใด

บทบรรณาธิการ

วันที่ ๑๘ ตุลาคม พุทธศักราช ๒๕๕๗ เป็นมหามงคลสมัย วันพระราชสมภพครบ ๒๐๐ ปีของ พระบิดาแห่งวิทยาศาสตร์ไทย พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ด้วยความสำนึกใน พระมหากรุณาธิคุณ คณะบรรณาธิการวารสารวิชาการร่วมเทิดพระเกียรติด้วย พระบรมสาทิสลักษณ์ งดงามเด่นสง่าบนปกหน้า และบทความของอาจารย์สายไหม จบกมลศึก เรียงร้อยถึงพระอัจฉริยภาพ ที่แสดงความเป็นนักปราชญ์ เปี่ยมเต็มคุณค่าทุกด้านเชิงวิชาการ

คอลัมน์ ประวัติศาสตร์ไทยที่ควรรู้ อดีตบรรณาธิการอนุสาร อ.ส.ท. ๒๗ ปี คุณหญิงคณิตา เลชะกุล ให้บทความ พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว องค์คุณูปการประวัติศาสตร์ไทย ทรงนำ หลักศิลาจารึกจากสุโขทัยมาศึกษา จนเป็นมูลแห่งประเด็นให้นักประวัติศาสตร์ไทยศึกษาต่อมาไม่รู้จบ

กฎหมายตราสามดวง นิติวรรณกรรมสำคัญของโลกอายุครบ ๒๐๐ ปี ในต้นปีพุทธศักราช ๒๕๕๘ เมธีวิจัยอาวุโส สกว. ดร.วินัย พงศ์ศรีเพียร ประธานโครงการวิจัยกฎหมายตราสามดวง เริ่มต้นที่ ๑ บทความล้ำค่าเป็นภาพสะท้อนทุกแง่มุมครั้งแรก คือโอกาสดีที่เราได้ร่วมเดินทางตามผลงานวิจัยของท่าน เป็นการปิดฉากปีนี้ด้วยการเริ่มต้นร่วมกันในครรลองยาวไกล

คณะบรรณาธิการ

บรรณาธิการ

นายทวีพร ทองคำใบ

ผู้ช่วยบรรณาธิการ

นางสาวเจตนา พรหมประดิษฐ์

กองบรรณาธิการ

นางสาวเงินยวง นุดตะเคียน

นายธัญญา เรืองแก้ว

นางสาวประนอม เพ็งพันธ์

นายประยุทธ์ ไทยธานี

นางเพชรภรณ์ รื่นรัมย์

นางฟาฏินา วงศ์เลขา

นางลัดติยา ออมสมานกุล

นางสาววิไลวรรณ ใจแก้ว

นางศกุนตลา สุขสมัย

นางสาวสุขเกษม ปิดตานะ

นางสาวสุวิมล โสדתพิพย์

นางอัมพร แต้มทอง

กองจัดการ

นางสาวจารุวรรณ บุญจันทร์

นางสาวชนัญชิดา นาคปลัด

นางสาวชมภูณัฐ จรวิรัตน์

นายอานนท์ สิงห์ล้ำเลิศ

ฝ่ายศิลป์

นายพินิจ สุขะสันต์

นายไพฑูรย์ บุญภานนท์

ถ่ายภาพ

นายทวีพร ทองคำใบ

สารบัญ

เรื่อง

หน้า

- พระราชประวัติรัชกาลที่ ๔ ๒
เจตนา พรหมประดิษฐ์
- พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว
พระบิดาแห่งนักวิทยาศาสตร์ไทย ๗
สายไหม จบกาสึก
- “๒๐๐ ปี กฎหมายตราสามดวง” ๑๓
ตอนที่ ๑ ความสำคัญของ “กฎหมายตราสามดวง”
ดร.วินัย พงศ์ศรีเพียร เมธีวิจัยอาวุโส สกว.
- ยุทธศาสตร์การบริหารในยุคโลกาภิวัตน์ ๒๖
ดร.อริปัตย์ คล้ายสุนทร
- การจัดการเรียนการสอนของครูไทย
ในยุคปฏิรูปการศึกษา ๓๒
เจตนา พรหมประดิษฐ์
- ท้องโลกจินตนาการเด็ก ๓๙
กัทธกร บัวมูล
- หนังสือยุคคอมพิวเตอร์ ๔๖
สุกัญญา ทองใส
- สำนักวิชาการ...กับการจัดการศึกษา
สำหรับผู้มีความสามารถพิเศษ ๕๔
เพชรภรณ์ รื่นรัมย์
- การบริหารเวลา ๖๐
อมร เสือคำ
- ครูกับการจัดการเรียนการสอน ใ้ผู้เรียน
ใช้การวิจัยในกระบวนการเรียนรู้ ๖๓
ศรีมงคล เจริญรัตน์
- การจัดการศึกษาโดยครอบครัว ๖๗
อากร ทองสวัสดิ์
- ประวัติศาสตร์ไทยที่ครูควรรู้ ๖๙
คุณหญิงคนिता เลขะกุล
- หนูอยากอยู่ โรงเรียนในฝัน ๗๔
นิวัตร นาคะเวช
- หนังสือครูทำได้ ๗๗
มานพ กนอมศรี
- สนามหนังสือเพื่อการเรียนรู้ ๘๖
ฟาฏินา วงศ์เลขา
- ดาวเด่นแดนเสมา ๘๘
กรรณา ศิริฤกษ์อุดมพร
- ร้อยเรียงเคียงกันฉันท์กวี ๙๒
ทวิพร ทองคำใบ

พระราชประวัติ

พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

รัชกาลที่ ๔

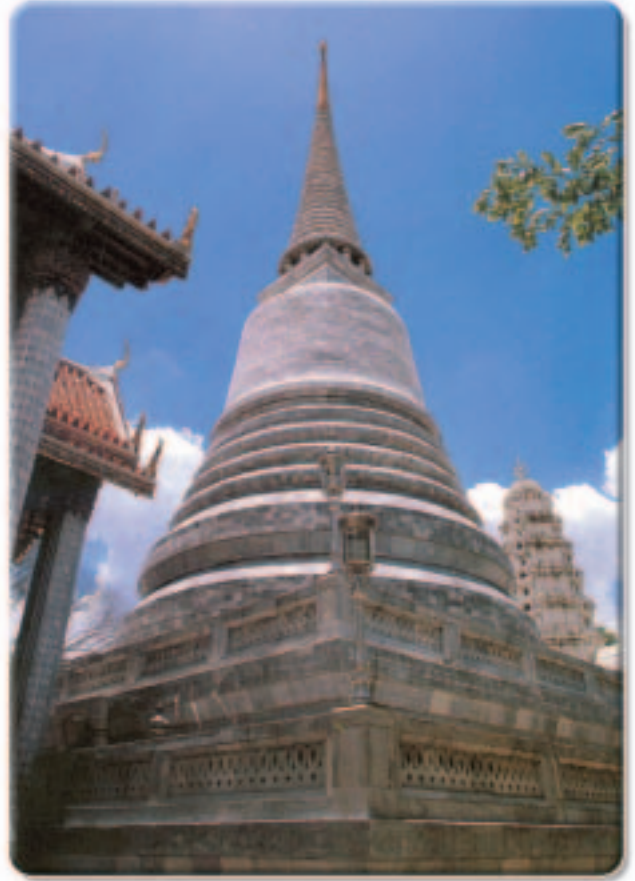
พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงเป็นพระราชโอรสพระองค์ที่ ๒ ในพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย ประสูติ แต่สมเด็จพระศรีสุริเยนทราบรมราชินี เสด็จพระราชสมภพ เมื่อวันที่ ๑๘ ตุลาคม พ.ศ. ๒๓๔๗ ตรงกับ วันพฤหัสบดี ขึ้น ๑๔ ค่ำ เดือน ๑๑ ปีชวด ณ พระราชวังเดิม กรุงเทพมหานคร มีพระนามเดิมว่า เจ้าฟ้ามหามาลา มีพระราชอนุชาร่วมพระราชมารดา คือ

เจ้าฟ้ามุขทิม ซึ่งต่อมาได้รับสถาปนาเป็น พระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัว เมื่อพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวมีพระชนมายุได้ ๙ พรรษา สมเด็จพระบรมชนกนาถ โปรดให้ตั้งการพระราชพิธีลงทรงตามแบบราชประเพณี และพระราชทานพระนามตามจารึกในพระสุพรรณบัฏว่า **สมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอ เจ้าฟ้ามงกุฎ สมมุติเทววงศ์ พงศ์ไศวรรยัตริย์ ชาติยราชกุมาร**

เมื่อพระชนมายุได้ ๑๓ พรรษา พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้มีการพระราชพิธีโสกันต์ หลังจากนั้นทรงผนวชเป็นสามเณร ณ เดือนเมษายน พุทธศักราช ๒๔๖๖ เมื่อลาผนวชแล้วทรงศึกษาวิชาการต่างๆ สำหรับกษัตริย์ทั่วไป เช่น การฝึกหัดอาวุธ วิชาคชกรรม พระองค์ทรงสนพระทัยในการศึกษาภาษาต่างประเทศมาก และเมื่อพระชนมายุ ๒๑ พรรษา ทรงผนวชเป็นพระภิกษุตามโบราณราชประเพณีซึ่งทรงอยู่ในเขตบรรพชิต ตลอดรัชสมัยรัชกาลที่ ๓ ระหว่างที่ทรงผนวช ประทับอยู่ที่วัดมหาธาตุ แล้วทรงย้ายไปอยู่วัดราชาธิวาส (วัดสมอราย) พระองค์ได้ทรงตั้งคณะสงฆ์ ชื่อ “คณะธรรมยุตินิกาย” ขึ้น ต่อมาทรงย้ายไปอยู่วัดบวรนิเวศวิหาร ได้รับแต่งตั้งเป็นพระราชาคณะ และได้เป็นเจ้าอาวาสวัดบวรนิเวศองค์แรก ทรงรอบรู้ภาษาบาลีและแตกฉานในพระไตรปิฎก นอกจากนั้นยังศึกษาภาษาละตินและภาษาอังกฤษจนสามารถใช้งานได้ดี

การที่พระองค์ทรงผนวชเป็นระยะเวลานานถึง ๒๗ ปี ทำให้ทรงมีโอกาสศึกษาพระพุทธศาสนาอย่างเต็มที่ จนมีความรู้ด้านพระพุทธศาสนาอย่างแจ่มแจ้ง และขณะที่ทรงผนวชอยู่นั้น มหาอำนาจตะวันตกกำลังขยายอิทธิพลเข้ามาในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ พระองค์ทรงตระหนักถึงความจำเป็นของการเรียนภาษาต่างประเทศว่าจะเป็นหนทางนำไปสู่การศึกษาวิทยาการสมัยใหม่ จึงทรงศึกษาภาษาอังกฤษจนเชี่ยวชาญใช้การได้ดี เป็นผลให้ทรงมีความรู้ในวิทยาการตะวันตกอย่างแตกฉาน และยังทรงศึกษาสถานการณ์ของโลกและทรงคบค้าสมาคมกับชาวตะวันตกจนทรงสามารถรู้เท่าทันความคิดอ่าน ตลอดจนความผันแปรของสถานการณ์โลกในขณะนั้นได้เป็นอย่างดี นอกจากนี้ ระหว่างที่ทรงดำรงสมณเพศนั้น พระองค์ได้เสด็จจุดดงค์ไปตามหัวเมืองต่างๆ ทั่วประเทศ ทำให้ทอดพระเนตรเห็นสภาพบ้านเมือง ตลอดจนความเป็นอยู่ที่แท้จริงของราษฎร

วัดราชประดิษฐ์สถิตมหาสีมาราม

ปี พ.ศ. ๒๓๙๔ พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว เสด็จสวรรคต พระบรมวงศานุวงศ์ เสนาบดี และข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ ได้เข้ากราบถวายบังคมทูลอัญเชิญเสด็จขึ้นเถลิงถวัลย์ราชสมบัติ สืบพระราชสันตติวงศ์ รัชกาลที่ ๔ โดยมีพระราชปรมากิโยชโดยย่อว่า **“พระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาอานันทมหิดล พระอัฐมรามาธิบดินทร”** หลังจากเสด็จขึ้นครองราชย์ พระองค์ทรงทำนุบำรุงประเทศชาติ ให้เจริญรุ่งเรืองในทุกๆ ด้าน โดยเฉพาะการปรับปรุงบ้านเมืองให้เข้ากับแบบแผนของประเทศตะวันตก พระองค์โปรดให้เปลี่ยนแปลงขนบธรรมเนียมประเพณีที่มีมาแต่เดิมหลายอย่าง เช่น ทรงเริ่มใช้ธรรมเนียมฝรั่งโดยพระราชทานพระหัตถ์ให้แก่ผู้มาเฝ้าทูลละอองพระบาทจับเป็นครั้งแรก โปรดให้ชาวต่างชาติยืนเฝ้าแทนการหมอบคลาน โปรดให้ข้าราชการสวมเสื้อเวลาเข้าเฝ้าตามแบบตะวันตก เป็นต้น

พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงริเริ่มการติดต่อกับประเทศทางตะวันตกอย่างจริงจัง โดยประเทศต่างๆ ส่งคณะทูตเข้ามาเจริญสัมพันธไมตรี และติดต่อค้าขาย และพระองค์ได้ทรงแต่งคณะทูตออกไปเจริญสัมพันธไมตรีตอบแทนหลายครั้ง เช่น อังกฤษ ฝรั่งเศส สหรัฐอเมริกา โปรตุเกส เดนมาร์ก ฯลฯ ทำให้การค้าขายทั้งในและนอกประเทศขยายตัวขึ้นอย่างมาก เพื่ออำนวยความสะดวกในการค้าขาย พระองค์จึงโปรดเกล้าฯ ให้ตัดถนนเจริญกรุงขึ้นเป็นถนนแรก ใน พุทธศักราช ๒๔๐๔ และโปรดให้สร้างถนนบำรุงเมือง ถนนเฟื่องนคร ถนนสีลม และถนนพระราม ๔ เพิ่มเติมขึ้นอีกในภายหลัง นอกจากนี้ยังโปรดให้ขุดคลองสำคัญๆ หลายสายเพื่อให้การเดินทางไปมาระหว่างกรุงเทพฯ และหัวเมืองใกล้เคียงสะดวกขึ้น

ในด้านการศาสนา พระองค์ได้ทรงทำนุบำรุงพระพุทธศาสนาให้เจริญรุ่งเรือง ทรงวางพระองค์เป็นกลางระหว่างสงฆ์มหานิกายและสงฆ์ธรรมยุติ และโปรดให้ชำระพระพุทธศาสนาเป็นการใหญ่ ทำให้ศาสนามีความเป็นระเบียบและมั่นคงมาจนถึงปัจจุบัน พระองค์ยังโปรดให้สร้างและบูรณะวัดวาอารามหลายแห่ง ซึ่งวัดที่สร้างใหม่ในรัชกาลนี้ ได้แก่ วัดมกุฏกษัตริยาราม วัดโสมนัสวิหาร วัดปทุมวนาราม วัดบรมนิวาส และวัดราชประดิษฐ์ ซึ่งเป็นวัดประจำรัชกาล นอกจากจะทำนุบำรุงพระพุทธศาสนาแล้ว พระองค์ยังทรงอุปถัมภ์ศาสนาอื่นด้วยและยังพระราชทานเสรีภาพให้ประชาชนสามารถนับถือศาสนาได้ตามความสมัครใจ

ในด้านการศึกษา พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้ตระหนักถึงความสำคัญของการศึกษาว่าจะช่วยพัฒนาประเทศให้เป็นที่ยอมรับของประเทศมหาอำนาจตะวันตกได้ โดยเฉพาะการศึกษา

ภาษาอังกฤษ พระองค์ทรงสนับสนุนการจัดการศึกษาแผนใหม่โดยคณะมิชชันนารี และยังส่งข้าราชการไปศึกษาตุงานต่างประเทศ เพื่อนำความรู้สมัยใหม่กลับมาปรับปรุงพัฒนางานด้านต่างๆ ให้ดีขึ้น พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ถือเป็นแบบอย่างด้านการศึกษาที่ดียิ่ง ทรงใฝ่พระทัยศึกษาศาสตร์ต่างๆ ด้วยพระองค์เอง ทั้งด้านประวัติศาสตร์ วรรณคดี ปรัชญา ศาสนาต่างๆ ภาษาต่างประเทศ คณิตศาสตร์และที่ทรงสนพระทัยศึกษาค้นคว้ามากคือ ดาราศาสตร์ ทรงรอบรู้และเชี่ยวชาญในวิชาดาราศาสตร์และคณิตศาสตร์ขั้นสูงจนสามารถคำนวณวันเวลาที่เกิดสุริยุปราคาล่วงหน้าได้อย่างถูกต้องแม่นยำ โดยทรงพยากรณ์ล่วงหน้าถึง ๒ ปีว่าจะเกิดสุริยุปราคาหมดทั้งดวงขึ้นในวันที่ ๑๘ สิงหาคม พ.ศ. ๒๔๑๑ และสามารถมองเห็นได้ชัดเจนที่ตำบลหว้ากอ จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ซึ่งเมื่อถึงเวลาที่ทรงพยากรณ์ไว้ก็เกิดสุริยุปราคาจริงตามที่ทรงคำนวณไว้ พระปรีชาสามารถด้านวิทยาศาสตร์นี้เป็นที่ยอมรับจนต่อมาได้รับการถวายพระราชสมัญญานามว่า **“พระบิดาแห่งวิทยาศาสตร์ไทย”**

พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรง
ครองราชสมบัติได้ ๑๗ ปี ก็ทรงพระประชวรด้วย
โรคมalaria หรือไข้จับสั่น และเสด็จสวรรคตเมื่อวันที่
๑ ตุลาคม พ.ศ. ๒๔๑๑ สิริพระชนมายุได้ ๖๔ พรรษา
ตลอดระยะเวลา ๑๗ ปีที่ทรงปกครอง
ประเทศนั้น พระองค์ทรงบำเพ็ญพระราชกรณียกิจ

อย่างหนักเพื่อประโยชน์สุขแก่ประชาชนและประเทศ
ชาติ ทรงมีสายพระเนตรที่ยาวไกลในการบริหารบ้าน
เมือง ยอมเสียสละประโยชน์ส่วนน้อยเพื่อประโยชน์
ส่วนใหญ่ของประเทศชาติ ทำให้ชาติไทยดำรงความ
เป็นไทยมาจนปัจจุบัน

เอกสารอ้างอิง

ทิพย์วรรณ แสงวงศ์. พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๔. พิมพ์ครั้งที่ ๔. กรุงเทพมหานคร :
บริษัทโรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช จำกัด, ๒๕๔๖.

พระบรมจักรีวงศ์ แห่งกรุงรัตนโกสินทร์. (๒๕๔๗). (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก :<http://www.racha.coolfreepage.com/4.html>[๒๕๔๗,๒๗ พฤษภาคม].

สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง. (๒๕๔๗). พระราชประวัติ ร.๔. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก
:<http://www.kmitl.ac.th/information/king4.html>[๒๕๔๗,๒๗ พฤษภาคม].

พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พระบิดาแห่งนักวิทยาศาสตร์ไทย

สายไหม จบกาศิก*

วันที่ ๑๘ ตุลาคม ทุกปี นับตั้งแต่พุทธศักราช ๒๕๓๕ สืบมา รัฐบาลได้กำหนดให้เป็นวันสำคัญแห่งชาติ คือ “วันวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีไทย” ซึ่งพระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาอานันทมหิดล พระอัฐมรามาธิบดินทร พระองค์ที่ ๙ แห่งพระมหากษัตริย์ราชวงศ์จักรี ทรงได้รับการถวายพระราชสมัญญา “พระบิดาแห่งนักวิทยาศาสตร์ไทย” ด้วยพระเกียรติคุณที่ทรงคำนวณอุบัติการณ์สุริยุปราคาเต็มดวง ณ ตำบลหว้ากอ จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ เมื่อพุทธศักราช ๒๔๑๑ ถูกต้องอย่างน่าอัศจรรย์ เป็นที่ประจักษ์ท่ามกลางนักดาราศาสตร์สำคัญๆ ทั้งยุโรปและอเมริกา ที่เดินทางเข้ามาร่วมชมเหตุการณ์

เฉพาะวันที่ ๑๘ ตุลาคม พุทธศักราช ๒๕๔๗ นี้ เป็นมหามงคลสมัยที่สำคัญอีกครั้ง ด้วยเป็นวาระที่วันพระบรมราชสมภพครบ ๒๐๐ ปี ซึ่งตามโบราณราชประเพณีจะมีการบำเพ็ญพระราชกุศลน้อมเกล้า น้อมกระหม่อมอุทิศถวาย

ประจวบกับ องค์การศึกษาวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (Unesco) ประกาศยกย่องพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ให้ทรงเป็นบุคคลสำคัญของโลก ในวาระวันพระบรมราชสมภพครบ ๒๐๐ ปี ในการประชุมสมัยสามัญ ครั้งที่ ๓๒ ระหว่างวันที่ ๒๙ กันยายน - ๑๗ ตุลาคม ๒๕๔๖ ที่กรุงปารีส ประเทศฝรั่งเศส และมีมติเมื่อวันที่ ๑๗ ตุลาคม พุทธศักราช ๒๕๔๖ ให้การฉลองวันพระบรม

* ผู้เชี่ยวชาญด้านภาษา เอกสาร และหนังสือ กรมศิลปากร

ราชสมภพครบ ๒๐๐ พรรษา ของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ในวันที่ ๑๘ ตุลาคม พุทธศักราช ๒๕๔๗ เป็นรายการที่องค์การ Unesco จะร่วมเฉลิมฉลองใน ปี ๒๕๔๗ ด้วย

รัฐบาลได้ตระหนักว่าเป็นโอกาสดีที่ชาวไทยจะได้แสดงกตัญญูตเวทีตาธรรม จัดงานเฉลิมฉลองพร้อมกับองค์การศึกษาวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติด้วย จึงได้แต่งตั้ง “คณะกรรมการอำนวยการจัดงานสมโภช ๒๐๐ ปี แห่งการพระราชสมภพพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว” เพื่อดำเนินงาน และนำความกราบบังคมทูลขอพระราชทานพระบรมราชานุญาตจัดงานพระราชพิธีบำเพ็ญพระราชกุศลน้อมเกล้าน้อมกระหม่อมถวายพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พร้อมทั้งขอพระราชทานชื่อการจัดงานครั้งนี้

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานชื่องานว่า

“งานเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ในโอกาสที่วันพระบรมราชสมภพครบ ๒๐๐ ปี” ชื่อภาษาอังกฤษว่า

“The Celebrations Commemoration the Auspicious occasion of His Majesty King Mongkut’s ๒๐๐th Birthday Anniversary”

รัฐบาลได้มอบหมายให้กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเป็นเจ้าของเรื่องดำเนินงานโดย “คณะกรรมการอำนวยการจัดงานเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ในโอกาสวันพระบรมราชสมภพครบ ๒๐๐ ปี” กำหนดให้มีการเฉลิมฉลองตั้งแต่ต้นปี ๒๕๔๗ สิ้นสุดงานวันที่ ๓๑ ธันวาคม ๒๕๔๗ ได้แต่งตั้งอนุกรรมการเพื่อดำเนินงานเกี่ยวกับการเฉลิมพระเกียรติ นอกเหนือจากการพระราชพิธีบำเพ็ญพระราชกุศลทักษิณานุปทาน ซึ่งจัดพร้อมกันกับงานด้านอื่นๆ ในวันที่ ๑๘ ตุลาคม ๒๕๔๗ ให้ครอบคลุมทุกกิจกรรม จำนวน ๔ คณะ คือ

คณะอนุกรรมการฝ่ายโครงการและกิจกรรม

จัดกิจกรรมแสดงสิ่งประดิษฐ์และพระอัจฉริยภาพของรัชกาลที่ ๔ และรัชกาลที่ ๙ จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร กระทรวงพลังงาน กระทรวงศึกษาธิการ โดยให้เกี่ยวโยงถึงสถานศึกษาทุกระดับ รวมทั้งพระราชกรณียกิจที่เกิดขึ้นในรัชสมัย

คณะอนุกรรมการฝ่ายจัดทำหนังสือที่ระลึก

จัดพิมพ์หนังสือเกี่ยวกับพระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ที่มีอยู่หลายด้าน ทั้ง นิติศาสตร์ ดาราศาสตร์ พระพุทธศาสนา ประวัติศาสตร์ จารัตประเพณี การต่างประเทศ ออกเผยแพร่ เชิญชวนชุมชนต่างๆ สร้างสวนสาธารณะเป็นที่ระลึก รณรงค์ให้ร่วมกันรักษาสีงแวดล้อม

มีความสุขุม ใช้กำลังมิได้ นอกจากการเจรจาทางพระราชไมตรี แม้จะเสียส่วนน้อย ก็เพื่อรักษาส่วนใหญ่ จึงจะด้านมหาอำนาจไว้ได้

ในสมณเพศทรงส่งเสริมการศึกษาพระปริยัติธรรมอย่างเข้มแข็ง ทรงก่อตั้งโรงเรียนสอนภาษาบาลีในวัดบวรนิเวศวิหาร ความเป็นอัจฉริยะทางการเรียนรู้ศาสตร์ทั้งหลายทรงแตกฉานในภาษาบาลีอย่างยิ่ง กล่าวได้ว่า พระองค์เป็นพระบิดาแห่งภาษาบาลีในเมืองไทยโดยแท้ ทรงเชี่ยวชาญในการพระราชนิพนธ์คาถาบาลีได้อย่างไพเราะ ทรงปรับปรุงคณะสงฆ์ที่ย่อยหย่อนระเบียบวินัยให้เคร่งครัด จัดตั้งเป็นคณะธรรมยุติกนิกายเพื่อรักษาวัตรปฏิบัติสงฆ์ให้เป็นแบบแผน การพระศาสนาเจริญรุ่งเรือง

เวลา ๒๗ ปี จึงเป็นการเตรียมความพร้อมเพื่อรับสถานการณ์อันหนักเมื่อเวลาเสด็จขึ้นครองราชย์ ซึ่งพระองค์ทรงกุมหางเสือรัฐนาวาสยามฝ่าคลื่นผืนลมอันกล้า ผ่านมาด้วยพระอัจฉริยภาพ นาย A.B. Griswold นักโบราณคดีและประวัติศาสตร์ชาวอเมริกาที่เข้ามาศึกษาประวัติศาสตร์ไทย กล่าวว่า “พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เสด็จขึ้นครองราชย์ในขณะที่ฝรั่งกำลังแผ่ขยายอำนาจอย่างเต็มที่ โดยพยายามแบ่งแยกชาติต่างๆ ในเอเชียออกเป็นส่วนๆ “หนังสือพิมพ์ภาษาอังกฤษที่สิงคโปร์ลงบทความภายหลังเมื่อเสด็จขึ้นครองราชย์แล้วว่า “พระมหากษัตริย์องค์ใหม่ของประเทศไทย เป็นผู้มีความคิดในแนวอารยธรรมและทรงก้าวหน้าไปไกลกว่าข้าแผ่นดินของพระองค์เป็นส่วนมาก เราคิดว่าพระเจ้าแผ่นดินพระองค์นี้ จะทรงเปลี่ยนแปลงอะไรต่างๆ ในประเทศ ให้เป็นไปในทางที่ดียิ่งขึ้นอย่างมาก คือทรงยุติธรรม ทรงเผยแพร่วัฒนธรรมแก่ชาวต่างประเทศ ทรงเปิดสัมพันธ์ภาพทางการทูตและการค้าขายกับนานาชาติ...”

เซอร์ จอห์น เบาริง อัครราชทูต ผู้นำสาส์นของพระนางวิกตอเรียแห่งอังกฤษเข้ามาเจริญสัมพันธไมตรี เพื่อปรับปรุงสนธิสัญญาทางการค้าเมื่อต้นรัชกาล

พุทธศักราช ๒๓๙๘ ซึ่งในเวลาต่อมา พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวแต่งตั้งให้เป็นอัครราชทูตไทยประจำที่กรุงลอนดอน มีบรรดาศักดิ์ว่า พระยาสยามานุกุลกิจ สยามมิตรมหายศ พรธนาพระลักษณะ พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวว่า “พระชนมายุประมาณ ๕๐ พรรษา ทรงสูงขนาดปานกลาง พระรูปผอม พระพักตร์งามได้สัดส่วนและค่อนข้างเคร่งขรึม พระเนตรแสดงความซื่อและเปิดเผย พระฉวีขาว แม้พระพักตร์จะไม่งดงามมาก แต่ก็แสดงคุณลักษณะอันเข้มแข็งแต่อ่อนโยน...” อีกทั้งเล่าลักษณะพระอัจฉริยะที่แสดงความเป็นนักปราชญ์ว่า “ในที่ประทับส่วนพระองค์ของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ในพระบรมมหาราชวัง เต็มไปด้วยหนังสือ และเครื่องมือเครื่องใช้ต่างๆ ทั้งด้านปรัชญาและคำนวณ มีนาฬิกาตั้งและแขวนแบบปารีส พรอทวัดอุณหภูมิ เครื่องวัดความกดของอากาศ กล้องส่องทางไกล กล้องจุลทรรศน์ และอื่นๆ มากมาย สรุปแล้วก็คือ ในห้องนี้ เป็นที่รวมหนังสือ และเครื่องมือเครื่องใช้ อันทันสมัยนานาชนิด รวบรวมเป็นห้องของนักวิทยาศาสตร์ หรือห้องสมุดของนักปรัชญาเมธีที่เชี่ยวชาญในยุโรป” เป็นมโนภาพที่เห็นพระมหากษัตริย์ เมื่อ ๑๕๐ ปีล่วงมาแล้วอย่างชัดเจน

พระราชกรณียกิจที่สำคัญดังนี้

การเปลี่ยนแปลงประเพณีเข้าเฝ้าฯ หมอบคลาน

เมื่อพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงต้อนรับคณะทูตอังกฤษนำโดยอัครราชทูต เซอร์ จอห์น เบาริง เมื่อพุทธศักราช ๒๓๙๘ อย่างสมเกียรติ ได้เปลี่ยนแปลงประเพณีการหมอบคลานเข้าเฝ้าฯ ของข้าราชการไทยให้ยืนเคียงบ่าเคียงไหล่กับคณะราชทูตอังกฤษ ถือว่าเป็นการเปลี่ยนแปลงที่สร้างเกียรติยศแก่ราชสำนักไทยได้อย่างงดงาม โอกาสนี้ได้เกิดประเพณีการยิงสลุตเกิดขึ้นเป็นครั้งแรกในประเทศไทย

ด้านการศึกษา ทรงสนับสนุนให้ข้าราชการและประชาชนศึกษาภาษาอังกฤษ เพื่อก้าวทันการหมุนเวียนของโลก ปรับปรุงการศึกษา การแพทย์ ตั้งโรงพิมพ์พิมพ์หนังสือตำรับตำราต่างๆ ให้แพร่หลาย ส่งเสริมให้มีผู้รู้มากขึ้น เป็นการป้องกันการหลงวิชา เพราะคนสมัยก่อนมักหลงความรู้ ไม่ยอมถ่ายทอด วิชาตายไปกับตัวเสียมาก

จัดตั้งพิพิธภัณฑ์ รวบรวมศิลปวัตถุที่ทรงนำมาเมื่อครั้งที่เสด็จจุดดงค์ไปในชนบท มาจัดแสดงให้เห็นถึงวัฒนธรรมของบ้านเมือง รวมมือกับพิพิธภัณฑ์นานาชาติส่งศิลปวัตถุของไทยไปแสดงที่กรุงลอนดอนและกรุงปารีส

ทำนุบำรุงประเทศ เป็นงานที่เกี่ยวข้องกับหน่วยงานหลายฝ่าย เริ่มด้วยการตั้งกรมตำรวจนครบาลขึ้นเป็นครั้งแรก ทำหน้าที่รักษาความสงบเรียบร้อยในพระนคร ตั้งศาลสถิตยุติธรรมสำหรับพิพากษาอรรถคดีแก่กฎหมายให้ทันสมัย เพื่อประชาชนได้รับความยุติธรรมทั่วหน้า ในการนี้ตั้งโรงพิมพ์หลวงเรียกว่าอักษรพิมพ์การ สำหรับพิมพ์ตัวบทกฎหมายและบรรดาประกาศจำนวนมากกว่า ๕๐๐ ฉบับ ที่ทรงบัญญัติขึ้นเพื่อความเรียบร้อยในบ้านเมือง เช่น การรักษาสิ่งแวดล้อม ห้ามทิ้งสิ่งปฏิกูลลงในคลองคู ให้แพร่หลายไปสู่ประชาชน เป็นการชี้แจงขนบธรรมเนียมประเพณีให้รู้ทั่วกัน ที่สำคัญคือ ออกหนังสือราชกิจจานุเบกษาในนามรัฐบาล

การคมนาคม ในกรุงเทพฯ โปรดให้ขยายบ้าน

เมืองให้ทันสมัย สร้างถนนสำคัญๆ จากกลางกรุงได้แก่ ถนนบำรุงเมือง เพ็ญนคร สีลม และถนนเจริญกรุง อันเป็นเส้นทางยาวที่สุด การสัญจรทางน้ำ ขุดคลองคูเมืองรอบนอก ได้แก่ คลองผดุงกรุงเกษมเพื่อลัดเส้นทางแม่น้ำเจ้าพระยาทางตะวันออก คลองมหานาค คลองหัวลำโพง ส่วนด้านใต้ ขุดคลองภาษีเจริญ คลองดำเนินสะดวก คลองเจดีย์บูชา เชื่อมโยงแม่น้ำให้ติดต่อถึงกันเพื่อให้ได้ประโยชน์ทั้งการคมนาคมและการชลประทาน

ด้านการพาณิชย์ การค้าขายได้ขยายตัวกว้างขวางหลังจากไทยผ่อนผันในการแก้ไขสนธิสัญญาเมื่อพุทธศักราช ๒๓๙๘ แล้ว ทำให้ไทยต้องปรับปรุงระบบการเงินของประเทศ จัดตั้งโรงกระดาษขึ้นในพระบรมมหาราชวัง ผลิตเป็นเหรียญกลมแบนอย่างที่ใช้อยู่ในทุกวันนี้แทนเงินพดด้วง เบี้ยหอย เพื่อให้มีจำนวนหมุนเวียนมากพอกับการค้าที่ขยายตัวอย่างรวดเร็ว ได้มีการปรับปรุงภาษีเข้าโดยจัดตั้งที่ทำการศุลกากรขึ้นทำหน้าที่จัดเก็บภาษี เพิ่มสินค้าส่งออก ซึ่งแต่เดิมข้าว เป็นสินค้าต้องห้าม สามารถส่งออกได้เป็นครั้งแรก จากนั้นได้มีขบวนการส่งเสริมการปลูกข้าวเพื่อเพิ่มผลผลิตกว้างขวางมากขึ้น โปรดให้จัดตั้งโรงสีไฟสำหรับสีข้าว โรงเลื่อยจักร รองรับการสร้างสินค้าให้ทันกับการพัฒนา

การทหาร พระราชหฤทัยแห่งการพัฒนาทรงมีพระราชประสงค์จะเร่งให้เมืองไทยก้าวทันกับความเจริญยุคใหม่อย่างยุโรปทุกประการ ทรงก่อตั้งริเริ่มสิ่งใหม่ขึ้นหลายประการ เช่น ตั้งที่ปรึกษาต่างประเทศขึ้นในราชการ โดยเฉพาะการพัฒนากองทัพให้เหมือนกับตะวันตก จ้างนายทหารอังกฤษมาเป็นผู้ช่วยฝึกตั้งกรมทหารราบ กรมทหารปืนใหญ่ กรมพรตนาวิกโยธิน ปรับปรุงกิจการกองทัพเรือ โปรดให้พระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัว พระอนุชาธิราช ทรงดำรงพระอิสริยยศเท่าเทียมพระมหากษัตริย์อีกพระองค์หนึ่ง เป็นผู้บังคับกรมทหารปืนใหญ่ แปลตำรา

ปีนใหญ่จากภาษาอังกฤษเป็นภาษาไทยเพื่อใช้ในราชการ

การพระศาสนาและสถาปัตยกรรม เมื่อครั้งที่เสด็จจรดงค์ไปในชนบทนั้นได้ทอดพระเนตรโบราณสถานที่ควรแก่การบูรณปฏิสังขรณ์หลายแห่ง เพื่อจรรโลงความเจริญรุ่งเรืองของแผ่นดินพระพุทธศาสนา และเชิดชูพระเกียรติคุณพระมหากษัตริย์ในอดีตที่ทรงพระคุณแก่แผ่นดินให้ปรากฏ ทรงบูรณะพระปฐมเจดีย์ให้เป็นมหาเจดีย์ใหญ่ พระราชวังนารายณ์ราชนิเวศน์ จังหวัดลพบุรี ที่ถูกทิ้งร้างมาตั้งแต่สมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช แห่งกรุงศรีอยุธยา พระราชวังจันทร์เกษม ของสมเด็จพระนเรศวรมหาราช ณ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ก่อสร้างพระราชวังพระนครศรีศรี บรมยอเดชมหาสมณที่จังหวัดเพชรบุรี นอกจากนั้นทรงบูรณปฏิสังขรณ์วัดวออารามที่เสื่อมชำรุดทรุดโทรมจำนวนไม่น้อย เช่น ก่อพระบรมบรรพตวัดสระเกศที่ค้างมาแต่รัชกาลที่ ๓ วัดเขมาภิรตาราม จังหวัดนนทบุรี วัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์ เป็นต้น และมีวัดที่โปรดเกล้าฯ ให้สร้างขึ้นใหม่หลายวัด เช่น วัดบรมนิวาส วัดราชประดิษฐ์สถิตมหาสีมาราม วัดโสมนัสวิหาร วัดมกุฏกษัตริยาราม วัดตรีทศเทพ วัดปทุมวนาราม นอกจากนั้น โปรดซ่อมแซมเรือสุพรรณหงส์ที่สร้างขึ้นเมื่อรัชกาลที่ ๑ และสร้างเรือนันทนาคราช ในกระบวนพยุหยาตราทางชลมารคอีกด้วย

การสัมพันธไมตรีกับต่างประเทศ นับตั้งแต่เริ่มสัมพันธไมตรีกับอังกฤษ จากนั้นก็เริ่มมีประเทศต่างๆ ได้แก่ ฝรั่งเศส โปรตุเกส อเมริกา เบลเยียม เยอรมนี เดนมาร์ก ฮอลันดา สวีเดน และนอร์เวย์ เดินทางเข้ามาค้าขายกับประเทศไทยมากขึ้น ทั้งนี้ด้วยพระราชดำริว่า การทำไมตรีกับชาติใดชาติหนึ่งเพียงชาติเดียวฐานะของประเทศไทยย่อมเสมือนตกอยู่ในอาณัติของชาตินั้นๆ ถ้าทำเหมือนกันหลายๆ ชาติ แม้จะเสียเปรียบในข้อสัญญาบ้าง ก็จำเป็นต้องยอมเพื่อป้องกัน

มิให้ชาติใดมีความสำคัญมากกว่ากัน ด้วยวิธีการนี้ทำให้ประเทศไทยมีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักอย่างกว้างขวางในวงการต่างประเทศ

พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวมีพระราชวิสัยทัศน์กว้างไกลที่จะเจริญสัมพันธไมตรีกับประเทศมหาอำนาจ โดยเฉพาะอังกฤษและฝรั่งเศส ด้วยการส่งราชทูตไปถึงราชสำนักของประเทศทั้งสองเป็นการประกาศให้ประเทศในยุโรปรับรู้ถึงความหาญกล้าทางพระราชไมตรีของประเทศในเอเชียว่ามั่นใจนโยบายจะเป็นมิตรกันอย่างถาวร เป็นวิธีการเสี่ยงการถูกคุกคามด้วยกำลังอย่างสุขุม

พระปรีชาสามารถในดาราศาสตร์ พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงเป็นพระมหากษัตริย์ที่ทรงพระปรีชาสามารถในวิทยาการและฝึกฝนในการศึกษา โดยเฉพาะวิชาดาราศาสตร์เพื่อทำความเข้าใจในสุริยคาลาสและจันทรคาลาส ทรงศึกษาตามตำราด้วยพระองค์เอง ทรงเป็นนักคำนวณที่ขยันอดออมอย่างแท้จริง จะเห็นได้ว่าในพระราชวังหลายแห่งมีหอดูดาว เช่นที่พระนครคีรี จังหวัดเพชรบุรี ที่พระราชวังจันทร์เกษม และพระราชวังบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ทรงคำนวณหาเวลาอันแน่นอนที่จะเกิดสุริยคาลาสเต็มดวงได้อย่างถูกต้องแม่นยำ ก่อนล่วงหน้า ๒ ปี ในวันที่ ๑๘ สิงหาคม พุทธศักราช ๒๔๑๑ ใช้เวลาเต็มดวง ๖ นาที ๔๖ วินาที บริเวณคลองวาฬ ตำบลห้วยากอ จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ทรงเชิญนักดาราศาสตร์ต่างประเทศและผู้สำเร็จการราชการที่สิงคโปร์ เซอร์ ฮารี ออร์ด มาชุมนุม เป็นสิ่งที่ท้าทายพระปรีชาสามารถต่อชาวโลกอย่างยิ่ง หากมีบังเกิดที่ทรงคำนวณ

พระบรมราชานุสาวรีย์ ณ ตำบลห้วยากอปัจจุบันคือสิ่งประกาศพระอัจฉริยภาพในครั้งกระนั้นให้ปรากฏ เป็นความภาคภูมิใจที่ชาวไทยมีร่วมพระบารมีแห่งพระมหากษัตริย์ที่เปี่ยมด้วยพระปรีชาชาญปกแผ่กว้างไกลมาถึงปัจจุบัน

“๒๐๐ ปี กฎหมายตราสามดวง”

ตอนที่ ๑

ความสำคัญของ “กฎหมายตราสามดวง”

ดร.วินัย พงศ์ศรีเพียร เมธีวิจัยอาวุโส สกว.

กฎหมายตราสามดวง คือชื่อเรียกประมวลกฎหมายซึ่งพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกฯ โปรดให้ชำระขึ้นเมื่อวันที่ ๓๑ มกราคม พ.ศ. ๒๓๔๘ ดังนั้นประมวลกฎหมายฉบับนี้จึงจะมีอายุ

ครบ ๒๐๐ ปี ในต้นปี พ.ศ. ๒๕๔๘ ในโอกาสนี้ประชาชนคนไทยควรจะได้ทำความรู้จักนิติวรรณกรรมหรือวรรณกรรมกฎหมายนี้ ซึ่งเป็นเอกสารประวัติศาสตร์ไทยที่สำคัญที่สุด และเป็นมรดกความทรงจำของโลก

ที่กล่าวว่า กฎหมายตราสามดวงเป็นนิเวศวรรณกรรมสำคัญของโลกเพราะว่า เป็นเอกสารที่ได้รับความสนใจจากนักวิชาการ ทั้งชาวไทยและต่างประเทศอย่างต่อเนื่องมาเป็นเวลาร่วมศตวรรษ ได้มีนักวิชาการศึกษากฎหมายตราสามดวงมาแล้วค่อนข้างมาก และหนึ่งศตวรรษที่ผ่านมา ก็ได้มีการจัดประชุมสัมมนาทางวิชาการเกี่ยวกับกฎหมายตราสามดวงในระดับชาติและระดับนานาชาติมาแล้วหลายครั้ง^๑ อย่างไรก็ตาม ยังไม่เคยมีนักวิชาการท่านใดหรือคณะนักวิจัยกลุ่มใดได้ทำการศึกษากฎหมายตราสามดวงในระดับลึกซึ้งลงไปถึงการชำระตรวจสอบต้นฉบับ และจัดทำคำอธิบายศัพท์เก่าที่คนรุ่นใหม่ไม่เข้าใจแล้ว

โบราณศัพท์ที่เข้าใจยากนี้เป็นอุปสรรคยิ่งใหญ่อต่อการศึกษากฎหมายตราสามดวงในการศึกษาเรื่องไทย

คณะกรรมการชำระประวัติศาสตร์ไทยตระหนักถึงปัญหานี้ จึงดำริที่จะชำระตรวจสอบต้นฉบับ จัดทำอธิบาย และศึกษากฎหมายตราสามดวงในฐานะที่เป็นข้อมูลเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ อักษรศาสตร์ นิติศาสตร์ และวัฒนธรรมไทย โดยได้จัดตั้ง “คณะกรรมการชำระกฎหมายตราสามดวง” ประกอบไปด้วยผู้ทรงคุณวุฒิด้านต่างๆ จำนวน ๒๕ ท่าน มี ดร.วินัย พงศ์ศรีเพียร ผู้เชี่ยวชาญด้านประวัติศาสตร์ไทยเป็นประธาน ทั้งนี้ โดยมีจุดมุ่งหมายที่จะให้การชำระตรวจสอบต้นฉบับกฎหมายตราสามดวงเสร็จสมบูรณ์ภายใน พ.ศ. ๒๕๔๘ ในขณะเดียวกัน เพื่อให้การศึกษากฎหมายตราสามดวงสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี ดร.วินัย พงศ์ศรีเพียร เมธีวิจัยอาวุโส สกว. ซึ่งได้รับรางวัลทุนวิจัยจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) เป็นระยะเวลา ๓ ปี ได้เริ่มดำเนินการโครงการวิจัยกฎหมายตราสามดวง : ประมวลกฎหมายไทยในฐานะมรดกโลก โดยระดมนักวิจัยรุ่นใหม่จำนวน ๑๗ ท่าน จากมหาวิทยาลัยและหน่วยงานต่างๆ เพื่อทำการศึกษากฎหมายตราสามดวงในระดับลึก ทั้งนี้โดยมีคณะที่ปรึกษาอาวุโสทั้งไทยและต่างประเทศ จำนวน ๑๐ ท่าน กำกับดูแล ในบรรดาที่ปรึกษาทั้ง ๑๐ ท่านนี้ มี ศาสตราจารย์ ดร.ประเสริฐ ณ นคร พลตรีหม่อมราชวงศ์ศุภวัฒน์ เกษมศรี และอาจารย์จุลทัศน์ พยาฆรานนท์ รวมอยู่ด้วย ผลงานจากการชำระตรวจสอบและศึกษากฎหมายตราสามดวง จะได้รับการพิมพ์เผยแพร่ในรูปของหนังสือชุดที่จะได้จัดพิมพ์ต่อไป และในรูปของบทความทางวิชาการ ซึ่งทยอยลงพิมพ์ในวารสารทางวิชาการต่างๆ

^๑ ดู วีรวัลย์ งามสันติกุล, “สถานภาพความรู้เกี่ยวกับการศึกษากฎหมายตราสามดวงในรอบหนึ่งศตวรรษ”. เอกสารประกอบการประชุมทางวิชาการและการอบรมครูสอนสังคมศึกษาและภาษาไทยระดับมัธยมศึกษาเรื่อง “กฎหมายตราสามดวง : แวนสองสังคมไทย” จัดโดยกรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ ร่วมกับโครงการวิจัย “กฎหมายตราสามดวง : ประมวลกฎหมายไทยในฐานะมรดกโลก” วันศุกร์ที่ ๗ และเสาร์ที่ ๘ เดือนมีนาคม ๒๕๔๖ ณ โรงแรมตรัง ถนนวิสุทธิกษัตริย์ กรุงเทพมหานคร

การศึกษากฎหมายตราสามดวงมีความสำคัญด้านวิชาการในข้อที่ว่า เอกสารนี้เป็นแหล่งข้อมูลที่นักวิชาการทุกสาขาสามารถนำไปใช้เพื่ออธิบายเรื่องราวต่างๆ ที่เกี่ยวกับสังคมไทยได้เกือบทุกเรื่อง ตัวอย่างเช่น ในด้านประวัติศาสตร์ กฎหมายตราสามดวงเป็นเสมือนข้อมูลขั้นต้นที่จะใช้ในการตรวจสอบพระราชพงศาวดารซึ่งส่วนใหญ่เรียบเรียงขึ้นในสมัยหลัง ประเด็นที่สำคัญมีหลายประเด็น อาทิ สถาบันการเมืองการปกครองของไทยและระบบการปกครองของไทยในสมัยอยุธยา พัฒนาการของสังคมไทยตั้งแต่สมัยอยุธยาตอนต้นถึงสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้นในด้านอักษรศาสตร์ นักวิชาการสามารถศึกษาลักษณะการใช้ภาษาไทย และประวัติความเป็นมาของคำเก่าซึ่งอาจจะเลิกใช้ไปแล้ว หรือมีความหมายที่เปลี่ยนไป รวมทั้งลักษณะของภาษาบาลีแบบไทย ส่วนทางด้านนิติศาสตร์ นักกฎหมายสามารถศึกษาแนวคิดพื้นฐานของกฎหมายไทย และผลกระทบที่มีต่อสังคมไทยโดยส่วนรวม นอกจากนี้ เรื่องที่นักวิชาการควรให้ความสนใจอย่างมาก ก็คือ ข้อมูลที่เกี่ยวกับวัฒนธรรมไทยทั้งในด้านราชประเพณี พิธีกรรม คติความเชื่อ และการดำเนินชีวิตของคนไทยสมัยก่อน

เนื้อหาในกฎหมายตราสามดวงยังแสดงให้เห็นความต่อเนื่องระหว่างอดีตกับปัจจุบันโดยเฉพาะอย่างยิ่งค่านิยมและแนวคิดที่ยังมีอิทธิพลต่อสังคมปัจจุบัน เช่น การให้ความสำคัญแก่ยศศักดิ์และชาติวุฒิ ความสัมพันธ์ทางสังคมบนพื้นฐานของระบบอุปถัมภ์และพรรคพวก ความสำคัญของระบบราชการและข้าราชการ เป็นต้น ความสำคัญอีกประการหนึ่งของกฎหมายตราสามดวงคือ ข้อเท็จจริงที่ว่าประเทศสยามได้ใช้ประมวลกฎหมายรัชกาลที่ ๑ สืบมาจนถึงสมัยปฏิรูปกระบวนการยุติธรรมไทยให้เป็นแบบตะวันตก ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว กระนั้นก็ตาม เป็นที่ยอมรับกันในบรรดานักวิชาการกฎหมายว่า แนวคิดด้านนิติศาสตร์ของไทยในสมัยโบราณซึ่งอยู่บนพื้นฐานของจารีตประเพณี หลักเหตุผล

หลักความรับผิดชอบร่วมกันของชุมชน และหลักการกำหนดโทษไว้ค่อนข้างรุนแรงเพื่อปราบผู้ซึ่งจะกระทำความผิด มีประสิทธิภาพในการควบคุมสังคมไทยให้มีความสงบเรียบร้อย

การที่รัชกาลที่ ๑ โปรดฯ ให้มีการชำระกฎหมายใน พ.ศ. ๒๓๔๘ นั้น ไม่ได้หมายความว่า ประเทศสยามมิได้มีประมวลกฎหมายที่สมบูรณ์มาก่อนหน้านั้น วัฒนธรรมด้านกฎหมายของไทยเจริญรุ่งเรืองมาหลายร้อยปี เดอ ลา ลูแบร์ นักจดหมายเหตุชาวฝรั่งเศส ซึ่งเข้ามาในรัชสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช ได้เคยอธิบายไว้ว่า ประมวลกฎหมายไทยประกอบด้วย “พระธรรมนูญ พระตำรา และพระราชกำหนด” เมื่อครั้งโปรดให้ชำระกฎหมายใน พ.ศ. ๒๓๔๘ พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช มีพระราชดำรัสว่า กฎหมายไทยหลงเหลือมาจากหลังเสียกรุงศรีอยุธยาครั้งที่ ๒ แก่พม่า ใน พ.ศ. ๒๓๑๐ เพียง ๑ ใน ๑๐ เฉพาะที่เหลือตกทอดมานั้นก็มีมาก ดังที่เห็นจากประมวลกฎหมายที่ชำระใหม่ครั้งรัชกาลที่ ๑ เพราะฉะนั้นไม่ต้องสงสัยเลยว่า ก่อนหน้านั้นประเทศสยามมีพระราชกำหนดกฎหมายที่สมบูรณ์มาก

กระนั้นก็ตาม ในยุคหลังจักรวรรดินิยมรุ่งเรืองในคริสต์ศตวรรษที่ ๑๙ (ปลายพุทธศตวรรษที่ ๒๔ เป็นต้นมา) มหาอำนาจตะวันตก ซึ่งหาเหตุผลเมืองขึ้นกลับกล่าวหาว่า กระบวนการยุติธรรมของไทยและชาติตะวันออกอื่นๆ ล้าหลังและป่าเถื่อน แต่ทัศนะนี้ขัดกับความเห็นของนักสังเกตการณ์ชาวตะวันตก ในสมัยก่อนหน้านั้นอย่างชัดเจน เช่น

เยเรมียัส ฟาน ฟลิต (Jeremias van Vliet) ชาวฮอลันดา ซึ่งเข้ามาอยู่ในพระนครศรีอยุธยา ในรัชสมัยสมเด็จพระเจ้าปราสาททอง (ค.ศ. ๑๖๒๙ - ๑๖๕๖) ได้เขียนบรรยายว่า

“ตัวบทกฎหมายเก่าแก่ของประเทศสยามนั้นดีมาก และได้รับการยกย่องอย่างสูง แต่แทนที่พระเจ้ากรุงสยามจะได้ยึดถือกฎหมายเหล่านี้ให้สมกับที่ได้รับการบัญญัติขึ้นมาเพื่อเชิดชูพระเกียรติยศและพระนาม

มีกฎหมายเพียงไม่กี่พระโอยการที่บังคับใช้กัน

ด้วยการที่ทรงใช้พระราชอาญาสิทธิที่ล่วงล้ำกฎหมาย พระเจ้ากรุงสยามจึงมีพระราชอำนาจเด็ดขาดพระโอยการต่างๆ ถูกปรับให้สอดคล้องกับพระราชประสงค์ ถูกเปลี่ยนแปลง และแก้ไขให้วิปลาทไปตามผลประโยชน์ และความพึงพอใจของพระองค์ ความฉ้อฉลและความโลภที่ติดเป็นสันดานของขุนนางทำให้การตัดสินใจคดีแพ่งและคดีอาญาดำเนินไปอย่างเลวร้าย จนกระทั่งผู้มีอำนาจและผู้บังคับสามารถชนะคดีโดยการใช้สินจ้างสินบนและวิธีการสกปรกอื่นๆ โดยที่พวกที่ยากจนเท่านั้นเป็นฝ่ายที่ทนทุกข์ทรมานทั้งๆ ที่มีกฎหมายที่ตีพิมพ์อยู่แล้ว รวมทั้งสิ่งที่ต้องปฏิบัติตามอย่างเหมาะสมในทุกๆ คดีก็ตาม^๒

ในรัชกาลสมเด็จพระนารายณ์ นักจดหมายเหตุชาวฝรั่งเศสชื่อนิโกลาส์ แกร์แวส (Nicolas Gervaise) ได้กล่าวถึงระบบกฎหมายของไทยว่า

“ถ้าความลัทธิชื่อของสุภาตระลาการมันคงเท่ากับภูมิปัญญาด้านกฎหมายที่บัญญัติขึ้นใช้ในประเทศสยาม คงไม่มีประเทศอื่นใดในโลกตะวันออก (Indies) ที่จะมีความรู้สูงไปกว่าประเทศสยามไปได้ แต่ความโลภอย่างไม่มีขอบเขตซึ่งเป็นความชั่วร้ายที่สำคัญเหนืออื่นใดในประเทศนี้ ทำให้กฎหมายไม่มีประสิทธิภาพ ทั้งนี้ก็เพราะว่า แทบจะไม่มีผู้พิพากษาศาลาการคนใดที่รับผิดชอบคดีแพ่งล้วนๆ พ้นจากความเสียผู้เสียคน เพราะตัดสินคดีด้วยฉันทาคติหรือรับอาณัติสินจ้างซึ่งได้มาจากคู่คดี โดยไม่มีความละอาย คู่ความข้างใดที่อยู่ในฐานะจะให้สินบนได้มากกว่าก็มักจะเป็นฝ่ายที่ผู้พิพากษาศาลาการยินดีที่จะเข้าข้างด้วย และผลก็คือ คู่ความผู้ให้สินบนจะชนะคดีไม่ช้าก็เร็ว ยกเว้นเสียแต่ว่า คดีของเขาจะฟังไม่ขึ้น

จริงๆ ผู้พิพากษาจะระมัดระวังตัวมากขึ้นในการตัดสินคดีอาญา เนื่องจากพวกชาวสยามมีนิสัยอ่อนโยน และไม่ชอบการเสียเลือดเสียเนื้อ ฉะนั้นจึงไม่ค่อยตัดสินให้ผู้บริสุทธิ์เสียเลือดเสียเนื้อ”^๓

ในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น บาทหลวงปาลเลกัวซ์ ผู้ซึ่งได้เคยทำการศึกษาประมวลกฎหมายตราสามดวง ได้กล่าววิพากษ์วิจารณ์กฎหมายไทยว่า

“ข้าพเจ้าได้อ่านประมวลกฎหมายทั้งหมดแล้วเห็นว่าส่วนใหญ่มีความเหมาะสมมาก สอดคล้องกับวิถีธรรมชาติและปรับเข้าได้กับอุปนิสัย และชนบประเพณีของประชาชาติที่สร้างกฎหมายนี้ขึ้น... ตุลาการผู้ใหญ่กับเจ้าเมืองทุกคน จะต้องมีความรอบคอบกฎหมายไปประจำชุดหนึ่ง แต่ก็ไม่ได้พิจารณาคดีกันตามตัวบทกฎหมายเท่าใดนัก ดังจะพิจารณาได้จากอุทธรณ์ต่อไปนี้ : คดีทุกคดี ฟังพิจารณาพิพากษาให้สำเร็จลุล่วงไปภายในสามวัน แต่สุภาตระลาการก็มักปล่อยคดีให้ยืดเยื้อไปตั้งสองปีหรือสามปี”^๔

นักจดหมายเหตุชาวตะวันตกที่กล่าวนามมานี้ โดยปกติแล้วมักจะมือคติดกับสังคมไทย แต่ต่างเห็นตรงกันว่าระบบกฎหมายของประเทศสยามเป็นระบบกฎหมายที่ดีที่สุดของตะวันออก ท่านเหล่านั้นย้ำว่า กระบวนการยุติธรรมของไทยมีข้อบกพร่องตรงคณะสุภาตระลาการและผู้พิพากษา นั้นหมายความว่า ประมวลกฎหมายไทยนั้นดี แต่ความยุติธรรมเกิดจากผู้บังคับใช้กฎหมาย ความจริงประการนี้ สะท้อนอยู่ในตัวบทกฎหมายไทยเองในข้อที่ว่า เมื่อคู่ความอุทธรณ์เรื่องความไม่ยุติธรรมนั้น พวกเขาอุทธรณ์ร้องเรียนความประพฤติของสุภาตระลาการ (ตุลาการ) ว่าไม่เที่ยงธรรม

สังคมไทยก็เหมือนสังคมอื่นๆ ไม่ได้หยุดนิ่งอยู่กับที่และค่านิยมสังคมก็เปลี่ยนไป ตัวบทกฎหมายจึง

^๒ Jeremias van Vliet, “Description of the Kingdom of Siam”, translated from the original Dutch into English by L.F. van RAVENSWAAY. The Journal of the Siam Society, 7, 1 (1910), p. 10.

^๓ Nicolas Gervaise, The Natural and Political History of the Kingdom of Siam, translated and edited by John Villiers. (Bangkok : White Lotus Co., Ltd., 1989), p.75.

^๔ มงเซญอร์ ปาลเลกัวซ์, เล่าเรื่องกรุงสยาม สันต์ ท. โกมลบุตร แปล. (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ก้าวหน้า, ๒๕๒๐) หน้า ๓๓๖.

ได้รับการแก้ไขตามหลักการที่ผู้ปกครองเห็นว่าเหมาะสม เพื่อให้พ้นแก่เหตุการณ์บ้านเมือง เนื้อหาของประมวลกฎหมายตราสามดวงซึ่งครอบคลุมทุกแง่มุมของสังคมไทย จึงเป็นหลักฐานแสดงถึงพัฒนาการของสังคมไทย อีกทั้งแนวคิดและมาตรการยุติข้อขัดแย้ง (conflict resolution) ในสังคม

การจัดทำประมวลกฎหมายไทยใหม่ในสมัยรัชกาลที่ ๑ เกิดขึ้นในบริบททางการเมือง สังคม และวัฒนธรรมที่สำคัญดังนี้ ในด้านการเมือง พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช ได้ทรงสถาปนาราชวงศ์จักรีขึ้น ภายหลังประเทศสยามได้ผ่านช่วงวิกฤตหลังการเสียกรุงศรีอยุธยาครั้งที่ ๒ และความจลาจลในปลายรัชกาลสมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรี เมื่อทรงเสด็จเถลิงถวัลย์ราชสมบัติ รัชกาลที่ ๑ ทรงต้องบูรณะฟื้นฟูบ้านเมืองทั้งทางฝ่ายราชอาณาจักรและพุทธจักร ข้างฝ่ายราชอาณาจักรหรือทางโลกย์ พระมหากษัตริย์ทรงให้ความสำคัญแก่การจัดระบบการปกครองเพื่อเสถียรภาพทางการเมืองและความมั่นคงของบ้านเมือง ข้างฝ่ายพุทธจักร พระมหากษัตริย์ทรงต้องทำนุบำรุงการพระศาสนา เพื่อให้พระภิกษุปฏิบัติตนต้องตามพระวินัย ข้างฝ่ายพุทธจักรนั้น เมื่อบ้านเมืองประสบภัยวิกฤต การพระศาสนาได้เสื่อมโทรมลง พระภิกษุก็ไม่ได้ถือพระวินัยเคร่งครัด พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราชจึงทรงอุปถัมภ์การทำสังคายนาพระไตรปิฎกใน พ.ศ. ๒๓๓๑ รวมทั้งออกกฎพระสงฆ์ต่อเนื่องจำนวน ๑๐ ฉบับเพื่อให้พระปริยัติธรรมเป็นพื้นฐานแก่พระวินัยสงฆ์และยังทรงสั่งสอนให้ประชาชนเป็นพุทธศาสนิกชนที่ดีทั้งหมดนี้ถือว่าเป็นการวางรากฐานด้านศีลธรรมและจริยธรรมแก่สังคม^๕

ในขณะที่พระไตรปิฎกเป็นคัมภีร์สำคัญทางฝ่ายพุทธจักร ทางฝ่ายราชอาณาจักรก็ต้องมีประมวลกฎหมายที่ถูกต้องสมบูรณ์เป็นหลักคำจูนระบบการปกครองของบ้านเมือง เหตุที่ต้องมีการชำระประมวลกฎหมายใหม่ เพราะกฎหมายเก่าๆ สูญหายไปมาก จนยากแก่การที่สุภาตระลาการและผู้พิพากษาจะตัดสินคดีความโดยมีเอกสารอ้างอิงที่ถูกต้องตรงกัน อีกประการหนึ่ง ได้มีกรณีร้องเรียนว่าหลักการกฎหมายเดิมที่ตระลาการและผู้พิพากษาอ้างอิงในการตัดสินคดีความไม่เป็นธรรม เรื่องมีอยู่ว่า อำแดงป้อมฟ้องหย่านายบุญศรี ข้างเหล็กหลวง ฝ่ายนายบุญศรีให้การแก้ พระเกษมราชสุภาวดีฯ เจ้ากรมแพ่งเกษมว่า อำแดงป้อมนอกใจ ทำชู้ด้วยนายราชาอรอด ไม่ยอมหย่ากับอำแดงป้อม นายบุญศรีร้องเรียนว่า พระเกษมพูดจาแพะเลา^๖ เข้าข้างอำแดงป้อม พระเกษมคัดข้อความมาให้ลูกขุน ณ ศาลหลวง ปรีชาลูกขุน ณ ศาลหลวงปรึกษากันแล้วเห็นว่า เป็นกรณีหญิงขอลหย่าชาย ให้อำแดงป้อมกับนายบุญศรีขาดจากผัวเมียกันตามกฎหมาย พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าฯ ทรงพิจารณาว่า หญิงเป็นฝ่ายนอกใจสามี แต่กลับฟ้องหย่าสามีได้ ไม่เป็นยุติไม่เป็นธรรม (ไม่ถูกต้อง) แต่เมื่อทรงเรียกเอากฎหมาย ณ ศาลหลวงมาตรวจสอบกับฉบับหอหลวง และฉบับข้างที่ (ฉบับที่ทรงใช้ส่วนพระองค์) กฎหมายทั้งสามฉบับมีความตรงกันว่า หญิงขอลหย่าชายได้ แม้ชายจะไม่ใช่เป็นฝ่ายผิด แม้แต่กฎหมายเดิมจะเป็นเช่นนั้น ซึ่งแสดงให้เห็นสถานภาพและสิทธิของสตรีที่มีอยู่มากในสมัยอยุธยา^๗ แต่ก็ทรงถือว่า เป็นหลักการที่ผิด ไม่เป็นสัจเป็นธรรม จึงโปรดฯ ให้นักปราชญ์ราชบัณฑิตจำนวน ๑๑ ท่าน ซึ่งประกอบด้วย อาลักษณ์ ๔ ท่าน ลูกขุน ณ ศาลหลวง ๓ ท่าน และ

^๕ ศึกษาเพิ่มเติมใน วินัย พงศ์ศรีเพียร การพระศาสนาและการจัดระเบียบสังคมไทยตั้งแต่รัชสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก ถึงรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว, วินัย พงศ์ศรีเพียร บรรณาธิการ ปรีทรรคน์ประวัติศาสตร์ รวมบทความเพื่อเป็นเกียรติแด่รองศาสตราจารย์ วุฒิชัย มูลศิลป์ เนื่องในโอกาสเกษียณอายุราชการ พ.ศ. ๒๕๕๔ หน้า ๗๕-๑๔๖.

^๖ ศัพท์เก่า แปลว่า พูดจาประโลมโน้มน้าว หรือ ชักจูง

^๗ พลตรี หม่อมราชวงศ์ ศุภวัฒน์ เกษมศรี อธิบายว่า การให้สิทธิแก่สตรีในการขอลหย่าได้ทั้งที่ฝ่ายหญิงเป็นฝ่ายมีชู้รัก ก็เพื่อหาทางออกให้แก่สตรีซึ่งอาจถูกสามีใช้สิทธิขอยาไปเป็นทาส

ราชบัณฑิต ๔ ท่าน ร่วมกันชำระตรวจสอบพระราชกำหนด บทพระอัยการให้ฎีกถ้วน มิให้เนื้อความผิดเพี้ยนซ้ำกันได้ แล้วทรงพระอุตสาหะ **“ทรงชำระตัดแปลงซึ่งบทอันวิปลาคณันให้ชอบโดยยุติธรรมไว้”** เพราะฉะนั้น การชำระกฎหมายในครั้งนี้จึงเป็นการชำระทั้งเนื้อความและหลักการ ซึ่งอาจจะทรงต้องการให้สอดคล้องกับการปฏิรูปสังคมไทยตามหลักพระพุทธศาสนา

ประมวลกฎหมายที่ชำระเสร็จแล้ว ได้ทำต้นฉบับขึ้นไว้ ๓ ฉบับ แต่ละฉบับให้ปิดตราพระราชสีห์ พระคชสีห์ และบัวแก้ว อันเป็นตราของอัครมหาเสนาบดีและเสนาบดีผู้มียอำนาจบังคับบัญชาหัวเมือง การประทับตราทั้งสามนี้หมายความว่า ประมวลกฎหมายนี้มีผลบังคับใช้ทั้งราชอาณาจักร ต้นฉบับกฎหมายที่อาลักษณ์ทำขึ้นนำไปเก็บไว้ที่ห้องเครื่องฉบับหนึ่ง ไว้ที่หอหลวงฉบับหนึ่ง และศาลหลวงฉบับหนึ่ง เพื่อเป็นที่ยอ้างอิง

มีคำกล่าวในภาษาไทยเช่นว่า “พวกตืนโรงตืนศาล” “คดีมโนสาเร่” และ “หัวหมอ” คำกล่าวเหล่านี้ ล้วนแต่เกี่ยวข้องกับการร้องฟ้องคดีความ ซึ่งมีความหมายในทางลบทั้งสิ้น แต่การเดินคดีความ เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการยุติธรรม และกระบวนการยุติธรรมเป็นวิธีการยุติข้อขัดแย้ง (conflict resolution) ของคนในสังคม การยุติข้อขัดแย้งในสังคม เป็นไปได้ทั้งแบบที่ไม่เป็นทางการและแบบที่เป็นทางการ ในเกือบทุกสังคม การยุติข้อขัดแย้งระหว่างปัจเจกบุคคลหรือกลุ่มคน เริ่มต้นจากการอาศัยจารีตประเพณี และอาจจะเป็นไปได้หลายระดับ เช่น เมื่อสมาชิกในครอบครัวขัดแย้งกัน มีพ่อแม่เป็นผู้ตัดสิน ถ้าเป็นความขัดแย้งระหว่างครอบครัว ก็อาจจะมิใช่ผู้ใหญ่ของครอบครัวที่เกี่ยวข้องเป็นผู้ตัดสิน ในกรณีที่เป็นความขัดแย้งระหว่างชุมชน ผู้ตัดสินอาจจะได้แก่ บุคคลที่เรียกว่า “แก่บ้าน” หรือ “พ่อแก่พ่อร้าง” และท้ายที่สุด ถ้าหาข้อยุติไม่ได้ จึงตก

เป็นหน้าที่ของพระภิกษุ หรือเจ้าวัดที่เป็นที่เคารพนับถือของคู่พิพาท จะเห็นได้ว่า ผู้มีบทบาทในการยุติข้อขัดแย้งอย่างไม่เป็นทางการได้แก่ ผู้มีอาวุโสสูง มีประสบการณ์ในชีวิตมามาก ส่วนทางออกของข้อขัดแย้งเหล่านี้ มักจะเป็นไปในลักษณะของการประนีประนอม การทดแทนความเสียหายด้วยสินไหม ซึ่งนำความพอใจมาสู่ทั้งสองฝ่าย การใช้จารีตประเพณียุติข้อขัดแย้ง เป็นการสกัดกั้นมิให้เรื่องพิพาทเป็นเรื่องใหญ่โตถึงขั้นต้องร้องฟ้องกันในชั้นศาลซึ่งต้องเสียค่าฤชาธรรมเนียม และขั้นตอนในการดำเนินการตามกระบวนการยุติธรรมมาก

ถ้าการยุติข้อขัดแย้งโดยวิธีจารีตประเพณีเป็นไปได้ ก็หมายความว่า คู่กรณีจะต้องเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมอย่างเป็นทางการ ณ จุดนี้ รัฐจะมีบทบาทเข้ามาเกี่ยวข้องในฐานะผู้มอบความยุติธรรมให้แน่นอนว่า “ความยุติธรรม” อาจแตกต่างจาก “ความเป็นธรรม” แต่ถือว่าเป็นความถูกต้องตามตัวบทกฎหมายซึ่งสังคมยอมรับ กระบวนการยุติธรรมของไทยเริ่มต้นด้วยการร้องฟ้อง คำว่า “ร้องฟ้อง” เป็นศัพท์นิติศาสตร์เก่าของไทย หมายถึงการที่โจทก์หรือผู้เสียหายต้องไปร้องเรียนต่อเจ้าหน้าที่ของรัฐเสียก่อน และถ้าคดีมีเหตุมีมูลจึงทำสำนวนฟ้องต่อศาลต่อไปในขั้นนี้แล้ว การพิจารณาหาข้อยุติต้องดำเนินไปตามตัวบทกฎหมาย หรือ ตามประมวลกฎหมายของรัฐ กระนั้นก็ตาม แนวปฏิบัติตามจารีตประเพณีเพื่อยุติข้อขัดแย้งยังมิได้ถูกละทิ้งไป สุภาตระลาการ ผู้รับเรื่องมีหน้าที่ไกลเกลี่ยให้คู่พิพาทประนีประนอมกันก่อนเพื่อโน้มน้าวให้คู่ความเลี่ยงการเข้าสู่กระบวนการตัดสินความในศาลซึ่งเป็นภาระทั้งคู่กรณีเองและรัฐ

นักวิชาการได้สำรวจพบว่า มีสำเนากฎหมายตราสามดวงฉบับเชลยศักดิ์ (ฉบับสำเนาจากหอหลวง) จำนวนนับหมื่นฉบับหลงเหลืออยู่ในวัดต่างๆ ตามหัวเมือง^๔ ความจริงข้อนี้แสดงว่า ในกรณีที่เกิดวิวาทกัน

^๔ ดู รายละเอียดใน พิธิณัย โขยแสงสุขกุล, วิจัยพื้นฐานเรื่องกฎหมายแห่งราชอาณาจักรสยาม, เฉลิมฉลองในโอกาสสถาปนามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ครบ ๖๐ ปี. ม.ป.ท. : ม.ป.ป.

คู่พิพาทอาจจะได้อาศัยเจ้าอาวาสวัด หรือพระภิกษุ เป็นผู้ไกล่เกลี่ยข้อขัดแย้ง บทบัญญัติในกฎหมายตรา สามดวงเป็นบรรทัดฐานที่จะประเมินได้ว่า หากพ้น จากขั้นตอนของประนีประนอมกันตามจารีตประเพณี และเข้าสู่ขบวนการยุติธรรมอย่างเป็นทางการแล้วผล ควรเป็นอย่างไร แนวทางนี้ถือว่าเป็นมาตรการปราม มิให้มีการร้องฟ้องในกรณีที่เกิดวิวาทไม่ใช่เรื่อง สำคัญมากมายนัก เนื่องจากจะต้องผ่านขบวนการ พิจารณาความที่ซับซ้อน เสียเวลา และเสียทรัพย์

แนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการยุติธรรมไทยสมัย โบราณ ซึ่งได้รับอิทธิพลจากอินเดีย ผ่านมอญและ พม่า เกี่ยวข้องกับองค์ประกอบสำคัญดังต่อไปนี้คือ

๑. สถาบันพระมหากษัตริย์กับพระราชอำนาจ ในการผดุงความยุติธรรมในสังคม

๒. หลักการพิจารณาตีความ

๓. ตัวบทกฎหมาย

๔. ทัณฑกรรม

กระบวนการกฎหมายไทยพัฒนาจากจารีต ประเพณีมาสู่กฎหมายลายลักษณ์ เพราะจารีตประเพณี เป็นมาตรการควบคุมสมาชิกในสังคม ในระดับครอบครัว บ้าน และชุมชน จารีตประเพณีในแต่ละสังคมอาจจะ แตกต่างกัน เมื่อชุมชนและบ้านเมืองขยายตัวใหญ่ขึ้น เป็นรัฐหรือราชอาณาจักร ผู้ปกครองสูงสุดจำเป็นต้อง นำกฎหมายและระบบงานยุติธรรมมาบังคับใช้ โดยทั่วกัน คำว่า กฎหมายที่ใช้ในปัจจุบันเป็นการเขียน แผลงคำไทย “กตหมาย” ให้ดูหน้าตาเป็นเขมร และเป็นคำที่สะท้อนให้เห็นการเปลี่ยนแปลงจากจารีต ประเพณีซึ่งเป็นแนวปฏิบัติ ไม่มีลายลักษณ์ไปสู่กฎเกณฑ์ ข้อบังคับที่มีลายลักษณ์ คำว่า กฎหมาย มาจาก คำโดด ๒ คำในภาษาไทย คือ คำว่า “กต” หมายถึง ประทับตรา หรือ กตตรา ส่วนคำว่า “หมาย” หมายถึง

เอกสารลายลักษณ์ คำว่า กตหมาย (กฎหมาย) จึง ไม่ได้หมายถึง เอกสารลายลักษณ์ธรรมดา แต่เป็น เอกสารลายลักษณ์ที่เป็นคำสั่งของรัฐ หรือเจ้ากรม ผู้ประทับตรานั้น และทำให้กฎหมายนั้นมีผลบังคับใช้ ในสังคม เดอ ลา ลูแบร์ ได้พูดถึง “พระตำรา” ซึ่ง ก็คงหมายถึง ระเบียบข้อบังคับที่ออกเป็นกฎหมายที่ พระมหากษัตริย์ทรงเห็นชอบให้เจ้ากรมผู้รับผิดชอบ เป็นผู้ออกและประทับตราลงไว้ ในการออกกฎหมายนั้น เราจะต้องพิจารณาองค์ประกอบที่ได้กล่าวแล้วข้างต้น ดังนี้

๑. สถาบันพระมหากษัตริย์กับพระราชอำนาจ อันศักดิ์สิทธิ์ในการผดุงความยุติธรรมแก่คนในสังคม

สถาบันพระมหากษัตริย์ไทยได้รับอิทธิพล อุดมการณ์ทางด้านการเมืองการปกครอง ทั้งฝ่าย พราหมณ์และพุทธจากอินเดียซึ่งยกย่องพระมหา- กษัตริย์ในฐานะผู้ปกครองสูงสุด คัมภีร์ไอยตะเรยะ พราหมณะ (Aitareya Brahmana) ได้เล่าถึงตำนานว่า ครั้งหนึ่งเทพและอสูรทำสงครามกัน ทางฝ่ายเทพนั้น เพลี่ยงพลาเพราะขาดผู้นำ ฝ่ายเทพจึงเลือกโสมะเป็น พระราชา เทพจึงเป็นฝ่ายชนะ ดังนั้นจึงถือเป็นหลักการ ว่า ทุกสังคมจะต้องมีพระราชาเป็นผู้นำในการรบ^๙ แต่พระราชาหรือพระมหากษัตริย์ไม่ได้เป็นผู้นำใน การรบเท่านั้น คัมภีร์อรรถศาสตร์ของเกาฏิลยะ กล่าวว่า พระมหากษัตริย์ ทรงเป็นองค์รัฐอธิปัตย์ หรือ พระมหากษัตริย์คือ รัฐ เพราะพระองค์ทรงเป็นที่รวม ขององค์ประกอบทั้งหลายที่ทำให้เกิดรัฐ^{๑๐} พระมหากษัตริย์ ทรงมีฐานะพิเศษ เพราะเมื่อประกอบพิธีราชสุยะ เทพทั้งแปดจะมารวมอยู่ในพระองค์ เทพทั้งแปดคือ พระอินทร์ พระวายุ พระยม พระสุริยะ พระอัคนี พระวรุณ พระจันทร์ และเทพกุเบร^{๑๑} หนึ่งในเทพ ทั้งแปดนั้น คือ พระยม ผู้เป็นเทพแห่งความยุติธรรม

^๙ A.L. Basham, *The Wonder that was India*, (Calcutta : Fontana Books, 1982) : 82.

^{๑๐} L.N. Rangarajan, Kautilya : *The Arthashastra*, (New Delhi : Penguin Books, 1987) : 141.

^{๑๑} Wendy Doniger and Brian K. Smith, *The Laws of Manu*, (London : Penguin Books, 1991) : 128.

และเทพแห่งความตาย ทรงถือทนต์หรือไม้เรียวสำหรับลงโทษผู้กระทำผิด ฝ่ายพราหมณ์ถือว่า พระมหากษัตริย์ทรงเป็นภาคหนึ่งของพระยมด้วย และพระคทาธาร หรือธารพระกร เป็นสัญลักษณ์แทนไม้เรียวของพระยม^{๑๒} หน้าที่สำคัญอย่างหนึ่งของพระมหากษัตริย์ คือ การใช้พระราชอำนาจลงโทษผู้กระทำผิด เพื่อให้สังคมเกิดความสงบเรียบร้อย

คัมภีร์อัครคัมภีร์ ในพระไตรปิฎก ซึ่งว่าด้วยกำเนิดของจักรวาลและมนุษยชาติ และถูกนำมาไว้ในตอนต้นของคัมภีร์พระธรรมสาตร ได้เล่าตำนานว่า หลังจากเกิดไฟบรลัยกัลป์ล้างโลกแล้ว พรหมลงมากินจวนดิน เมื่อพรหมเกิดความอยาก พรหมซึ่งมีความบริสุทธิ์ก็สูญเสียพรหมจรรย์ เกิดเป็นเพศหญิงเพศชายขึ้น มีกามตัณหา และร่วมสังวาสกัน มีลูกหลานเผ่าพงศ์ต่อมา เนื่องจากสูญเสียพรหมจรรย์แล้ว มนุษย์ก็มีคุณสมบัติทางด้านจริยธรรมและศีลธรรมเสื่อมลงต่างคนต่างเห็นแก่ตัว แย่งแย่งผลประโยชน์ซึ่งกันและกัน ผู้ที่มีกำลังมากกว่าก็เบียดเบียนผู้อ่อนแอกว่าเกิดการจลาจลทั่วไป มนุษย์ที่กลายมาจากพรหมนี้จึงตกลงเห็นพ้องกันว่า จะต้องเลือกผู้ที่มีคุณสมบัติดีเทพขึ้นมาเป็นผู้นำ เพื่อจะปกครองให้สังคมมีความสงบสุข ดังนั้นจึงเลือกคนที่ดีที่สุดขึ้นมาเป็นผู้ปกครองสูงสุด เรียกว่า มหาสมมติเทพ

ข้อสมมติฐานที่ได้จากตำนานทั้งฝ่ายพราหมณ์และฝ่ายพุทธ คือการยอมรับว่าโดยธรรมชาติแล้วสังคมมนุษย์เป็นสังคมที่วุ่นวาย ในตำนานฝ่ายพุทธกล่าวว่า มหาชนได้มอบอำนาจสิทธิ์ขาดในการปกครองสังคมให้แก่มหาสมมติเทพ การใช้อำนาจที่สำคัญในการควบคุมสังคมมิให้ผู้ที่แข็งแรงกว่ากดขี่ข่มเหงผู้ที่อ่อนแอ คืออำนาจในการลงโทษด้วยความชอบธรรม ความชอบธรรมนี้อยู่บนพื้นฐานของหลักการที่ศักดิ์สิทธิ์

คือ พระธรรมศาสตร์ แต่การใช้อำนาจของพระมหากษัตริย์ในการลงโทษต้องเป็นไปด้วยความชอบธรรม คัมภีร์อรรถศาสตร์ได้กล่าวว่า “พระมหากษัตริย์องค์ใดก็ตามมิได้ปฏิบัติตามคำสอนของพระธรรมศาสตร์และอรรถศาสตร์ ย่อมทำให้ราชอาณาจักรของพระองค์ล่มสลายด้วยการที่พระองค์ขาดความยุติธรรม”^{๑๓} ดังนั้น พระมหากษัตริย์ทรงต้องมีความรู้ในราชনীติศาสตร์และวิธีพิจารณาความเป็นอยู่อย่างดี พระราชอำนาจในการออกพระราชกำหนดและการลงโทษให้แก่ผู้กระทำผิด เป็นเอกสิทธิ์ของพระมหากษัตริย์ เอกสิทธิ์นี้เกี่ยวข้องกับการใช้คำว่า “ไอยการ” “อัยการ” หรือ “อายการ” ในการเรียกกฎหมายที่พระมหากษัตริย์ทรงให้ตราขึ้น คำดังกล่าวมาจาก “ออย + การ” คำว่า “ออย” (บาลี) หรือ “อารย” (สันสกฤต) แปลว่า “เจ้า” (master, lord, king) หรือ “ผู้เจริญ” ส่วน “การ” แปลว่า กิจ หรือการกระทำ^{๑๔} ในที่นี้ อัยการ ไอยการ หรือ อายการ สื่อความหมายว่าการออกกฎหมายเป็นกิจของพระเจ้าแผ่นดินเท่านั้น แต่ในภายหลังคำนี้มีความหมายแคบลงและหมายถึงกฎหมายที่ได้จัดเข้าเป็นลักษณะต่างๆ แล้ว บางท่านเชื่อว่า คำนี้มาจาก “อาชญา/ อาญา+การ” ซึ่งก็เป็นได้ เพราะเป็นเรื่องเสียงเคลื่อนในสัทศาสตร์ของภาษาไทย จากอาชญา /ājñā/>อาญา/āyā/>อาย/āya ทำนองเดียวกับคำว่า ประชวรวงศ์ ที่คนไทยออกเสียงสะดวกกว่าว่า ประยูรวงศ์

๒. หลักการพิจารณาคติความ

พระราชอำนาจของพระมหากษัตริย์ในการผดุงความยุติธรรมในสังคมมีที่มาอันศักดิ์สิทธิ์ หลักการในการพิจารณาคติความที่จะนำไปสู่การลงโทษก็มีที่มาอันศักดิ์สิทธิ์เช่นเดียวกัน ในทางทฤษฎี ทางฝ่ายพราหมณ์ถือว่า พระมหากษัตริย์ต้องเสด็จออกเพื่อ

^{๑๒} Ibid. : 129 fn 14.

^{๑๓} L.N. Rangarajan, loc. Cit.

^{๑๔} ดู “นานาธรรมวิจารณ์” พระราชนิพนธ์พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ใน กฤษฎา บุญยสมิต, “นฤกติประวัติของคำว่า อัยการ จากนานาธรรมวิจารณ์” *โลกประวัติศาสตร์*, ปีที่ ๗ ฉบับที่ ๑ (มกราคม-มีนาคม ๒๕๕๔) : ๑๓

ตัดสินคดีความด้วยพระองค์เอง โดยทรงฟังคำปรึกษาของพราหมณาจารย์ผู้มีความรู้ในเพทางศาสนา^{๑๕} แต่ในทางปฏิบัติเป็นไปได้ที่พระเจ้าแผ่นดินจะทรงออกตัดสินคดีต่างๆ ทั้งหมดด้วยพระองค์เอง ดังนั้นจึงทรงมอบหมายคณะตระลาการให้ทำหน้าที่แทนพระองค์ แต่การพิจารณาความอาจเบี่ยงเบนไปจากความยุติธรรม เพราะสภา^{๑๖} ตระลาการและผู้พิพากษาต่างก็เป็นมนุษย์ซึ่งอาจเป็นเหยื่อของอารมณ์โลภ โกรธ หลง ดังนั้น จึงต้องมีหลักการซึ่งว่าด้วยจริยธรรมและจรรยาบรรณของสภาตระลาการและผู้พิพากษาด้วย คัมภีร์มานวธรรมศาสตร์ที่เป็นต้นฉบับมิได้มีการแจกแจงรายละเอียดในเรื่องนี้ เพียงแต่บอกว่าหากตระลาการและผู้พิพากษาไม่รักษาความยุติธรรมก็จะได้รับผลร้ายต่างๆ นานาที่ควรตกแก่ผู้กระทำความผิดและสมควรได้รับโทษ

กระบวนการยุติธรรมของไทยโบราณพิจารณาว่า ปัญหาสำคัญที่ทำให้กระบวนการยุติธรรมเบี่ยงเบนอยู่ที่จรรยาบรรณของตระลาการและผู้พิพากษามากกว่าตัวบทกฎหมายเหตุฉะนั้น ในประมวลกฎหมายไทยโบราณจึงมีคำสอนที่เรียกว่า “อินทภาษ” สำหรับตระลาการและผู้พิพากษาโดยยกให้เป็นคำสอนศักดิ์สิทธิ์ที่มาจากพระอินทร์ซึ่งเป็นเทพในศาสนาพราหมณ์ ในขณะที่หลักการของอินทภาษก็คือ คำสอนที่อิงอยู่กับพระพุทธศาสนา (ผู้ไต่สวนทำสำนวนคดี) และผู้พิพากษาหรือผู้ตัดสินคดีจะต้องยึดมั่นใน

๑. จริยธรรม ซึ่งเน้นว่า สภาตระลาการและผู้พิพากษา จะต้องคำนึงถึงอคติธรรมทั้ง ๔ และหลีกเลี่ยง ฉันทาคติ (ความลำเอียงอันเกิดจากความรัก ความชอบและความยินดีในอาภิสสินจ้าง) โทษาคติ

(ความลำเอียงที่เกิดจากความโกรธ จะเอาโทษผู้อื่น) ภยาคติ (ความลำเอียงเพราะกลัวภัย) และโมหาคติ (ความหลง และอวิชชา) ทั้งหมดนี้เรียกว่า กัณโหรณหรือธรรมฝ่ายดำ คือ อกุศลกรรม

๒. ศีลธรรม สภาตระลาการและผู้พิพากษาต้องตั้งอยู่ในสัจในศีลทั้ง ๕ ประการ ๘ ประการ

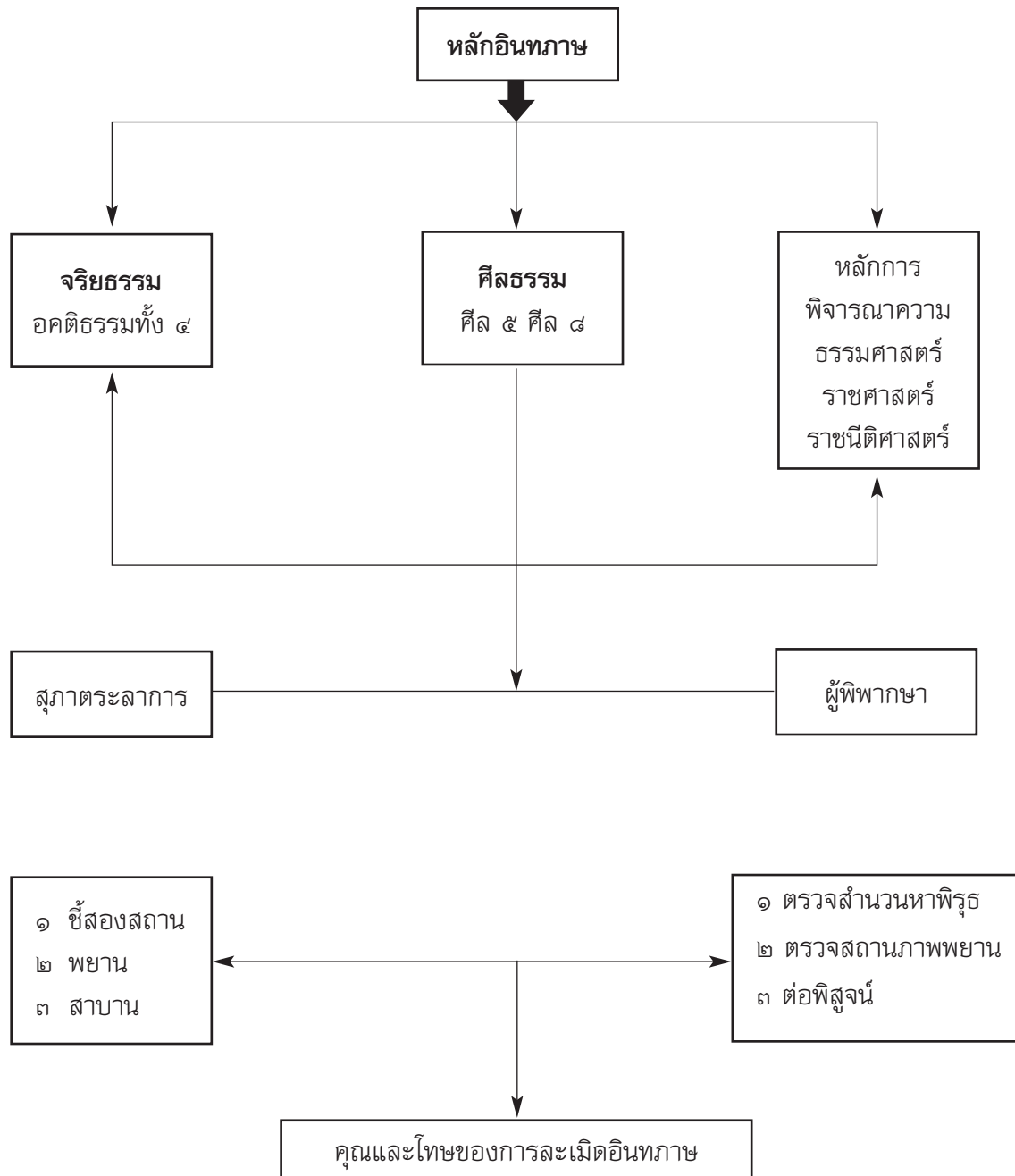
๓. ความเที่ยงธรรม ผู้พิพากษาตระลาการต้องมีอาการ “อันเที่ยงธรรมดังตราขุและบันทัด” และต้องมี “จิตรมัธยมอย่างกลาง” โดยยึดถือพระธรรม-ศาสตร์ ราชศาสตร์ และราชนิติศาสตร์อย่างเคร่งครัด ในที่นี้เป็นการเตือนสติว่า ผู้เกี่ยวข้องกับการบริหารยุติธรรมต้องไม่ถืออารมณ์และอคติเป็นใหญ่ หากต้องถือหลักการเป็นใหญ่

หลักอินทภาษไม่ได้มีอยู่ในพระมานวธรรม-ศาสตร์ของพราหมณ์ จึงถือว่าเป็นส่วนที่เติมเข้าไปในประมวลกฎหมายไทย เพราะเห็นว่า ผู้ตัดสินคดีความ เป็นหัวใจของความยุติธรรม กล่าวง่ายๆ คือ ตัวบทกฎหมายไม่อาจฉ้อฉล แต่ผู้ใช้กฎหมายเพื่อผดุงความยุติธรรมมีแนวโน้มที่จะฉ้อฉล หลักอินทภาษ นอกจากสอนด้านจริยธรรมและศีลธรรมแล้ว ยังกำหนดบทบาทหน้าที่ของสภาตระลาการและผู้พิพากษาไว้อย่างชัดเจน กล่าวคือ สภาตระลาการทำหน้าที่ไต่สวนคดีและทำสำนวนโดยแบ่งเป็น ๓ ขั้นตอน คือ ชั่งสองสถาน (ดูคำให้การของโจทก์จำเลยว่า ตรงกัน หรือ ขัดกันอย่างไร) สืบพยาน และ การบังคับให้พยานสาบาน ต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์เมื่อต้องการให้การหรือต่อพิสูจน์^{๑๗} ส่วนผู้พิพากษามีหน้าที่ตรวจพิสูจน์ในสำนวน ตรวจสอบความน่าเชื่อถือของพยาน และพิจารณาความเหมาะสมของการต่อพิสูจน์

^{๑๕} ผู้มีความรู้ในคัมภีร์ไตรเภท หรือ เพทางศาสนา ถือว่าเชี่ยวชาญใน “นิติสาตร, ราชสาตร, และโหราสาตร” สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระปรมานุชิตชิโนรส สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมพระยาเดชาดิศร และ พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหลวงภูวเนตรนรินทรฤทธิ์, คำฎษฎี, หนังสือที่ระลึก งานพระราชทานเพลิงศพนายเกรียง กิริติกร วัดเทพศิรินทราวาส กรุงเทพมหานคร วันเสาร์ที่ ๒๒ ธันวาคม ๒๕๓๓ : ๔๔

^{๑๖} ในภาษาไทยมีใช้คำว่า สภา ซึ่งอาจเรียกอย่างย่อจาก สภาวดี ซึ่งคำแปลที่เหมาะสมได้ ดังนั้นอาจมาจากคำในจารึกเขมรโบราณที่เรียกตระลาการว่า สภาปติ หรือ ผู้เป็นใหญ่ในที่ประชุม (ไต่สวนคดี)

^{๑๗} ต่อพิสูจน์ คือ วิธีการสุดท้ายในการตัดสินว่า คู่ความฝ่ายใดผิดหรือถูก เป็นการพิสูจน์โดยอาศัยอำนาจสิ่งศักดิ์สิทธิ์ให้ร่วมเป็นสักขีพยานในการดำเนินลุยเพลิงและอื่นๆ รวม ๗ ประการ การต่อพิสูจน์นี้จะใช้หลักฐานเอกสารและพยานบุคคลไม่สามารถนำไปสู่ข้อสรุปได้

หลักอินทภาษได้กล่าวว่าโทษของการละเมิดคำสอนนี้ เป็นโทษหนัก ไถ่ถอนมิได้ แม้ได้เป็นกษัตริย์ ทำบุญบำเพ็ญทานต่างๆ เทาใดก็ไม่สามารถกลบ “ก่องกรรม” นี้ได้ บาปหนักยิ่งกว่าการฆ่าสัตว์ที่หาความผิดไม่ได้ พันคน หรือฆ่าพราหมณ์อันทรงพรตพรมจรรย์นับร้อย^{๑๘}

^{๑๘} ดูรายละเอียดเพิ่มเติมใน ศศิกานต์ คงศักดิ์, “หลักอินทภาษ”, วารสารมหาวิทยาลัยศิลปากร ปีที่ ๒๑-๒๒ ฉบับที่ ๓ (๒๕๔๔-๒๕๔๕) : หน้า ๑๑๔-๑๕๖.

๓. ตัวบทกฎหมาย

วัฒนธรรมกฎหมายไทยได้รับอิทธิพลจากคัมภีร์มานาวธรรมศาสตร์ของอินเดีย ซึ่งมาเรียกอย่างย่อๆว่า พระธรรมศาสตร์ ผู้ชำระกฎหมายตราสามดวงเขียนไว้ในส่วนต้นของพระธรรมศาสตร์ว่า คัมภีร์พระธรรมศาสตร์เป็นคำสอนของพระมโนสารฤาษี ซึ่งเดิมเขียนไว้ด้วยมูลภาษา (ภาษาดั้งเดิมของมนุษย์) ซึ่ง “ปราชญ์จารย์นำสืบกันมา ตั้งอยู่ในรามัญประเทศ” ข้อความนี้แสดงว่า พระธรรมศาสตร์เข้ามาตั้งในเมืองมอญแต่เนิ่นนาน และไทยรับพระธรรมศาสตร์ผ่านเมืองมอญมาอีกชั้นหนึ่ง แต่เมื่อสืบสวนในทางวิชาการแล้วพบว่า พระธรรมศาสตร์ของไทยน่าจะได้รับอิทธิพลมาจากพม่า สังเกตได้จากคำว่า มโนสาร ซึ่งปรากฏในพระธรรมศาสตร์ไทย ซึ่งตรงกับพระธรรมศาสตร์พม่า ในขณะที่มอญใช้มนุสสาร

พระมโนสารคือ อำมาตย์ผู้รับผิดชอบตัดสินคดีความให้แก่มหาสมมติเทพ หลังจากตัดสินคดีความอย่างไม่เป็นธรรมครั้งหนึ่ง และถูกตีสอนนินทา ท่านได้เหาะไปที่กำแพงจักรวาลแล้วได้จดจำนำเอาหลักการคำสอน ตามพระธรรมศาสตร์กลับมาสั่งสอนตระลาการผู้พิพากษาทั้งหลาย ตามเรื่องที่เล่ากัน ตัวอักษรที่จารึกไว้ ณ กำแพงจักรวาลมีขนาดเท่าคชสีห์ ซึ่งก็ตรงกับพระธรรมศาสตร์ของพม่า ในขณะที่ฉบับของมอญกล่าวว่า อักษรที่จารึกไว้ ณ กำแพงจักรวาลนั้นตัวเท่ากระบือ ดังนั้น จึงเป็นไปได้ ตามที่สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมพระยาต่อราชานุภาพทรงสันนิษฐานไว้ว่า ไทยน่าจะได้รับอิทธิพลของคัมภีร์พระธรรมศาสตร์ฉบับภาษาบาลีที่เรียกว่า พระธัมมสังคัม จากพม่า ภายหลังเสียกรุงศรีอยุธยาครั้งที่ ๑ ในพ.ศ. ๒๑๑๒ ครั้งนั้นเมืองหลวงของพม่าย้ายมาอยู่ที่หงสาวดี ในรามัญประเทศ จึงทำให้ผู้ชำระกฎหมายตราสามดวงเขียนไว้ว่า พระธรรมศาสตร์ได้รับถ่ายทอดมาจากเมืองมอญ

พระธรรมศาสตร์ซึ่งเป็นพระคัมภีร์แม่บทของประเทศสยาม นักปราชญ์ราชบัณฑิตได้แสดงถึงอัจฉริยภาพของท่านในการเปลี่ยนแปลคัมภีร์ศักดิ์สิทธิ์ของลัทธิพราหมณ์ให้เหมาะสมกับสังคมไทย ความจริงคัมภีร์มานาวธรรมศาสตร์ของอินเดียมิได้เป็นคัมภีร์ทางด้านกฎหมายหรือมีบทบัญญัติในลักษณะที่เป็นประมวลกฎหมาย แต่เป็นบทบัญญัติว่าด้วยการครองชีวิตของคนในสังคมฮินดู ซึ่งแบ่งออกเป็นวรรณะต่างๆ ได้มีนักวิชาการศึกษาคัมภีร์มานาวธรรมศาสตร์และแปลออกเป็นภาษาต่างๆ หลายภาษา คัมภีร์นี้รวบรวมขึ้นจากจารีตประเพณีตามลัทธิความเชื่อของลัทธิพราหมณ์ ในช่วงประมาณคริสต์ศตวรรษที่ ๒ อันเป็นช่วงเวลาศาสนาพุทธกำลังเจริญรุ่งเรือง แต่ศาสนาพราหมณ์กำลังตกต่ำ พวกพราหมณ์รจนาคัมภีร์นี้ขึ้นเพื่อยกย่องวรรณะพราหมณ์ว่าเป็น วรรณะสูงสุด เพราะพวกพราหมณ์เป็นผู้สั่งสอนให้คนวรรณะต่างๆ ประพฤติปฏิบัติตนให้สมควรแก่ชนชั้นของตน ความสำคัญของวรรณะพราหมณ์อยู่ตรงที่ว่า พราหมณ์เป็นผู้ถ่ายทอดและสั่งสอนหลักการศักดิ์สิทธิ์เกี่ยวกับการครองชีวิตซึ่งเป็นคำสอนของพระมनुเทพผู้เกิดจากพรหม และเป็นผู้แบ่งภาคเป็นเมธีเทพ อีกสิบองค์ในบรรดาเทพเหล่านั้นมี เทพ พฤคุ และนารท (นารอท) รวมอยู่ด้วย พระมनुเทพได้ให้พฤคุเป็นผู้แสดงหลักธรรมแก่เหล่าฤาษีทั้งหลายโดยมีชาติตกบกพร่อง

จะเห็นได้ว่า พระธรรมศาสตร์เป็นคัมภีร์อันศักดิ์สิทธิ์ เพราะมาจากพระมनुเทพผู้ให้กำเนิดเทพและมนุษยชาติ และสาธกว่า มนุษย์แต่ละวรรณะควรจะทำอะไรปฏิบัติตนอย่างไรเพื่อให้ละเมิดธรรมะในการครองชีวิต คำว่า ธรรมะ นั้นหมายถึง “ความชอบ ความถูกต้อง” เพราะฉะนั้น คำว่า ธรรมศาสตร์ คือ “คำสอนว่าด้วยการประพฤติที่ชอบ”^{๑๙} มีลักษณะเป็นคำสอนตามจารีตประเพณีให้คนในวรรณะต่างๆ

๑๙ J. Duncan M. Derret, Dharmasastra and Juridical Literature, (Otto Harrassowitz - Wiesbaden, 1973) : 2 คำว่า ธรรมะ มาจากรากศัพท์ “ธฤ” แปลว่า ถือ หรือ ยึดถือ มีความหมายครอบคลุมถึง การกระทำใดๆ ที่บุคคลต้องปฏิบัติ ถ้าการกระทำนั้นมีความหมายสำคัญทางจริยธรรม สังคมและคติความเชื่อเกี่ยวกับไสยศาสตร์

รู้หน้าที่อันถูกต้องของตน ในการพรรณนาถึงวิธีการครองตนและหน้าที่ของวรรณะต่างๆ พระมานวธรรมศาสตร์กล่าวย้าหน้าที่ของกษัตริย์ในการตัดสินคดีความและวิธีการในการไต่สวนความ แต่เมื่อคัมภีร์นี้ถูกถ่ายทอดมายังเมืองมอญ พม่า และไทย หลักการเดิมที่ให้ความสำคัญดีลัทธิของคำสอนนี้อยู่ที่เทพผู้ให้กำเนิดมนุษยชาติในศาสนาพราหมณ์ต้องถูกเปลี่ยนไปในสังคมที่นับถือพุทธศาสนา บทบาทของพระมนูไม่ใช่เป็นผู้ให้กำเนิดคำสอนนี้ แต่ถูกเปลี่ยนไปเป็นเพียงอำมาตย์ของมหาสมมติเทพ ผู้ที่ไปนำคำสอนมาจากกำแพงจักรวาล ซึ่งเป็นคำสอนศักดิ์สิทธิ์ คัมภีร์มานวธรรมศาสตร์ของลัทธิพราหมณ์ฉบับที่รู้จักกันดีที่สุดเป็นแม่บทของกฎหมายในแง่ที่ว่า ได้กล่าวถึงมูลคดี ๑๘ ประการ มูลคดีคือ เหตุหลักที่จะทำให้เกิดวิวาทกัน แต่ในพระธรรมศาสตร์ของไทยมีเนื้อหาสาระมาก ที่พูดถึงทั้งมูลคดีตระลาการ คือหลักการในการพิพากษาคดีและกล่าวถึงมูลคดีวิวาท ซึ่งมีจำนวน ๒๙ ประการ ซึ่งแตกออกเป็นสาขาคดีหรือกฎหมายลูกได้มากมาย กฎหมายที่พระเจ้าแผ่นดินทรงออกเพื่อรองรับสาขาคดีเรียกว่า พระราชศาสตร์ พระราชศาสตร์นี้มีพระราชบัญญัติ พระไอยการ พระราชกฤษฎีกา และพระราชกำหนด เป็นต้น ศัพท์นิติศาสตร์มีความหมายแตกต่างกัน ซึ่งจะนำมาอธิบายต่อไป ความยืดหยุ่นในการออกพระราชกำหนดกฎหมายในหมวดพระราชาศาสตร์นี้ ก็เพื่อเปิดโอกาสให้กฎหมายต่างๆ ถูกต้องสอดคล้องกับ “เทศกาล” (กาลเวลาและสถานที่ที่เปลี่ยนไป) ผู้เขียนมีข้อนำสังเกต ๒ ประการ คือ

หนึ่ง การที่พระธรรมศาสตร์ของไทยได้รวมมูลคดีวิวาท และหลักการพิจารณาความไว้ด้วยกัน แสดงว่านักปราชญ์ราชบัณฑิตไทยได้เรียบเรียงขึ้นจากมานวธรรมศาสตร์ และนารทธรรมศาสตร์ เพราะพระธรรมศาสตร์ฉบับหลังของอินเดียมุ่งเน้นไปที่ขบวนการพิจารณาไต่สวนและตัดสินคดีความ

สอง กฎหมายที่เกี่ยวกับคดีความด้านความมั่นคง เช่น กบฏศึก และอาญาหลวงรวมไว้ด้วย ซึ่งไม่

พบในมานวธรรมศาสตร์ของอินเดีย

เนื่องจากคัมภีร์พระธรรมศาสตร์เป็นคัมภีร์ศักดิ์สิทธิ์ ดังนั้น ในสมัยโบราณการออกพระราชบัญญัติของพระเจ้าแผ่นดินจึงต้องเกี่ยวข้องกับการตั้งการพระราชพิธีด้วย ในจารึกกฎหมายลักษณะลักพาของสมัยสุโขทัย เมื่อสมเด็จพระมหาธรรมราชา (รามราชาธิราช) ได้เสด็จไปทรงออกกฎหมายที่เมืองกำแพงเพชรใน พ.ศ. ๑๙๓๘ นั้น พระองค์ได้ “เสด็จในตรึมขุเสวยบุญสุข ตั้งกฤตยแล้ว” จึงได้ออกกฎหมายคำว่า กฤตย (kritya) นั้น Sir. Monier-William ให้ความหมายในพจนานุกรมภาษาสันสกฤต - อังกฤษของท่านว่า “practicing magic or sorcery, bewitching” ซึ่งเป็นพิธีเกี่ยวกับไสยศาสตร์อย่างหนึ่ง คำนี้มีรากศัพท์เดียวกับ กิตติกา ในภาษาบาลี ซึ่งแผลงไปเป็นกติกา และตรงกับคำ กฤษฎีกา ในภาษาสันสกฤต คำพระราชกฤษฎีกา ในประมวลกฎหมายเก่าจึงหมายถึง “กติกา” หรือ “ข้อกำหนด” ซึ่งเกิดจากพิธีกรรมที่ทำให้ศักดิ์สิทธิ์ เมื่อกติกาหรือข้อกำหนดในพระราชบัญญัติที่พระเจ้าแผ่นดินตั้งขึ้นไว้มีสถานภาพศักดิ์สิทธิ์ ตัวบทกฎหมายจึงเป็นสิ่งที่ละเมิดมิได้

๔. ทันทกรรม

ขบวนการยุติธรรมย่อมจะไม่สมบูรณ์ถ้าปราศจากมาตรการการลงโทษ แม้พระมหากษัตริย์จะทรงมีพระราชอำนาจในการลงโทษ แต่มิใช่เป็นอำนาจที่จะลงโทษตามอำเภอพระทัย หากทรงต้องยึดถือตัวบทกฎหมายเกี่ยวกับการลงโทษ บทบัญญัติการลงโทษอาจเป็นลักษณะของการปราม และได้กำหนดโทษไว้อย่างรุนแรงจนดูเกินเหตุ เช่น กรรมกรรม (โทษหนัก) ๓๒ ประการซึ่งเป็นการจำลองภาพการลงโทษในรกที่ทำให้เกิดความรู้สึกแก่ผู้ที่จะกระทำความผิดเหมือนตายทั้งเป็น เช่น โทษกบฏคิดคดต่อพระมหากษัตริย์ ประการหนึ่งคือ การผ่ากระโหลกเอาน้ำส้มพะอุม (น้ำส้มตำเดือด) เทราดลงบนสมองให้เดือดปุดๆ ซึ่งเป็นลักษณะของการสร้างภาพให้ดูน่ากลัวโทษอื่นๆ มีหลายลักษณะตามลำดับความรุนแรงมาก

น้อยต่างกันไป มีตั้งแต่การลงโทษทางกายและการปรับสินไหม การกำหนดบทลงโทษบางอย่างถือเป็นพรหมทัณฑ์ เปลี่ยนแปลงมิได้ อย่างเช่น เรื่องการกำหนดการปรับสินไหม และพินัย เช่น กฎหมายพรหมศักดิ์ ซึ่งกำหนดว่า ผู้มีอายุในแต่ละช่วง มีค่าตัวไม่เท่ากัน ดังนั้นจะเห็นว่า แม้แต่หลักการเกี่ยวกับการลงโทษก็ยังมีที่มาที่ศักดิ์สิทธิ์ ผู้ที่ต้องพรหมทัณฑ์คือผู้ที่ทำความผิดตามที่ระบุไว้และต้องรับราชทัณฑ์คือการลงโทษจากพระมหากษัตริย์

ความรู้เกี่ยวกับประมวลกฎหมายของไทยที่นำมาเสนอนี้ เป็นความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับกระบวนการยุติธรรมของไทยซึ่งมีรายละเอียด แง่มุมให้ยกมาอภิปรายได้มากมาย ผู้ที่สนใจศึกษาประมวลกฎหมายตราสามดวงจะได้รับข้อมูลหลายเรื่องซึ่งไม่ปรากฏในเอกสารหรือหลักฐานอื่น แต่เป็นข้อมูลที่ทำให้ผู้ศึกษาเข้าใจสังคมไทยได้อย่างลึกซึ้งมากขึ้น โครงการวิจัย “กฎหมายตราสามดวง : ประมวลกฎหมายไทยในฐานะมรดกโลก” จะได้นำเรื่องอื่นๆ มาเสนอเป็นลำดับไป

ยุทธศาสตร์การบริหารในยุคโลกาภิวัตน์

ดร.อริปิตย์ คสึสุนทร*

การบริหาร คือ การหาทางทำงานให้สำเร็จ การทำงานให้สำเร็จได้นั้น มีวิธีการอยู่มากมายหลายวิธีที่ผู้บริหารทั้งหลายได้ใช้ความรู้ความสามารถ เลือกวิธีที่เหมาะสมตามสภาพความรู้ความสามารถ เลือกวิธีที่เหมาะสมตามสภาพความต้องการและสภาพแวดล้อมมาใช้ให้เป็นประโยชน์ได้

แต่เดิมแนวความคิดว่าองค์ประกอบสำคัญที่เป็นปัจจัยช่วยให้การบริหารงานใดๆ สำเร็จได้โดยง่าย คือ คน (Man) งบประมาณ (Money) วัสดุอุปกรณ์ (Material) และการจัดการ (Management) แนวคิดนั้นรู้โดยทั่วกันว่า 4 M's

ปัจจุบัน ปัจจัยสำคัญที่จะส่งผลให้สามารถทำงานสำเร็จได้ดียิ่งขึ้น มีเพิ่มอีก ๒ ประการ คือ ข้อมูลสารสนเทศ (Information) และเทคโนโลยี

(Technology) ซึ่งหมายถึง การนำเอาวิทยาศาสตร์ประยุกต์มาใช้ให้เกิดประโยชน์ในทางปฏิบัติ ๒ ประการหลังนี้โดยทั่วไป เรียกกันว่า IT (ไอที)

อย่างไรก็ตาม นอกเหนือจากองค์ประกอบทั้ง ๖ ประการแล้ว ยังมีองค์ประกอบที่สำคัญมากที่สุดคือ ใหว่พริบ ประสพการณ์ และปฏิภาณในการบริหาร การจัดการ และการแก้ปัญหาต่างๆ ในการทำงานของผู้บริหารนั้น

โลกปัจจุบันนี้เปลี่ยนแปลงเป็นอย่างมาก โดยการค้นคว้าวิจัยทางวิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยีเพื่อการพัฒนาผลิตและการบริการทุกด้านให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น โดยลดต้นทุนด้านแรงงาน ด้านวัสดุลง นอกจากนั้นยังสามารถแปรสินค้า สิ่งผลิตบริการ แม้กระทั่งแนวความคิดให้เป็นที่ยอมรับโดยทั่วไปได้ง่าย การบริหารในยุคปัจจุบันจึงคงต้องปรับเปลี่ยนวิธีการไปต่างๆ พอสมควร เพื่อให้องค์กรสามารถทำหน้าที่ได้ดียิ่งขึ้น ตอบสนองความต้องการของผู้เกี่ยวข้องได้อย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

บทความนี้มุ่งเสนอแนวความคิด ๔ ประเด็น คือ (๑) โลกาภิวัตน์และความหมาย (๒) ปัจจัยที่ส่งผลกระทบ (๓) ยุทธศาสตร์การบริหาร (๔) ข้อคิดเพื่อประกอบการพิจารณา

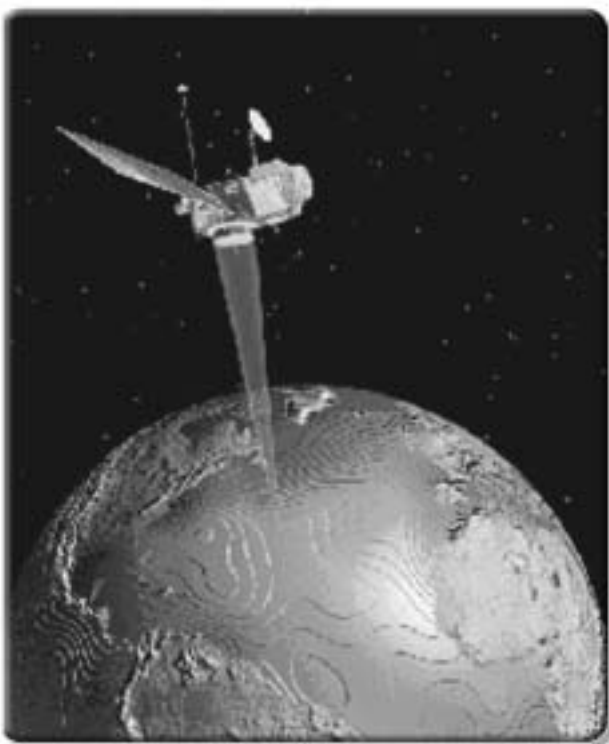
* อดีตผู้ตรวจราชการ กระทรวงศึกษาธิการ

๑. โลกาภิวัตน์และความหมาย

ราชบัณฑิตยสถานได้บัญญัติศัพท์คำนี้ขึ้นให้มีความหมายใกล้เคียงกับต้นศัพท์ (Globalization) คือให้หมายถึง การแผ่ถึงกันทั่วโลก การเข้าถึงโลก การเอาชนะโลก ซึ่งคงมีนัยว่า ล่วงรู้ความเป็นไปของโลกหรือก้าวทันโลก กล่าวคือ ความเปลี่ยนแปลงของโลกที่เกิดขึ้นในประเทศของตนเองและประเทศต่างๆ เมืองต่างๆ ทั้งทางด้านสังคม เศรษฐกิจ การเมือง ฯลฯ

สามารถรับรู้รับทราบได้ในเวลาใกล้เคียงกัน ไม่ว่าจะอยู่ ณ ที่ใดๆ หากเรื่องราวของความเปลี่ยนแปลงนั้นๆ เป็นประโยชน์ต่อการดำรงชีพ ก็สามารถนำมาปรับใช้ หรือประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ได้โดยเหมาะสม

จากการพัฒนาหลายด้าน โดยเฉพาะด้านการสื่อสาร และโทรคมนาคม และด้านระบบคอมพิวเตอร์ ทำให้ยุคโลกาภิวัตน์จึงเป็นยุคที่ผู้คนทั้งโลกสามารถสื่อสาร ขนส่งเดินทางไปมาหากันได้ คิดคล้ายๆ กัน มีอุปกรณ์การดำรงชีวิตที่เป็นสินค้า สิ่งผลิตคล้ายๆ กัน ดูภาพยนตร์เรื่องเดียวกัน ฟังเพลงเพลงเดียวกัน วัฒนธรรมประเพณีของท้องถิ่นหนึ่งสามารถแพร่ไป

ได้รับการยอมรับอีกที่หนึ่งได้ง่าย ซึ่งต่อไปวิถีชีวิต การกินอยู่ การแต่งกายก็จะคล้ายๆ กันยิ่งขึ้น รวมทั้งจะมีภาษากลางใช้ในการสื่อความหมายทั่วโลกไม่ก็ภาษา หรือเป็นภาษาเดียวกันมากขึ้นด้วย

๒. ปัจจัยที่ส่งผลกระทบ

ปัจจัยที่ส่งผลกระทบให้ผู้คนรู้เท่าๆ กัน หรือเกือบเท่าๆ กัน แต่งกายเหมือนกัน มีวิถีชีวิตที่กำลังปรับเปลี่ยนไปใกล้เคียงกันมากขึ้นนั้น มีหลายประการที่สำคัญ คือ

๒.๑ เทคโนโลยีสารสนเทศ เทคโนโลยีนี้ครอบคลุมเรื่องการทำให้ตัวเลข ตัวอักษร หรือข้อความ สัญลักษณ์ รวมทั้งภาพและเสียง ที่ผ่านการวิเคราะห์ จัดกลุ่ม เลือกสรรแล้ว โดยระบบคอมพิวเตอร์ (Computerized System) หรือโดยเครื่องมืออุปกรณ์อื่นสามารถส่งผ่าน หรือนำเสนอให้ผู้รับ ผู้ใช้ หรือผู้ต้องการได้กว้างขวางและรวดเร็วมาก เทคโนโลยีเรียกกันทั่วไปว่า ไอที (Information Technology)

๒.๒ เทคโนโลยีโทรคมนาคม ส่วนนี้คือ สะพานหรือทางเดินของข้อมูลข่าวสาร ภาพ เสียง จากผู้ส่งไปยังผู้รับ ซึ่งปัจจุบันสามารถทำได้ทั้งทางอากาศผ่านเครือข่ายดาวเทียม (Satellite Systems) หรือทางบก ทางน้ำ ผ่านเครือข่ายสายใยแก้ว (Fiber optics) ขณะนี้ประเทศไทยกำลังเริ่มดำเนินการทั้งสองระบบที่จะช่วยเป็นทางเดินให้ข้อมูลข่าวสาร ภาพ เสียง รับส่งได้โดยสะดวก และรวดเร็วมาก ซึ่งต่อไปอาจจะใช้คำว่า Information Superhighways ได้

๒.๓ เทคโนโลยีอื่นๆ อาทิ เทคโนโลยีการผลิตสินค้า ทำให้ผลิตได้มากๆ โดยมีมาตรฐานและคุณภาพเหมือนกัน ใช้หุ่นยนต์ (Robot) และแรงคนประกอบกัน เทคโนโลยีการเรียนการสอน ครูคนเดียวผ่านสื่อโทรทัศน์ วิทยุ เครือข่ายดาวเทียมสายใยแก้ว ไปถึงนักเรียนจำนวนมากๆ ได้ในเวลาเดียวกัน นักเรียนหรือผู้เรียน (ทั้งในระบบและนอกระบบ) ได้รับรู้ รับทราบ เช่นเดียวกัน สามารถถาม - ตอบ ในช่วงเวลาเรียน

จากระยะทางไกลๆ ได้ด้วย การลงทะเบียนเรียน การเลือกวิชาเรียน อาจจะใช้ระบบคอมพิวเตอร์ หรือระบบ บาร์โค้ด (Bar code) ช่วยให้ทำงานได้รวดเร็วมาก ประหยัดเวลา และเป็นระบบ ระเบียบ ดูผลง่าย นอกจากนี้ยังมีเทคโนโลยีการบริหาร เทคโนโลยีการก่อสร้าง ฯลฯ ที่ทำให้ผู้คนรับรู้รับทราบคล้ายๆ กัน ใช้สินค้าและบริการเกือบเหมือนกัน อยู่อาศัยหรือทำงานในอาคารมีลักษณะคล้ายๆ กัน รวมทั้งทำให้ภาพการดำรงชีวิตของผู้คนในที่ห่างไกลจากเมืองต่างเมือง หรือต่างประเทศค่อนข้างใกล้เคียงกันด้วย

๓. ยุทธศาสตร์การบริหาร

ดังกล่าวแล้วข้างต้น การบริหาร หมายถึงการทำงานให้สำเร็จแต่จะมีกลวิธีใดบ้างที่จะช่วยให้งานสำเร็จได้นั้น โดยเฉพาะในยุคโลกาภิวัตน์ที่โลกเสมือนเล็กลง (Global Village) ในขณะที่ทรัพยากรธรรมชาติ และทรัพยากรการผลิตลดลงด้วยนั้น นักบริหารในระยะหลังๆ นี้ พยายามใช้ยุทธศาสตร์และเทคโนโลยีเพื่อมุ่งบรรลุเรื่อง ๓ เรื่อง คือ

- ใช้คนเท่าเดิมทำงานได้มากขึ้น
- งานเท่าเดิม แต่ใช้คนน้อยลง และ
- คุณภาพของงานต้องดีเท่าเดิม หรือดีกว่า

การจะบรรลุเรื่อง ๓ เรื่อง ดังกล่าวนั้น ยุทธศาสตร์ที่ใครจะเสนอ คือ

๓.๑ การใช้ระบบข้อมูลสารสนเทศ (Information Utilization) เพื่อประกอบการตัดสินใจให้มากขึ้น แต่ทั้งนี้ต้องมีข้อแม้ว่า ข้อมูลสารสนเทศนั้นๆ ต้องรวดเร็ว ถูกต้อง ทันสมัย และใช้ประยุกต์ได้ ปัญหา คือ ข้อมูลสารสนเทศบางอย่างรวบรวมได้ง่าย ถ้าครอบคลุมเนื้องานน้อย แต่บางอย่างก็ได้มายาก ต้องอาศัยเวลาสำรวจ ตรวจสอบ วิเคราะห์ ก่อนนำมาใช้ได้ ในส่วนนี้ต้องอาศัยระยะเวลาและศึกษาว่าข้อมูลสารสนเทศเรื่องใดจำเป็นและครอบคลุมพื้นที่ใดมากน้อยเพียงใด จากผู้บริหารหรือผู้ต้องการใช้ข้อมูลด้วย ปัจจุบันข้อมูลต่างๆ นอกจากจะสามารถเก็บได้ในหน่วยความจำของระบบคอมพิวเตอร์แล้ว ยังสามารถเก็บไว้ใน

CD-ROM (Compact Disk Read-Only-Memory) ซึ่งนำไปใช้ได้สะดวก รวดเร็ว และราคาไม่แพงนัก

๓.๒ การบริหารทางไกล (High-Administration) ในยุคนี้เครื่องมือเครื่องใช้ในการติดต่อสื่อสารสะดวก รวดเร็วมาก อยู่ไกลกันก็สามารถทำงานเรื่องเดียวกันได้ ประชุมร่วมกันได้ (Teleconference) ดังนั้น สื่อหลายอย่าง อาทิ โทรศัพท์มือถือ โทรสาร วิทยุ โทรทัศน์ คอมพิวเตอร์ เครือข่ายการเชื่อมโยงอุปกรณ์เหล่านี้ ควรหาไว้ใช้ตามสมควร เพราะจะช่วยประหยัดเวลา เข้าใจกันง่ายและสะดวก เรื่องนี้ปัญหาคือ ต้องมีการจัดระบบ ระเบียบและเครือข่ายการรับส่งให้ดีพอ

๓.๓ การหาความรู้ทำงานกับระบบคอมพิวเตอร์ (Computer Literacy) ปัจจุบันระบบคอมพิวเตอร์เป็นส่วนสำคัญในการทำงานสำหรับผู้บริหารมากขึ้น คาดว่าผู้บริหารในช่วง ๓-๕ ปี ข้างหน้า ควรมีทักษะทำงานกับระบบคอมพิวเตอร์บางประการ อาทิ การเรียกข้อมูลสำคัญมาใช้ การแก้ไขข้อมูลบางรายการ ฯลฯ ซึ่งทักษะดังกล่าวสามารถฝึกอบรมได้ภายในเวลาไม่นานนัก โปรแกรมสำเร็จรูปจำนวนมากสามารถฝึกฝนใช้ได้โดยใช้เวลาประมาณ ๑ สัปดาห์ หลังจากนั้นเมื่อใช้บ่อยๆ ทักษะด้านนี้จะพัฒนาขึ้นได้

๓.๔ การมองการณ์ไกล (Introspection) ดังที่ใช้กันอยู่ว่าผู้บริหารและคณะต้องมีวิสัยทัศน์ (vision) กว้างไกล ไม่นึกแต่เพียงการแก้ปัญหาเฉพาะหน้า แต่ต้องคาดการณ์ในอนาคต ๑๐ ปี ๑๕ ปี ๓๐ ปี

บนฐานของความเป็นจริงในปัจจุบัน ผสมกับความเปลี่ยนแปลงทุกด้านในอนาคตจากการคาดเดาเชิงวิทยาศาสตร์ได้ใกล้เคียง และมีแนวปฏิบัติที่จะไปสู่เป้าหมาย หรือความคาดหวังในอนาคตนั้นๆ ได้อย่างชัดเจน

๓.๕ การใช้หน่วยงาน/องค์กรอื่นทำงาน (Decentralization) งานบางงานที่หน่วยงานอื่นๆ ทำได้ดีกว่า เนื่องจากหลายหน่วยงานที่ตั้งภายหลังหรืออยู่ในพื้นที่เป้าหมาย มีวัตถุประสงค์เฉพาะสามารถทำงานได้ดีกว่า ควรได้รับโอกาสให้ทำงาน (Privatization) เนื่องจากคล่องตัวกว่า เปลี่ยนได้ง่ายกว่า แต่ทั้งนี้ควรต้องมีการวิเคราะห์ลักษณะงานอย่างรอบคอบด้วย แนวคิดพื้นฐานของเรื่องนี้คือการกระจายอำนาจให้ผู้เหมาะสมรับผิดชอบ

๓.๖ การจัดรูปองค์กรที่ทำงานได้ฉับไว (Organization Development) ให้มีลักษณะขั้นตอนการบังคับบัญชาไม่ซับซ้อนนัก องค์กรปัจจุบันควรต้องปรับโครงสร้างองค์กร (Re-structuring) และปรับวิธีหรือกระบวนการการทำงาน (Re-engineering) ให้เหมาะสมกับยุคและสมัยนี้ด้วย มีนักบริหารบางท่านเสนอว่าองค์กรอาจจัดให้มีความยืดหยุ่น สามารถสนองตอบความต้องการของผู้รับบริการได้เป็นอย่างดี หน่วยงานย่อยควรจะมีคามสำคัญทัดเทียมกันและลักษณะงานประจำ ดังเช่นเป็นสายงานหลัก (Line) และสายงานรอง (Staff) ที่ไม่ค่อยเอื้อต่อการปรับตัว น่าจะค่อยๆ หายไป องค์กรใดใหญ่มาก อู้วย้ายปรับตัวช้า ก็ควรแยกองค์กร (Spin off) ให้เป็นองค์กรย่อยหลายองค์กร งานก็จะฉับไว รวดเร็ว และตอบสนองความต้องการได้ดีขึ้น นอกจากนั้นระบบสำนักงานอัตโนมัติ (Office Automation) ที่เชื่อมโยงกันได้ทั้งสำนักงาน ควรได้รับการพิจารณาในการปรับปรุงองค์กรด้วย

๓.๗ การพัฒนาบุคลากร (Personnel Development) บุคลากรในหน่วยงานควรได้รับการศึกษา ฝึกฝน

อบรมอย่างสม่ำเสมอ ให้เท่าทันความเปลี่ยนแปลงทางวิทยาศาสตร์เทคโนโลยี และความต้องการของหน่วยงาน มิฉะนั้นอาจจะปรับเปลี่ยนได้ไม่ทันหรือไม่เหมาะสม การพัฒนาบุคลากรมิใช่แนวคิดใหม่ แต่ปัจจุบันวิธีพัฒนาบุคลากรนั้นอาจจะทำได้โดยรูปแบบใหม่ ทำให้สามารถเข้าใจวัตถุประสงค์ขององค์กร แนวโน้มของความเปลี่ยนแปลงได้อย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น พื้นฐานการศึกษาที่สูง การสร้างความเข้าใจทำได้น่าจะง่ายขึ้น และช่วยปรับตัวให้เข้ากับ ความเปลี่ยนแปลงได้ง่ายขึ้น ในส่วนนี้การให้โอกาสบุคลากรได้ทำงาน การสนับสนุนให้ได้เรียนต่อ หรือได้ฝึกอบรมในระดับสูงขึ้น รวมทั้งให้โอกาสเรียนภาษาที่ใช้ในองค์กรสหประชาชาติ เช่น ภาษาอังกฤษ ภาษาฝรั่งเศส ภาษาจีน ภาษาสเปน ภาษาอาหรับ ภาษารัสเซีย ให้เก่งเท่าหรือเกือบเท่าภาษาแม่ของแต่ละคน จะช่วยให้รับรู้และทำงานได้ดีขึ้น

๔. ข้อคิดเพื่อประกอบการพิจารณา

การบริหารงานให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น โดยเฉพาะในยุคโลกาภิวัตน์ที่จะมีการพัฒนาทั้งคน วิธีการเครื่องมือเทคโนโลยี และระบบข้อมูลสารสนเทศเพื่อทำงานได้สำเร็จรวดเร็วยิ่งขึ้นโดยใช้ต้นทุนด้านแรงงานและทรัพยากรน้อยลงได้นั้น มีสิ่งที่ควรคำนึงถึงด้วยหลายประการ คือ

๔.๑ การใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น (Local Wisdom) ไม่ว่าท้องถิ่นในเมืองหรือในชนบท จะมีบุคลากรที่มี

ความรู้ และประสบการณ์ที่สั่งสมกันต่อๆ มา สามารถช่วยแก้ปัญหาหรือเสนอแนะสิ่งที่ถูกต้อง เหมาะสมกว่าได้ในหลายเรื่อง ดังนั้น การยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น องค์กรคณะอื่น จะช่วยให้งานบางงานสำเร็จได้โดยง่าย ทั้งนี้ เนื่องจากว่าองค์ความรู้ในท้องถิ่นนั้นเป็นความรู้ที่เกิดจากการปฏิบัติจริงที่สืบทอดกันมา และสามารถปรับใช้ในหลายสถานการณ์ได้

๔.๒ การถนอมใช้ทรัพยากรธรรมชาติและรักษาสภาพแวดล้อม แนวคิดนี้สอดคล้องเข้ามามีอยู่ในยุทธศาสตร์การบริหาร เนื่องจากว่า ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ต้นไม้ สัตว์ป่า แม่น้ำ ลำคลอง ภูเขา อากาศบริสุทธิ์ ฯลฯ นั้น นับวันแต่จะลดลงหากใช้ไม่ถนอม และไม่บูรณะทดแทน ปัจจุบันมีการนำพลังงานที่มีใช้สิ่งหมดเปลือง อาทิ พลังน้ำ พลังลม พลังแสงอาทิตย์ และพลังคลื่นในมหาสมุทรมาใช้มากขึ้น นักบริหารต้องรู้จักใช้ทรัพยากรให้คุ้มค่า แนวคิดหนึ่งในเรื่องนี้ คือ 3 Re's คือ Reduce : ใช้ให้น้อยลง, Re-used : ใช้แล้วใช้อีก (ในรูปเดิม) และ Recycle : ใช้แล้วเปลี่ยนรูปเป็นอย่างอื่นเพื่อใช้อีก

๔.๓ การปลูกฝังจริยธรรมและคุณธรรม ผู้บริหารและผู้ใช้เทคโนโลยีควรต้องเป็นผู้มีจริยธรรมและคุณธรรมสูงยิ่ง เนื่องจากอยู่ใกล้หรืออยู่กับต้นตอของความได้เปรียบทางสังคม องค์กรที่มีเครื่องมือเครื่องใช้ในการคมนาคมติดต่อสื่อสารที่สมบูรณ์จะได้เปรียบองค์กรที่ด้อยกว่ามาก ดังนั้นการใช้ข้อมูลสารสนเทศ หรือเครื่องมืออุปกรณ์ต่างๆ จึงต้องใช้เพื่อกระจายคุณภาพ ความเสมอภาคและความเป็นธรรม สำหรับผู้รับบริการหรือส่วนรวมมากกว่าจะบริหารหรือใช้เทคโนโลยีจนฉวยความได้เปรียบในเชิงการบริหาร การค้า หรือผลกำไรทางเศรษฐกิจแต่ประการเดียว ความสำนึกเรื่องความถูกต้อง การตอบแทนชุมชน สังคม ควรต้องมีอยู่ในใจทุกคน

๔.๔ ยุคโลกาภิวัตน์ อาจจะมีใช้ยุคที่ดีที่สุดในการพัฒนาของโลกโดยภาพรวม เพราะหากยุคนี้เป็นตัวแทนของการรวมตัวเป็นบริษัทข้ามชาติ เป็นธุรกิจขนาดใหญ่มหาศาล และเป็นยุคที่ผู้ด้อยโอกาสได้รับความเสมอภาคตามสิทธิของตนเองแต่เพียงลักษณะเดียวแล้ว ยุคนี้จะเป็นยุคที่ทำลายองค์กร ธุรกิจ กลุ่มงานขนาดเล็กให้สลายตัวไปได้ในไม่ช้า และส่วนเล็กๆ หลายส่วน เช่น สถาบันครอบครัว ธุรกิจขนาดย่อม ชุมชนเล็กๆ ก็จะถูกยุบได้ไปด้วย ซึ่งอันที่จริงในยุคนี้ต้องคำนึงถึงหน่วยย่อย ธุรกิจย่อย ที่เป็นองค์ประกอบสำคัญของแต่ละสังคมด้วยสิ่งเล็กๆ เหล่านั้นมีความดีงาม ความพอดี เป็นหลักแฝงอยู่ (Small is beautiful)

โดยสรุป ยุคโลกาภิวัตน์ เป็นยุคที่วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และวิธีการจัดการสมัยใหม่ โดยเฉพาะการคมนาคมขนส่ง ติดต่อสื่อสาร เป็นเครื่องมือสำคัญที่ทำให้สามารถดำเนินกิจการต่างๆ ได้รวดเร็ว สะดวก มีคุณภาพ และมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น การบริหารในยุคนี้มุ่งลดต้นทุนการผลิตเพิ่มปริมาณและคุณภาพสิ่งผลิต และการบริการที่ดี ให้กระจายไปอย่างกว้างขวางได้ โดยใช้บุคลากรบริหาร ควบคุมดูแลไม่มาก อย่างไรก็ตาม เรื่องของการพัฒนาบุคลากรให้รู้เท่าทัน และสามารถใช้อุปกรณ์เครื่องมือเครื่องใช้ที่ช่วยอำนวยความสะดวกต่างๆ บนฐานของจิตใจที่เป็นไปทางสร้างสรรค์มากกว่าการเอาเปรียบ ยังเป็นเรื่องสำคัญมาก แม้ในอนาคตที่สำคัญที่สุดนักบริหารที่เก่งจริงนั้นน่าจะได้แก่นักบริหารที่สามารถทำงานให้สำเร็จโดยลงทุนพอสมควร ใช้ยุทธศาสตร์และเทคโนโลยีที่เหมาะสม ทำลายทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมน้อยที่สุด แต่งานนั้นให้ประโยชน์ทางสร้างสรรค์แก่องค์กรของตนเองและแก่ส่วนรวมมากที่สุด

เอกสารอ้างอิง

- โกวิท วรพิพัฒน์. (๒๕๓๒). **ข้อคิดสำหรับผู้บริหาร**. เอกสารเตรียมผู้บริหารสถานศึกษาระดับสูงรุ่นที่ ๒๗. กรุงเทพฯ : กรมสามัญศึกษา.
- ทักษิณา สนวนานนท์. (๒๕๓๐). **คอมพิวเตอร์เพื่อการศึกษา**. กรุงเทพฯ : องค์การค้าของคุรุสภา.
- บรรจง ชูสกุลชาติ. (๒๕๓๖). **ครบวงจรจันทร์เกษม**. กรุงเทพฯ : อักษรไทย.
- ปรีทรรศน์ พันธบุรุษวงศ์. (๒๕๓๗). **รีเอ็นจิเนียริง เดอะ คอ์เปอร์เรชั่น (แปล)**. กรุงเทพฯ : บริษัทคู่แข่ง จำกัด (มหาชน).
- พัฒน์นิล โกญจนาท. (๒๕๓๓). **แนวความคิดในการนำระบบ MIS มาใช้ในหน่วยงาน**. **วารสารสถาบันเทคโนโลยีราชมงคล**. ๓(๘).
- โรสิต สมิตินิวัตต์. (๒๕๓๓). **ปัญหาสิ่งแวดล้อม**. **จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย**. กรุงเทพฯ : นิเวศวิทยาเพื่อการพัฒนา.
- วิฑูรย์ สิมะโชติ. (๒๕๓๗). **รีเอ็นจิเนียริง แมเนจเม้นท์ (แปล)**. กรุงเทพฯ : บริษัทคู่แข่ง จำกัด (มหาชน).
- สมพงษ์ เกษมสิน. (๒๕๒๖). **การบริหาร**. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนา.
- สุรัฐ ศิลปอนันต์. **แนวความคิดในการวางแผนการพัฒนา**. เอกสารการฝึกอบรมเจ้าหน้าที่วางแผนส่วนกลางกระทรวงศึกษาธิการ ปีงบประมาณ ๒๕๓๘.
- อุทัย บุญประเสริฐ. (๒๕๒๙). **การศึกษากับการพัฒนาและความสัมพันธ์กับการพัฒนาประเทศ**. สระบุรี : โรงพิมพ์ปากเพรียวการช่าง.
- Adams, R.G.E., and Boyer, T.J. (1983). **Computer Information Systems : an Introduction**. Ohio, U.S.A. : -South-Western.
- Cleesuntorn, A., (1991). **Vocational Education Versus Academic Education : Reconsidering the difference**.
- The Bulletin of the Thailand National Commission for UNESCO**. 23(2).
- Naisbitt, J. & Aburdene, p. (1990). **Megatrends 2000**. England : Clays Ltd.
- Naisbitt, J. (1994). **Global Paradox**. London : BCA - Nicholas Brealey Publishing Limited.
- Stairs, R.M. Jr, (1986). **Computers in Today's World**. Illinois : IRWIN.
- Toffler, A. (1980). **The Third Wave**. New York : William Morrow and Company.
- Zorkoczy, P. (1984). **Information Technology : an introduction**. U.S.A. : Knowledge Industrial Publications.

การจัดการเรียนการสอนของครูไทย ในยุคปฏิรูปการศึกษา

เจตนา พรหมประติงษ์*

การจัดการเรียนการสอนในยุคปฏิรูปการศึกษาที่ให้ความสำคัญกับการเรียนรู้ของผู้เรียนโดยยึดหลักผู้เรียนเป็นสำคัญ เป็นสิ่งที่สถานศึกษาทุกแห่งให้ความสำคัญและถือปฏิบัติ บางแห่งสามารถทำได้ดี บางแห่งอาจยังไม่ค่อยเข้าใจ

ครูเป็นผู้มีอิทธิพลต่อนักเรียนเป็นอย่างยิ่ง การจัดการเรียนการสอนโดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญจะประสบความสำเร็จได้ก็ต้องเริ่มจากการที่ครูได้ชี้แนะแนวทางการเรียนรู้ จัดสื่อการเรียนการสอนให้นักเรียนได้ศึกษาด้วยตนเอง ไม่ใช่วิธีการมอบแต่ใบงานให้นักเรียนไปค้นคว้าเอง ครูจะต้องพัฒนากระบวนการเรียนการสอน พัฒนาวิชาชีพ และบุคลิกภาพของตนเองเพื่อให้นักเรียนซึมซับพฤติกรรมการเรียนรู้ที่ดี กล่าวคือ ครูต้องไม่หยุดนิ่งอยู่กับที่ ต้องมีการพัฒนา

ขีดความสามารถในการสังเกตและวิเคราะห์วิธีการจัดการเรียนการสอนที่เหมาะสมกับเด็ก รู้จักเลือกใช้สื่อการเรียนการสอนที่นักเรียนเข้าใจง่าย และครูต้องรู้จักที่จะปรับปรุงการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับความถนัดและความสามารถของเด็กแต่ละคนด้วย ทั้งนี้ก็ต้องอาศัยความร่วมมือจากครูทุกคนในโรงเรียน

วารสารวิชาการฉบับนี้ ขอเสนอตัวอย่างครูที่ประสบความสำเร็จในการจัดการเรียนรู้ตามแนวทางที่กล่าวมาข้างต้น คือ **อาจารย์จุฑารัตน์ มาลากร** อาจารย์ ๒ ระดับ ๗ สังกัดกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ และ**อาจารย์นิตยาพร บุญญาศิริ** อาจารย์ ๓ ระดับ ๘ หัวหน้ากลุ่มสาระคณิตศาสตร์ โรงเรียนสามเสนวิทยาลัย

* นักประชาสัมพันธ์ ๔ กลุ่มบริการทางวิชาการ และโครงการตามนโยบาย สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา

อาจารย์จุฑารัตน์ มาลากร

“การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนสามเสนวิทยาลัย ครูทุกคนมีส่วนร่วมในการจัดทำหลักสูตร เริ่มจากการศึกษาเรื่องสาระการเรียนรู้ การศึกษามาตรฐานช่วงชั้น จัดทำมาตรฐานการเรียนรู้ จัดทำสาระการเรียนรู้ ครูทุกคนได้มีส่วนร่วมในทุกขั้นตอน หลักสูตรใหม่มีข้อดีตรงที่มุ่งให้นักเรียนได้พัฒนาศักยภาพของตนเองอย่างเต็มความสามารถ เพราะฉะนั้นโรงเรียนจึงกำหนดจุดมุ่งหมายเน้นที่นักเรียนเป็นสำคัญ โดยให้นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติจริง และนำความรู้ที่ได้ไปใช้ในชีวิตประจำวัน ตลอดจนบูรณาการระหว่างกลุ่มสาระการเรียนรู้ด้วย” อาจารย์จุฑารัตน์กล่าว

การจัดการเรียนการสอนของอาจารย์จุฑารัตน์ ได้คำนึงถึงความสามารถและศักยภาพของนักเรียน เพราะเชื่อว่านักเรียนแต่ละคนมีความสามารถในการ

เรียนรู้ที่แตกต่างกัน บางคนเรียนแค่ครั้งเดียวก็เข้าใจ บางคนต้องซ้ำหลายๆ ครั้ง และเทคนิคในการเรียน บางคนก็ชอบนั่งฟัง บางคนชอบที่จะเรียนรู้ด้วยตนเอง อาจารย์จุฑารัตน์ได้ใช้วิธีการสอนที่หลากหลาย สำหรับเด็กที่มีความสามารถแตกต่างกัน เช่น อาจมีการบรรยายโดยมีเกมประกอบ หรือ เสริมด้วยการ์ตูน สำหรับนักเรียนที่ไม่ผ่านผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง โดยจัดทำในรูปสื่อคอมพิวเตอร์ช่วยสอน (CAI) ซึ่งเด็กสามารถหาความรู้ได้ด้วยตนเอง

สิ่งหนึ่งที่อาจารย์จุฑารัตน์ ใช้ในการพัฒนาการเรียนการสอนของตนเอง คือ การทำวิจัยในชั้นเรียน โดยการสังเกตนักเรียนและสอบถามว่านักเรียนเข้าใจเนื้อหาอย่างน้อยแค่ไหน ถ้านักเรียนไม่เข้าใจก็ต้องหาสาเหตุว่าไม่เข้าใจตรงไหน เพราะอะไร ในการสอนแต่ละครั้งจะมีข้อสอบ Pre-test และ ตามด้วยข้อสอบ Post-test ซึ่งได้ทำประจำหน่วยการเรียนรู้ หากเป็นชั่วโมงหลังจากการสอนแล้ว ได้มีการติดตามประเมินผล

หลังชั่วโมงทันที ที่เรียกว่า Follow up อาจจะใช้เกม
ปริศนาอักษรไขว้ มีการระดมสมอง หรือการใช้
กิจกรรม Active Reading หรือ active Writing
คือ การเขียนอย่างสร้างสรรค์

ของชีวิตและชีวิตพีช ซึ่งอาจารย์ได้กล่าวถึงจุดประสงค์
ของการจัดทำว่า

“บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน เรื่องหน่วย
ของชีวิต และชีวิตพีช ส่วนใหญ่เป็นเนื้อหาที่ยากพอ

การจัดการเรียนการสอนในห้องที่มีทั้งเด็ก
เรียนอ่อนและเด็กเรียนเก่งอยู่ด้วยกัน เป็นปัญหาที่ทุก
โรงเรียนประสบรวมทั้งโรงเรียนสามเสนวิทยาลัย ซึ่ง
อาจารย์จุฑารัตน์ใช้วิธีการแก้ไขปัญหานี้โดยการจัด
กลุ่มการเรียนรู้ กระจายเด็กเก่งและเด็กอ่อนให้อยู่ใน
กลุ่มเดียวกัน แล้วใช้โครงการเพื่อนช่วยเพื่อน ให้นักเรียน
ที่เรียนเข้าใจช่วยตรวจการบ้านและอธิบายเพื่อนที่อ่อนกว่า
เพราะนักเรียนจะสามารถสื่อความหมายได้ดีกว่าครู

อาจารย์จุฑารัตน์ถือเป็นตัวอย่างหนึ่งของ
อาจารย์ที่มีการพัฒนาสื่อการเรียนการสอนของ
ตนเองทำให้นักเรียนมีสื่อการเรียนรู้ที่สามารถจะ
นำไปค้นคว้าหาความรู้ได้ด้วยตนเอง นั่นคือ อาจารย์
ได้จัดทำบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน เรื่องหน่วย

สมควรสำหรับเด็ก ม.๑ ซึ่งเป็นการใช้กล้องจุลทรรศน์
นักเรียนอาจจะมองไม่ค่อยเห็น และเป็นการศึกษา
หน่วยเล็กๆ ที่เขาไม่ค่อยเห็นในชีวิตประจำวัน เราก็
พยายามดึงสิ่งที่เขามองไม่เห็นออกมาเป็นรูปภาพ
CAI เด็กสามารถขอยืมไปศึกษาได้ด้วยตนเอง บางคน
ศึกษาครั้งเดียวก็เข้าใจ บางคนยืมไปแล้วก็เห็นว่า
เครื่องมืออยู่กับตัวเอง เราอ่าน ๑๐ รอบก็ได้ โดยที่
ไม่อายเพื่อน และครูก็ไม่ต้องอธิบายซ้ำๆ”

การจัดทำสื่อคอมพิวเตอร์ช่วยสอนนี้ อาจารย์
จุฑารัตน์ได้รับความช่วยเหลือจากอาจารย์หมวดวิชา
คอมพิวเตอร์ โดยเฉพาะอาจารย์กรกมล ชูชื่น ที่ช่วย
แนะนำ ปรับปรุง และแก้ไขการจัดทำสื่อคอมพิวเตอร์
ช่วยสอน ซึ่งแสดงให้เห็นว่าการพัฒนาสื่อการเรียน

การสอนในยุคปฏิรูปการศึกษานั้นจำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือร่วมใจจากเพื่อนครูด้วยกัน หรือจากบุคลากรอื่นๆ คน เพื่อให้ได้มาซึ่งสื่อที่ดีมีคุณภาพ และนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อนักเรียนมากที่สุด ในประเด็นนี้ถ้าหากโรงเรียนใดขาดแคลนครู หรือมีครูน้อยอาจจะระดมพลังความคิดจากครูโรงเรียนอื่นในพื้นที่ใกล้เคียงหรือภูมิภาคปัญหาท้องถิ่น เพื่อมาร่วมด้วยช่วยกันจัดทำสื่อการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพได้เช่นกัน

เป็นการสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ร่วมกันที่ดีเยี่ยม ส่งผลให้ครูก็อยากสอน ศิษย์ก็อยากเรียน ซึ่งอาจารย์จุฑารัตน์ได้ฝากข้อคิดถึงเพื่อนครูที่ท้อแท้กับการกิจที่มากมาย จนแทบไม่มีเวลาพัฒนาการจัดการเรียนการสอนว่า

“จริงๆ แล้วเป้าหมายหลักของครูผู้สอน ผลสัมฤทธิ์จะอยู่ที่ลูกศิษย์ประสบผลสำเร็จ นั่นคือเป้าหมายหลัก ไม่ใช่การให้ครูทำงานอย่างอื่น เรามีหน้าที่จะต้องสอน ถ้าครูท่านใดท้อแท้ ก็อย่าเพิ่งหมดกำลังใจ การที่เห็นลูกศิษย์ประสบผลความสำเร็จ นั่นคือความภาคภูมิใจของครูแล้ว”

สุดท้าย อาจารย์จุฑารัตน์ฝากมาว่า มีแนวคิดที่จะนำบทเรียนช่วยสอนนี้จัดทำเป็นโฮมเพจลงเว็บไซต์ของโรงเรียนสามเสนวิทยาลัย ซึ่งอนาคตถ้ามีการปรับปรุงแก้ไขจนสมบูรณ์แล้ว ก็จะนำลงเผยแพร่ให้ผู้สนใจได้ศึกษาโดยทั่วกันที่เว็บไซต์ www.samsen-wit.ac.th

*ถ้าครูท่านใดท้อแท้ ก็อย่าเพิ่งหมดกำลังใจ การที่เห็นลูกศิษย์
ประสบผลความสำเร็จ นั่นคือความภาคภูมิใจของครูแล้ว*

“คิดว่าประโยชน์ของบทเรียนช่วยสอนนี้ไม่ได้มีประโยชน์เฉพาะกับเด็กสามเสนวิทยาลัยเท่านั้น แต่นักเรียนจากทุกพื้นที่ ทุกอำเภอ ทุกถิ่นในประเทศไทยก็สามารถที่จะศึกษาได้ และไม่ใช่เฉพาะแต่นักเรียนผู้ปกครองก็สามารถศึกษาและอธิบายให้ลูกเข้าใจได้ ถือเป็นการเรียนไปพร้อมๆ กัน เหมือนกับหนังสือเล่มหนึ่งที่เราเผยแพร่ไปให้ทุกคนอ่านได้” อาจารย์จุฑารัตน์กล่าว

ในการจัดทำสื่อการเรียนการสอนของอาจารย์จุฑารัตน์ ได้เปิดโอกาสให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการออกแบบกิจกรรม เช่น การเลือกเพลง เลือกการ์ตูน ถือเป็นการร่วมมือร่วมใจระหว่างครูและศิษย์

อาจารย์นิตยาพร บุญญาศิริ

อาจารย์นิตยาพร คืออีกหนึ่งตัวอย่างของอาจารย์ที่นำเทคโนโลยีใหม่ๆ มาช่วยในการจัดการเรียนการสอนกลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ “การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาในส่วนของกลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์เน้นไม่ให้ห่างเป้าหมายการเอ็นทรานซ์มากเกินไป เพราะผู้ปกครองส่วนใหญ่ยังคาดหวังกับการเอ็นทรานซ์อยู่ แต่ก็ไม่มุ่งเอ็นทรานซ์มากจนลืมนักเรียนที่ไม่ต้องการเอ็นทรานซ์ โรงเรียนจึงพยายามปรับหลักสูตรให้เด็กได้เรียนรู้อย่างมีความสุข ด้วยการนำเทคโนโลยีใหม่ๆ มาช่วยในการจัด

การเรียนการสอน โดยเลือกใช้เครื่องคำนวณเชิงกราฟ (Graphing Calculator) มาช่วยในการสอนคณิตศาสตร์ เพราะนอกจากเด็กจะได้เรียนรู้ในเนื้อหาวิชาแล้ว ยังได้เรียนรู้เกี่ยวกับการวาดภาพ และการเขียนโปรแกรมด้วย”

อาจารย์นิตยาพร กล่าวถึงความเป็นมาในการเลือกใช้เครื่องคำนวณเชิงกราฟว่า การเรียนการสอนคณิตศาสตร์นั้นมีเนื้อหาสาระมาก การที่จะให้ครูบอกความรู้อย่างเดียวก็ไม่อาจสอนหมดได้ จึงควรที่จะให้เด็กแสวงหาความรู้ สังเกต ตรวจสอบ เปรียบเทียบด้วยตนเอง เพื่อที่เด็กจะได้เกิดองค์ความรู้ที่คงทน เพราะสื่อการเรียนรู้ถือเป็นเครื่องมือที่สำคัญที่จะช่วยส่งเสริมกระบวนการคิด การแสวงหาความรู้ของเด็ก

เมื่อครั้งอาจารย์นิตยาพร มีโอกาสได้ไปอบรมการใช้เครื่องคำนวณเชิงกราฟประกอบการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนคณิตศาสตร์ โดยอาจารย์กรรทอง ไครีรี จากศูนย์ RECSAM ที่ประเทศ

เราไม่อยากสอน ๑ ๒ ๓ แล้วเด็กก็รู้แค่ ๓ แต่อยากสอน ๑ ๒ ๓ แล้วเด็กไปหา ๔ ๕ ๖ เอง

การเรียนรู้การสอนในยุคปฏิรูปการศึกษานั้น จะต้องอาศัยเทคโนโลยีเหล่านี้เข้ามาช่วยเพื่อให้ นักเรียน ได้พัฒนากระบวนการเรียนรู้ด้วยตนเอง ได้อย่างเต็มศักยภาพ

มาเลเซีย จึงเกิดแนวคิดที่จะนำเครื่องมือนี้มาใช้ในการเรียนการสอนคณิตศาสตร์ เพราะเห็นว่ากราฟจะช่วยให้เด็กเกิดการเรียนรู้และแก้ปัญหาได้ อีกทั้งยังช่วยสร้างจินตนาการทางคณิตศาสตร์ให้ชัดเจนขึ้น

อาจารย์นิตยาพร กล่าวว่า “ได้นำเครื่องคำนวณเชิงกราฟมาใช้ประกอบการเรียนการสอนคณิตศาสตร์ในเนื้อหาต่างๆ ในลักษณะของการจัดทำเป็นใบงาน เอกสารประกอบการเรียนการสอนและการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมให้นักเรียนได้นำแนวคิดต่างๆ มาแก้ปัญหาที่เกี่ยวข้อง บรรยากาศการเรียนการสอนคณิตศาสตร์ในห้องเรียนของอาจารย์จึงเป็นไปในลักษณะนักเรียนจับกลุ่มกันศึกษาใบงาน และช่วยกันคิดแก้ปัญหาโดยใช้เครื่องมือคำนวณเชิงกราฟ

เป็นผู้ช่วย จากนั้นก็นำเสนอวิธีการแก้ปัญหาให้ครูและเพื่อนๆ ได้ทราบ ซึ่งแต่ละกลุ่มมีวิธีการแก้ปัญหาแตกต่างกัน แต่ผลลัพธ์ออกมาเหมือนกัน ทำให้นักเรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเองว่าปัญหาต่างๆ ไม่ได้มีทางออกแค่วิธีเดียว เราไม่ยากสอน ๑ ๒ ๓ แล้วเด็กรู้แค่ ๓ แต่อยากสอน ๑ ๒ ๓ แล้วเด็กไปหา ๔ ๕ ๖ เอง”

สำหรับเทคนิคการสอนคณิตศาสตร์ของอาจารย์นิตยาพร ที่ทำให้นักเรียนอยากเรียนวิชานี้ก็คือการทำทุกอย่างให้ง่าย ยกตัวอย่างให้ชัดเจน ไม่เอาโจทย์ยากเกินไปมาให้เด็กทำ สิ่งสำคัญคือครูต้องไม่ดูนักเรียน อธิบายนักเรียนด้วยเหตุผลและความเข้าใจในศักยภาพของนักเรียนแต่ละคน

“Teaching กับ Learning มันต่างกัน บางทีครูสอนแล้วแต่เด็กก็ยังไม่รู้เรื่อง เพราะฉะนั้นครูจึงพยายามสอนให้สนุก ยกตัวอย่างที่ใกล้ๆ ตัว ที่เขาเห็นจริง เด็กส่วนใหญ่ที่เราสอนเข้าใจ สนุกดี แต่ไม่ใช่ว่าเขาจะรู้เท่ากันทุกคน เด็กห้องเดียวกัน ครูคนเดียวกัน การรับรู้ก็ยิ่งแตกต่างกัน เพราะคณิตศาสตร์บางครั้งเด็กบอกว่าเข้าใจที่ครูอธิบาย แต่เมื่อกลับไปทำการบ้านก็ทำไม่ได้ เพราะฉะนั้นโจทย์ก็ต้องแตกต่างกันไป วิธีการคิดก็ย่อมแตกต่างกัน ครูต้องให้กำลังใจและติดตามเด็กอย่างใกล้ชิด” อาจารย์นิตยาพรกล่าว

อาจารย์นิตยาพรได้ฝากคำแนะนำถึงครูผู้สอนคณิตศาสตร์ทั่วประเทศว่า

“คณิตศาสตร์เป็นเรื่องสนุก เพียงแต่สภาพสังคมเรา ยึดติดอยู่กับการสอบเอ็นทรานซ์ ครูก็เลยมองแต่จุดนั้นด้วย ถ้าเรามาเริ่มต้นกันใหม่ว่า คณิตศาสตร์เป็นวิชาที่สนุก เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันมาตั้งแต่เด็ก ครูพยายามให้เด็กมีโอกาสได้คิดเอง หาใบงาน หาสื่อ

ให้เด็ก ให้เด็กค้นพบองค์ความรู้ด้วยตนเองจะดีกว่า แต่ไม่ใช่ให้หาตามบุญตามกรรม เราต้องมีกิจกรรมให้เขาด้วย **อยากฝากให้ครูเปลี่ยนแปลงตัวเอง เปลี่ยนวิธีการสอน และยอมรับศึกษาวิทยาการใหม่ๆ เพื่อนำมาใช้สอนเด็กบ้าง”**

จากตัวอย่างการพัฒนาสื่อการเรียนการสอนของอาจารย์ทั้งสองท่านคงจะทำให้ครูทุกคนได้ตระหนักถึงความสำคัญของการนำเทคโนโลยีเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และคงไม่มีใครปฏิเสธได้ว่าการเรียนการสอนในยุคปฏิรูปการศึกษานั้นจะต้องอาศัยเทคโนโลยีเหล่านี้เข้ามาช่วยเพื่อให้ **นักเรียนได้พัฒนาระบวนการเรียนรู้ด้วยตนเองได้อย่างเต็มศักยภาพ ครูจึงเป็นบุคคลสำคัญที่จะช่วยเลือกสื่อไหนเหมาะสมกับการจัดการเรียนการสอนของตนเองและเหมาะสมกับผู้เรียนมากที่สุด คือพลังสำคัญที่จะส่งผลให้การจัดการเรียนรู้โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญบรรลุเป้าหมายอย่างแท้จริง.**

กองโลกจินตนาการเด็ก

ก๊วนร บัวพูล*

แนวคิดทิศทางการจัดประสบการณ์การเรียนรู้สำหรับเด็กมีหลายรูปแบบ หลายแนวทาง แต่ละแนวทางมีรากฐานความคิดจากความรู้และประสบการณ์ของผู้ที่ผ่านการทำงานที่เกี่ยวข้องกับเด็กๆ มาก่อน คุณคะนินา นอยเฟลด์ ชาวอิสราเอล เป็นนักศิลปะบำบัด นักจิตวิทยาผู้ให้คำปรึกษาปัญหาของเด็กและครอบครัวในประเทศอิสราเอล เธอได้รับเชิญจากอาศรมสร้างสรรค์แม่พิมพ์แห่งชาติ กองทุนหม่อมหลวงอนงค์ (ชุมสาย) นิลอุบล ให้มาจัดอบรมเชิงปฏิบัติการด้านศิลปะ

สำหรับเด็กเล็กตามหลักการแนวคิดผสมผสานในเชิงจิตวิทยาให้แก่ครูระดับปฐมวัยและประถมศึกษา การจัดอบรมครั้งนี้ ผู้เข้ารับการอบรมได้เรียนรู้ทั้งแนวคิดและวิธีการจากวิทยากรซึ่งผู้เขียนขอแนะนำเสนอบรรยากาศพร้อมสาระและวิธีการจัดประสบการณ์การเรียนรู้มาเผยแพร่แก่ผู้สนใจ ดังนี้

การอบรมเชิงปฏิบัติการครั้งนี้จัดขึ้นเมื่อวันที่ ๕-๖ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๔๖ สถานที่จัดคือ โรงเรียนอนุบาลมณีรัตน์ มีผู้เข้ารับการอบรมประมาณ ๔๐ คน ส่วนใหญ่เป็นครูผู้สอนระดับปฐมวัยศึกษา การจัด

* อาจารย์ประจำโรงเรียนสาธิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ฝ่ายประถม

ฝึกอบรมที่โรงเรียนมีข้อดีมากกว่าจัดที่โรงแรมเพราะ ผู้เข้าฝึกอบรมได้เข้าไปอยู่ในบรรยากาศของแหล่งเรียนรู้ ตามสภาพจริง เห็นห้องเรียน วัสดุอุปกรณ์ ผลงาน ร่องรอยการทำงานของเด็กๆ เป็นต้น สิ่งแวดล้อม เช่นนี้ไม่สามารถหาได้จากโรงแรม สิ่งที่วิทยากร แนะนำข้อแรกๆ คือ การไม่ให้หัวข้อและกำหนดการ ใดๆ แก่ผู้รับการฝึกอบรม แต่ต้องการให้คอยติดตาม ว่าเหตุการณ์ต่อไปจะมีอะไรเกิดขึ้นบ้าง และจุดสุดท้าย เป็นหน้าที่ของทุกคนที่ต้องช่วยกันสรุปว่าประสบการณ์ ต่างๆที่เกิดขึ้นเป็นอะไร น่าจะตั้งชื่อหัวข้อประสบการณ์ การเรียนรู้นั้นอย่างไร โดยสมมุติว่าทุกคนกำลังจะ เดินทางผจญภัยในป่าที่ไม่เคยไปมาก่อน ในป่ามีสิ่งต่างๆ ที่แปลกตา ไม่เคยเห็นอยู่มากมาย ขอให้จับตามอง สังเกต จดจำรายละเอียด คิด ประมวลผล สังเคราะห์ และตีความให้ได้มากที่สุด แม้ว่าบางครั้งจะเกิดความกลัว สนใจ ประหลาดใจ ความกลัว ซึ่งสิ่งต่างๆ เหล่านี้จะ กระตุ้นความรู้สึกตื่นตัวรับข้อมูลแก้ปัญหาต่างๆ ที่ผ่านเข้ามาให้ผ่านพ้นไป คุณคะนินาบอกว่าความรู้สึก ดังกล่าวเป็นความรู้สึกของเด็กๆ ที่เห็นสิ่งต่างๆ รอบๆ ตัวเป็นสิ่งที่แปลก น่าสนใจ อยากเข้าไปดู สัมผัสใกล้ๆ ให้มากที่สุด แม้ว่าบางครั้งจะเกิดความกลัว ความไม่ แน่ใจก็ตาม กิจกรรมที่ให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมทำ คือ ให้ตั้งใจฟังคำสั่ง ไม่พูดคุยกัน ให้ยืนขึ้นเปิดเสียงดนตรี ให้ทุกคนเดินไปซ้ายๆ ขวาๆ ภายในห้องสักครู่ แล้ว ให้ใช้สายตาทักทายกัน ต่อมาให้ใช้มือสัมผัสสัปดาห์ กันแล้วเริ่มสนทนาเรื่องประทับใจ สนทนาเรื่องที่ไม่ พอใจ แล้วกลับมาที่เดิม เปิดอภิปรายซักถามว่า ใคร ได้เรียนรู้และฝึกทักษะประสบการณ์อะไรบ้างจาก กิจกรรมดังกล่าว คำตอบของผู้เข้ารับการอบรมจะ แตกต่างกันไป เช่น ได้ติดต่อสื่อสารกัน ได้ทำ สมาธิ ฝึกทำตามคำสั่ง รับรู้สุนทรียภาพ มิตรภาพ เป็นต้น

สิ่งที่วิทยากรพูดถึงในประเด็นต่อมา คือ องค์กรรวม หรือภาพรวมซึ่งมาจากส่วนประกอบย่อยๆ หลายๆ ส่วนมาอยู่ด้วยกันเป็นกลุ่มเป็นก้อน เป็นขึ้นเป็นอัน

เช่น หนังสือมาจากเรื่องราวต่างๆ ที่มาอยู่รวมกัน แต่ละเรื่องมาจากประโยคหลายๆ ประโยค แต่ละ ประโยคมาจากหลายๆ คำเรียบเรียงเข้าด้วยกัน แต่ละคำ มาจากสระพยัญชนะผสมผสานกัน ดังนั้นเมื่อเราเห็น ภาพเขียนของเด็ก ผู้ชมควรสังเกตรายละเอียดย่อยๆ ซึ่งมีตั้งแต่ เส้น สี รูปร่าง แสงเงา ฯลฯ ประกอบอยู่ ด้วยกันเป็นภาพ และแต่ละสิ่งที่ผู้วาดได้แสดงไว้ล้วน มีเบื้องหลังความเป็นมา ซึ่งถ้าผู้ชมสนใจก็สามารถ ค้นหาสิ่งเหล่านั้นได้ ความสามารถในการรับรู้เบื้องต้น ของเด็ก คือ ภาพรวมของสิ่งต่างๆ ไม่ค่อยสนใจ จำแนกแจกแจงรายละเอียด เราจึงควรพัฒนาการ รับรู้ความสามารถในการจำแนกแจกแจงรายละเอียด ของสิ่งต่างๆ ให้มากขึ้น คุณคะนินาจึงลองให้ทำ กิจกรรมที่ผู้เขียนเรียกว่า **“เจาะช่องสองโลก”** โดย แจกกระดาษให้คนละ ๒ แผ่น แผ่นแรกให้เจาะช่อง เล็กๆ กว้าง ยาวประมาณไม่เกิน ๒ เซนติเมตร แล้วใช้ มือจับตึงไว้ ยึดให้สุดแขน สองดูภาพรวมตัวผ่านรูที่ เจาะโดยเปลี่ยนตำแหน่งของภาพไปเรื่อยๆ เพื่อเลือก หาภาพที่น่าสนใจ น่าประทับใจที่สุด แล้ววาดภาพนั้น ลงในกระดาษ โดยไม่ใช่ดินสอและยางลบ วาดเสร็จ แล้วให้นำไปวางเทียบกับภาพต้นแบบ แล้วให้สมาชิก ทุกคนเดินขึ้นชมภาพของคนอื่นๆ ส่วนคุณคะนินา ตั้งคำถามว่า การเลือกของแต่ละคนนั้นมีเบื้องหลัง ความเป็นมาอย่างไร

ภาพผลงานจากกิจกรรมเจาะช่องสองโลก

การที่เด็กแสดงสิ่งต่างๆ ออกมาแต่ละอย่าง ล้วนมีเหตุเบื้องหลังอยู่ทุกเรื่อง แม้ว่าการกระทำนั้นๆ จะเกิดขึ้นโดยอัตโนมัติจนดูเหมือนไม่มีอะไรก็ตาม อีกประเด็นหนึ่งที่วิทยากรชี้ให้เห็นคือ การจัดแสดงผลงานให้คนอื่นดูและดูของคนอื่นๆ นั้นจะช่วยให้เด็กๆ ได้เห็นความคิดผ่านผลงานของคนอื่นๆ เป็นการตรวจสอบว่าตนเองได้ปฏิบัติตามเงื่อนไขเหมือนคนอื่นๆ หรือไม่ เด็กจะรับรู้และตัดสินใจได้โดยที่ผู้ใหญ่ไม่ต้องบอก เป็นการพัฒนาความคิด การตัดสินใจด้วยตนเอง สิ่งเหล่านี้มีใช้ว่าทำให้เด็กเกิดทักษะตามที่ต้องการได้ ในครั้งเดียว เด็กๆ ต้องการลองผิดลองถูก ทำซ้ำๆ ความมั่นใจจนได้ข้อสรุปที่ถูกต้อง ต้องใช้เวลาและพลังในการเรียนรู้สิ่งต่างๆ อย่างมาก ดังนั้นผลลัพธ์ของการเรียนรู้จึงอยู่ที่กระบวนการมีใช้อยู่ที่ผลงาน

กิจกรรมตัวอย่างของการทดลองเรียนรู้ สิ่งแปลกๆ ใหม่ๆ คือ การผสมสีไปสเตอร์ให้ได้เฉดสีต่างๆ โดยเริ่มต้นด้วยการอธิบายวิธี กฎเกณฑ์ เงื่อนไข ข้อตกลง ซึ่งมีดังนี้ การเลือกผสมแม่สี (primary color) เข้าด้วยกันกลายเป็นสีขั้นที่ ๒ (secondary color) สีใดสีหนึ่ง เช่น สีม่วง ส้ม เขียว หรือน้ำตาล (น้ำเงิน + เหลือง + แดง) แล้วใช้สีขาวและสีดำผสมสีที่ได้ให้เกิดเฉดสีต่างๆ ตามสีหลักที่ผสมได้ ผู้เรียนสามารถค้นพบเข้าใจเรียนรู้วิธีการและผลที่ได้โดยไม่ต้องอธิบายทำความเข้าใจ หลังจากเสร็จแล้ว วิทยากรให้นำผลงานมาวางไว้กลางห้อง โดยจำแนกเป็นตามสี พบว่ามีผู้เลือกผสมสีเขียวมากที่สุด

หัวข้อต่อมาที่วิทยากรพูดถึง คือ ความโกรธ ความก้าวร้าวซึ่งมีอยู่ในตัวเด็กทุกคน เป็นเรื่องปกติ และเป็นธรรมชาติ ผู้ใหญ่ควรยอมรับ หาวีธีปรับหรือผ่อนคลายความรู้สึกและพฤติกรรมก้าวร้าว นั้น วิธีที่คุณคะเนาพูดถึง คือ ให้พูดกับเด็กว่า **“ครูรู้สึกว่าคุณกำลังโกรธ”** เพื่อให้เด็กได้รู้สึกว่ามีคนยอมรับในสิ่งที่ตนรู้สึกอยู่ หลังจากนั้นเธอแนะนำให้ใช้ศิลปะ โดยให้เด็กได้ระบายความโกรธด้วยการขยำ ขว้างปาดิน ฝึกกระดาศ ซึ่งถ้าเป็นสถานการณ์ในชั้นเรียนควรจะ

จัดมุมแห่งการระบายอารมณ์โกรธไว้ แล้วพาเด็กที่มีปัญหาเข้าไปผ่อนคลายความรู้สึกด้วยดินเหนียว กระดาศ และวัสดุอื่นๆ

กิจกรรมที่น่าสนใจต่อมา คือ การให้ทุกคนทำกล่องความลับของตนเองไม่ให้ใครล่วงรู้ ทำเสร็จแล้วให้นำมาวางไว้กลางห้องให้คนอื่นดู

ผลงานกล่องความลับที่ผู้เขียนสร้างขึ้น

กิจกรรมสุดท้ายของวันนี้ ได้แก่การปั้นดิน ๓ ก้อน ให้เป็นรูปทรงต่างๆ ที่เป็นสัญลักษณ์แทนความรู้สึก รัก เกลียด โกรธ อ่อนไหว มิตรภาพ และความกลัว โดยให้เลือกทำเพียง ๓ อย่างเสร็จแล้วให้วางไว้กลางห้อง โดยแบ่งเป็น ๖ กลุ่มตามหัวข้อ ข้อค้นพบ คือ มีผู้ปั้นสิ่งของที่เป็นสัญลักษณ์ของความรักมากที่สุด ส่วนใหญ่ปั้นรูปหัวใจเป็นตัวแทนความรัก เป็นที่น่าสังเกตว่า ความรู้สึกด้านลบมักไม่ค่อยมีใครทำ ซึ่งเป็นปกติของคนทั่วไปที่มักเก็บความรู้สึกด้านลบซุกซ่อนเก็บกดไว้และชอบแสดงความรู้สึกด้านบวกออกมาต่อหน้าผู้อื่นเสมอ

กิจกรรมในวันที่ ๒ ของการอบรม ได้พูดถึงและลองปฏิบัติเรื่องเกมสำหรับการเรียนรู้ (instructional games) เกมสำหรับการเรียนรู้เป็นสิ่งที่ทำให้เด็กๆ ได้เรียนรู้ ได้เข้าถึงเนื้อหาและประสบการณ์ต่างๆ ได้ทุกเรื่อง ไม่ว่าจะเป็นเนื้อหาด้านวิชาการ ทักษะ กระบวนการ ปฏิสัมพันธ์ทางสังคม จริยธรรม ฯลฯ แต่การจัดเกมนั้นควรคำนึงถึงวัย ความสามารถ ความต้องการของเด็กๆ ต้องให้เด็กๆ เข้าใจขั้นตอน

ซึ่งควรเป็นขั้นตอนที่ง่ายๆ ไม่ซับซ้อน ต้องอธิบายเกมให้ชัดเจน อย่างช้าๆ เพื่อให้ทุกคนเข้าใจได้อย่างชัดเจน หลังจากนั้นวิทยากรได้ให้ลองเล่นเกมตามคำสั่งดังต่อไปนี้

- ใครมีเสื้อสีแดง ยืนขึ้น ให้คนที่ใส่เสื้อสีน้ำเงินลุกขึ้นยืนแล้วเดินไปยืนข้างหน้าคนใส่เสื้อสีแดง การจัดลำดับหรือการเข้าแถว
- คนใส่เสื้อสีเขียวไปยืนข้างหลังคนใส่เสื้อสีแดง
- ให้ยืนลำดับตัวอักษร จากอักษรตัวหน้าของชื่อเล่น คนผมยาว ออกมายืนกลางกลุ่ม คนใส่กางเกงสีเข้มออกมายืนเป็นแถวตรงด้านหน้า ฯลฯ

หลังจากมีการอภิปรายซักถามต่างๆ ว่า จากการเล่นเกม เด็กๆ จะได้เรียนรู้อะไรบ้าง ซึ่งผู้ร่วมกิจกรรมได้ช่วยกันตอบ เช่น ได้ทักษะการฟัง เรียนรู้เรื่องสี ขนาด ตัวอักษร ความสนุก เพลิดเพลิน การจัดลำดับ การเข้าแถว การควบคุมตัวเอง ฯลฯ

วิทยากรลองให้เล่นเกมที่เด็กๆ ได้เรียนรู้รูปร่างขนาด ทิศทาง เช่น ให้เด็กที่มีสีขาวยืนตัวไปหีบของรูปร่างสี่เหลี่ยมที่มีสีขาวยออกมาวางไว้กลางห้องแล้วกลับเข้าที่ คนที่ไม่มีสีขาวยออกมาจัดวางภาพตามลำดับขนาดของรูปร่างสี่เหลี่ยม จากรูปใหญ่ไปหาเล็กกลับเข้าที่ คนผมสั้นยืนขึ้นแล้วไปหีบของที่มียูปร่างกลมสีแดงไปวางทับไว้บนกระดาษสี่เหลี่ยมสีขาวกลับเข้าที่ หรืออาจจะหารูปสามเหลี่ยมสีแดงก็ได้มาจัดวางไว้ตรงกลางที่ใดก็ได้ ตัวอย่างเกมที่แนะนำในวันนั้นอีกอย่าง คือ เกมเกี่ยวกับดนตรี จังหวะ วิทยากรได้ให้ผู้เข้าอบรมลองเล่นด้วยคำสั่งดังนี้

ให้ผู้หญิงผมยาวหยิบดินสอ ผู้หญิงผมสั้นหยิบกระดาษ ให้ผู้ชายเป็นผู้สั่งให้คนแต่ละกลุ่มนำของที่ตนเองหยิบเคาะวัสดุต่างๆ รอบๆ ตัว ต่อมาให้ทั้ง ๒ กลุ่มเคาะสลับกัน เคาะด้วยกัน เป็นต้น

กิจกรรมดังกล่าวผู้เรียนจะได้เรียนรู้รูปร่างพื้นฐานของสิ่งต่างๆ การตัดสินใจแก้ปัญหาการสำรวจสิ่งต่างๆ รอบๆ ตัว เป็นต้น ผู้สอนสามารถเห็นพฤติกรรม

ทักษะความสามารถในการเรียนรู้ได้ เช่น บางคนตัดสินใจช้า สังเกตรับรู้ได้ช้า-เร็วต่างกันออกไป ข้อคำนึงถึง คือ ต้องให้เวลากับผู้เรียนช้า โดยพยายามทำให้เขาประสบความสำเร็จในที่สุด โดยที่ผู้สอนต้องทำหน้าที่กระตุ้นให้เขาทำจนประสบความสำเร็จ โดยที่ผู้สอนต้องดูแลอย่างใกล้ชิด ประการต่อมา ควรให้ทุกคนได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมดังกล่าวอย่างทั่วถึง หลังจากจบเกมไปแล้วไม่ควรสรุปอะไรทั้งสิ้น เพราะเด็กๆ เขารับรู้สิ่งที่เกิดขึ้นด้วยตนเองแล้ว เกมแต่ละเกมควรมีการวางแผน ตั้งเป้าหมาย ระบุอายุและลำดับขั้นตอนไว้อย่างชัดเจน คำสั่งไม่ควรง่ายเกินไปจนเด็กๆ เบื่อ คำสั่งที่ใช้ไม่ควรขัดแย้งกันเอง ควรเป็นเหตุเป็นผลกัน เป็นเรื่องใกล้ตัวเด็ก เช่น เรื่องตัวเอง เพื่อน บ้าน พ่อแม่ สัตว์เลี้ยง สิ่งของเครื่องใช้ใกล้ตัว เป็นต้น เกมที่จัดนี้สามารถใช้ได้ทั้งภายใน ภายนอกห้องเรียน

นอกจากนี้ยังให้คำแนะนำเพิ่มเติมเกี่ยวกับพัฒนาการรับรู้เรื่อง ช่าย-ขวา ของเด็กก่อนวัย ๖ ปี ที่ความสามารถในการจดจำหรือเข้าใจยังไม่สามารถทำได้สมบูรณ์ ดังนั้นควรบอกให้รู้เพียงด้านเดียว เช่น บอกและให้จำเฉพาะที่เป็นมือขวาเพียงอย่างเดียว ถ้าให้จดจำทั้ง ๒ ด้าน เด็กจะสับสนระหว่างขวากับซ้าย

หัวข้อน่าสนใจต่อมา คือ How to make friend with fear? หรือเราจะเป็นมิตรกับความกลัวได้อย่างไร

ความกลัวเป็นความรู้สึกตามธรรมชาติที่มีอยู่ในตัวมนุษย์ จะทำอะไรจึงจะให้เด็กๆ ลดความกลัวความเครียดเนื่องจากความกลัวได้ ขั้นตอนการเป็นมิตรกับความกลัวมีดังนี้

ประการแรก ต้องเชื่อว่าเด็กมีความกลัว เพราะเด็กๆ จะมีความมั่นใจถ้ามีคนเชื่อในสิ่งที่เขาพูด และเกิดความไว้วางใจในเวลาต่อมา

ประการที่ ๒ ต้องเปิดโอกาสได้สร้างความคุ้นเคยกับความกลัวนั้นๆ เช่น ด้วยการพูดบรรยาย เขียนอธิบาย วาดรูป บันทึสิ่งที่เขากลัว ถ้าผลงานที่สร้างขึ้นไม่ชัดเจน ควรซักถามและซักชวนให้หาข้อมูล

จากห้องสมุด จากแมงมุมตัวจริงในสภาพแวดล้อม
ในแมงมุมต่างๆ เช่น สีเส้น ลักษณะรูปร่างหน้าตา นิสัย
ที่อยู่อาศัย เป็นต้น จนเด็กได้รู้จักแมงมุมตามที่เป็น
จริงและพบว่าแมงมุมไม่ใช่เป็นสัตว์ที่น่ากลัวอีกต่อไป
แมงมุมที่แสนน่ากลัวที่เคยขนอนก็หายไปในที่สุด เด็ก
คนนั้นและคุณคณินาก็เลยกลายเป็นผู้เชี่ยวชาญเรื่อง
แมงมุมในที่สุด

[illegible]

กิจกรรมเพื่อช่วยความรู้สึกกลัวที่ชุกชอนไวภายในจิตใจของเด็กๆ ที่คุณคะนินาลองให้ผู้เข้ารับการอบรมปฏิบัติ คือ การวาดรูปสัตว์ประหลาดที่น่ากลัว น่าเกลียด คุร้าย โดยแจกภาพสัตว์ประหลาดที่มีหน้าตาน่าเกลียด น่ากลัว คุร้าย คนละ ๑ ภาพ เพื่อดูพอเป็นตัวอย่าง ให้ทุกคนวาดภาพสัตว์ประหลาดที่แสนน่ากลัว คุร้าย คนละ ๑ ภาพ ตั้งชื่อ และเขียนบรรยายลักษณะนิสัย สภาพแวดล้อมที่อยู่อาศัยที่ชอบ หลังจากนั้นให้อาสาสมัครบรรยายลักษณะสัตว์ประหลาดที่วาดขึ้นประมาณ ๓ ตัวอย่าง

กิจกรรมสุดท้าย คือ การพูดถึงจินตนาการซึ่งเป็นสิ่งสำคัญสำหรับการพัฒนาสติปัญญาความคิดของเด็กๆ ได้ดี จินตนาการเป็นโลกของความคิดฝันไม่เป็นจริงในขณะนั้น ทั้งสถานที่เวลาและบทบาทของสิ่งต่างๆ สามารถเปลี่ยนไปได้เรื่อยๆ ตามความคิดในแต่ละขณะ หลังจากนั้นให้ทุกคนลองทำกิจกรรมจินตนาการ โดยสั่งให้ทุกคนนอนราบไปกับพื้น หลับตาปล่อยความคิดและจินตนาการไปตามเรื่องราวที่วิทยากรเล่าให้ฟัง ขณะหลับตาปล่อยความคิดและจินตนาการ หลังจากเล่าเสร็จแล้วให้ทุกคนเลื่อกวาดรูป ประดิษฐ์ขึ้นให้เกี่ยวกับเรื่องที่เล่า นำผลงานมาวางไว้กลางห้องให้ทุกคนได้ชื่นชม

สุดท้ายคุณคะนินาได้พาพวกเรามาถึงจุดหมายปลายทาง ซึ่งเสมือนเป็นการบรรลุถึงทางออกอีกด้านหนึ่งของป่าที่สมมุติขึ้น

บทสรุป

การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ของคุณคะนินา นอยเฟลด์ มีลักษณะส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เข้าไปมีส่วนร่วมสัมผัสกับเนื้อหากิจกรรมที่จัดขึ้นด้วยประสาทสัมผัสที่หลากหลาย เช่น ตา หู กาย สัมผัส รวมทั้งใจที่คอยเฝ้าติดตามจากกิจกรรมหนึ่งไปสู่กิจกรรมหนึ่งด้วยการให้ฟังดนตรี เรื่องเล่า สังเกตภาพสิ่งแวดล้อม การเปิดโอกาสให้พูดแสดงความคิดเห็น ความรู้สึก ซึ่งแนวทางเหล่านี้ สุมณฑา พรหมบุญ และคณะ (๒๕๔๑)

สรุปว่าเป็นการเรียนรู้การสอนที่มีคุณภาพเพราะมีลักษณะดึงเอาร่างกาย ความรู้สึกนึกคิดจิตใจของผู้เรียนเข้าไปร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้ตลอดกระบวนการประสบการณ์เหล่านี้ช่วยให้ผู้เรียนเรียนรู้ได้อย่างมีความสุข เพราะบทเรียนมีลักษณะที่น่าสนใจ น่าติดตามและเร้าใจตลอดกระบวนการ คุณคะนินามักไม่บอกเป้าหมายและกิจกรรมล่วงหน้า แต่ให้ผู้เรียนคอยเฝ้าสังเกตติดตามและวิเคราะห์หาบทสรุปด้วยตนเองมากกว่าการรวบรัดสรุปให้ผู้เรียนฟัง ซึ่งกระบวนการเหล่านี้ กิตติยวดี บุญเชื้อ และคณะ (๒๕๔๑) บอกว่าเป็นปัจจัยหนึ่งที่ช่วยให้ผู้เรียนเรียนรู้ได้อย่างมีความสุข จุดเด่นอีกประการหนึ่งของการจัดกิจกรรมครั้งนี้ คือ ผู้เรียนจะได้ฝึกฝนความคิดในมิติต่างๆ ทั้งมิติด้านลักษณะความคิด เช่นการให้คิดอย่างหลากหลาย คิดละเอียด คิดอย่างมีเหตุผล ซึ่งแฝงอยู่ในกิจกรรมต่างๆ มิติด้านกระบวนการคิด ได้แก่ การคิดแก้ปัญหา การตัดสินใจ และคิดสร้างสรรค์ และมิติด้านการควบคุมและประเมินตนเอง ซึ่งวิทยากรได้ให้ผู้เรียนตรวจสอบติดตามการคิดและการตัดสินใจ พร้อมทั้งให้โอกาสแสดงออกอย่างต่อเนื่อง (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, ๒๕๔๐) ทางด้านความคิดสร้างสรรค์พบว่าแนวทางของวิทยากรสอดคล้องกับรูปแบบการสอนความคิดสร้างสรรค์ของวิลเลียม (Williams) นักจิตวิทยาและนักการศึกษาชาวอเมริกัน โดยเฉพาะในมิติด้านพฤติกรรมการณ์เรียนของนักเรียน (Pupil Behaviors) ลักษณะที่ ๒ ที่ เป็นความรู้สึกและจิตใจ (Affective Behavior) ทั้งการส่งเสริมให้ผู้เรียนอยากรู้อยากเห็น (Curious) และความพร้อมอยากเสี่ยง (Risk Taking) และความคิดจินตนาการ (Imagination) (อ้างถึงใน อารี พันธมณี, ๒๕๔๕)

สุดท้ายที่สามารถกล่าวถึงการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ครั้งนี้ คือ การเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เอาจิตใจและประสาทสัมผัสต่างๆ เข้าไปมีส่วนร่วมโดยไม่บอกกำหนดการ เนื้อหา กิจกรรมล่วงหน้า ทำให้ผู้เรียนรู้สึกสงสัย อยากรู้อยากเห็นและติดตามกิจกรรม

ต่างๆ อย่างใจจดใจจ่อ ซึ่งวิธีการเหล่านี้มีประโยชน์
ทั้งการช่วยพัฒนากระบวนการคิด ทุกมิติ ทุกด้าน ทุก
ลักษณะ มีความสนุกสนานตื่นเต้น และประการสำคัญ

สำหรับครูอาจารย์ที่เข้ารับการฝึกอบรม คือได้ซึมซับ
วิธีการ กระบวนการที่เรียกว่าการจัดประสบการณ์
การเรียนรู้ที่คำนึงถึงผู้เรียนเป็นสำคัญ

บรรณานุกรม

กิตติยวดี บุญเชื้อ และคณะ. “การเรียนรู้อย่างมีความสุข”. การปฏิรูปการเรียนรู้ตามแนวคิด ๕ ทฤษฎี. ศูนย์พัฒนา
คุณภาพการเรียนการสอน สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, ๒๕๔๑.

สุนันทา พรหมบุญ และคณะ. “การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม”. การปฏิรูปการเรียนรู้ตามแนวคิด ๕ ทฤษฎี. ศูนย์
พัฒนาคุณภาพการเรียนการสอน สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, ๒๕๔๑.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. ทฤษฎีการเรียนรู้เพื่อพัฒนากระบวนการคิด ต้นแบบการเรียนรู้ด้าน
หลักทฤษฎีและแนวปฏิบัติ. กรุงเทพฯ : หจก.ไอเดียสแควร์, ๒๕๔๐.

อารีย์ พันธมณี. ฝึกให้คิดเป็น คิดให้สร้างสรรค์. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ไทม์เอดดูเคท, ๒๕๔๕.

หนังสือยุคคอมพิวเตอร์

สุกีน กองใส*

ในปัจจุบันเราได้นำเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเข้ามาช่วยในการจัดการเรียนการสอนมากขึ้น ซึ่งกระทรวงศึกษาธิการได้มีนโยบายส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการพัฒนาสื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาเข้ามามีบทบาทในชีวิตประจำวัน ทำให้หนังสือได้วิวัฒนาการมาอยู่ในรูปแบบที่ทันสมัย สามารถใช้งานร่วมกับคอมพิวเตอร์ได้อย่างสอดคล้องและมีประสิทธิภาพ หนังสือในรูปแบบดังกล่าวนี้ คือ e-book หรือหนังสืออิเล็กทรอนิกส์นั่นเอง สำหรับความหมายของหนังสืออิเล็กทรอนิกส์นี้ มีผู้ให้คำจำกัดความเอาไว้ต่างๆ กัน แต่กล่าวโดยสรุปแล้ว e-book หรือหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ก็คือเอกสารที่มีขนาดเหมาะสมซึ่งสามารถจัดเก็บเผยแพร่ หรือจำหน่ายได้ด้วยอุปกรณ์และวิธีการอิเล็กทรอนิกส์ โดยผู้ใช้สามารถอ่านหนังสืออิเล็กทรอนิกส์นี้ผ่านทางหน้าจอคอมพิวเตอร์หรืออุปกรณ์ที่ใช้สำหรับอ่าน e-book ที่เรียกว่า “e-book Reader”

ปัจจุบัน e-book มีอยู่มากมายหลายรูปแบบด้วยกัน ซึ่งได้มีการพัฒนารูปแบบของ e-book ให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้ใช้มากขึ้น ด้วยเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารข้อมูลที่ก้าวหน้าอย่างไม่หยุดยั้ง ส่งผลให้ e-book ที่มีการนำเสนอแบบข้อความตามหนังสือธรรมดาๆ กลายเป็น “Multimedia e-book” ที่รวบรวมเอาจุดเด่นของสื่อชนิดต่างๆ มาผสมผสานกัน อาทิ ตัวอักษร ข้อความ ภาพนิ่ง ภาพเคลื่อนไหว ภาพถ่าย วิดิทัศน์ และสื่อประกอบต่างๆ เป็นต้น สื่อเหล่านี้มีคุณสมบัติเฉพาะตัวแตกต่างกันออกไป ทำให้มีการพัฒนาในการสร้าง Multimedia e-book ได้อย่างเหมาะสมพร้อมทั้งสามารถนำเสนอเนื้อหาผ่านทางสื่อต่างๆ เพื่อให้ผู้อ่านเกิดความเข้าใจและดึงดูดความสนใจได้เป็นอย่างดี

* นักวิชาการศึกษา ๘ ว สำนักเทคโนโลยีเพื่อการเรียนการสอน สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

คุณสมบัติที่โดดเด่นอีกประการหนึ่งของ Multimedia e-book ก็คือ ประโยชน์การใช้งานที่เหมือนกับเว็บไซต์ ซึ่งประกอบด้วยไฮเปอร์ลิงค์ (Hyperlinks) สามารถเชื่อมโยงเนื้อหาส่วนต่างๆ ของ Multimedia e-book เข้าด้วยกันได้อย่างเป็นระบบตามโครงสร้างของเนื้อหาที่ผู้จัดทำกำหนดเอาไว้ และมีลักษณะการใช้งานในแบบปฏิสัมพันธ์ (Interactive) ซึ่งทำให้ Multimedia e-book มีปฏิสัมพันธ์กับผู้อ่านโดยผู้อ่านสามารถใช้งานและร่วมกิจกรรมต่างๆ ที่จัดให้มีขึ้นภายใน Multimedia e-book ได้ในขณะที่ Multimedia e-book สามารถได้ตอบและตอบสนองความต้องการของผู้อ่านได้แบบทันทีทันใด ดังนั้น Multimedia e-book จึงเป็นสื่อที่สามารถถ่ายทอดความรู้ให้แก่ผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ช่วยให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการเรียนรู้ได้อย่างรวดเร็ว ด้วยเทคนิคการนำเสนอที่หลากหลายทั้งภาพและเสียง ทำให้ผู้เรียนมีโอกาสเรียนรู้ เข้าถึงและจดจำเนื้อหาภายในหนังสือได้ดียิ่งขึ้น รวมทั้งนำมาใช้ประกอบการเรียนการสอน หรือศึกษาหาความรู้ด้วยตนเองได้

ข้อดีของ Multimedia e-book เมื่อเปรียบเทียบกับหนังสือ

๑. ประหยัดพื้นที่ในการเก็บ เนื่องจาก Multimedia e-book ได้สร้างขึ้นมาให้อยู่ในรูปของไฟล์ดิจิทัล ผู้ใช้จึงสามารถจัดเก็บ Multimedia e-book ได้หลายเล่มภายในเครื่องคอมพิวเตอร์เพียงเครื่องเดียว หรือบันทึกลงบนแผ่น CD-ROM ที่มีขนาดกะทัดรัดได้ ในขณะที่การจัดเก็บหนังสือจำนวนมากนั้น จะต้องอาศัยชั้นวางหนังสือขนาดใหญ่ และสิ้นเปลืองพื้นที่ในการจัดเก็บมาก

๒. การมีระบบนำวิเกษัน (Navigation) และไฮเปอร์ลิงค์ (Hyperlinks) ทำให้ผู้ใช้สามารถค้นหาข้อมูลและเนื้อหาสาระสำคัญที่มีอยู่ภายใน Multimedia e-book ได้ง่ายกว่าการค้นหาจากหนังสือ

๓. Multimedia e-book บางเล่ม (ไฟล์) จะอ้างอิงถึงชื่อเว็บไซต์ต่างๆ ที่เป็นประโยชน์เพื่อให้ผู้ใช้สามารถเข้าไปศึกษาค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติมได้ เมื่อผู้ใช้คลิกที่ลิงค์ (Link) หรือชื่อเว็บไซต์นั้นๆ ก็สามารถเข้าสู่เว็บไซต์ได้ทันที

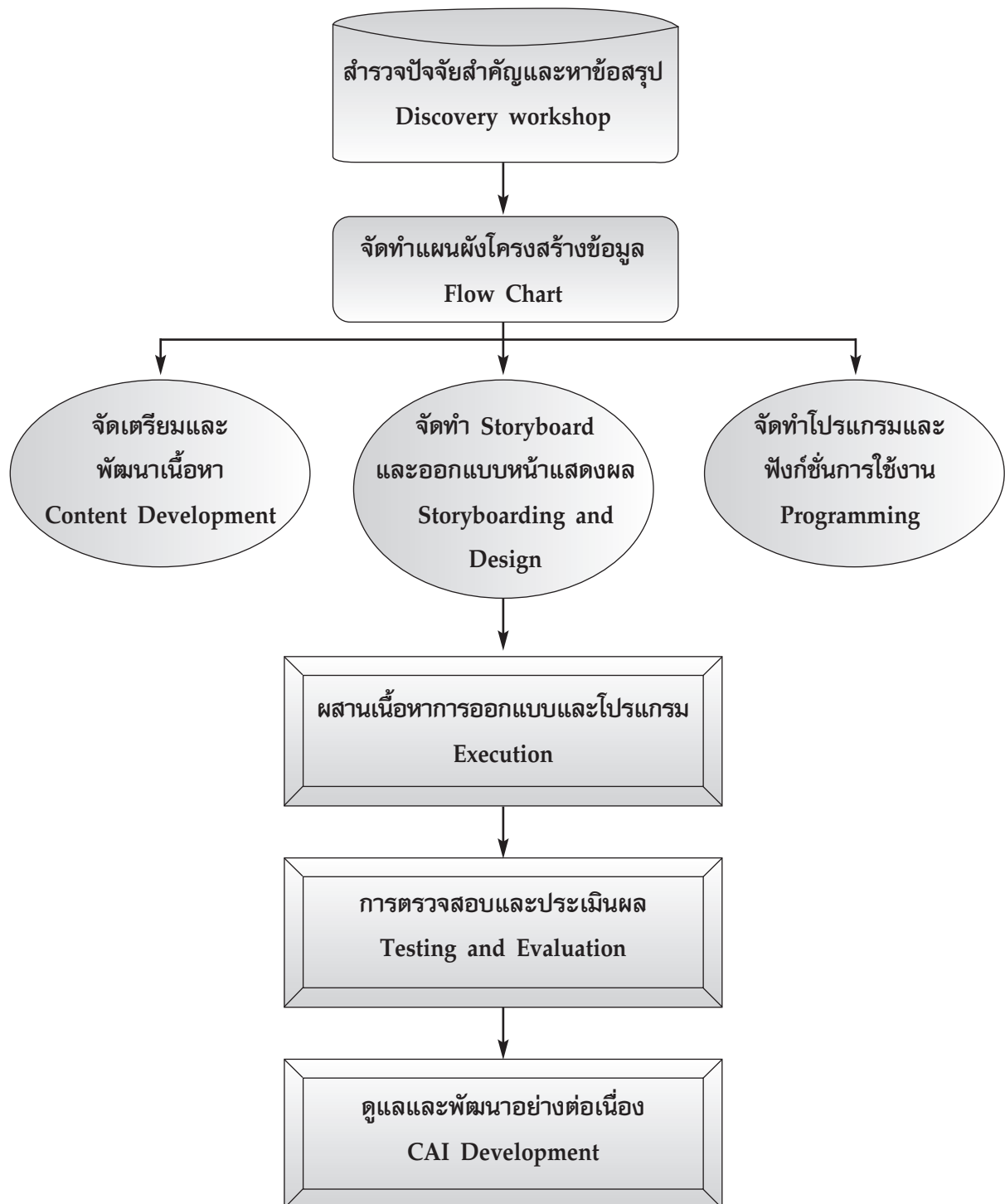
๔. กระบวนการจัดทำและการผลิตนั้น Multimedia e-book สามารถจัดทำและผลิตได้รวดเร็วกว่าการจัดพิมพ์หนังสือทั่วไป และในกรณีที่มีข้อผิดพลาดระหว่างจัดทำ ก็สามารถควบคุมดูแลและแก้ไขได้ง่ายกว่า

เราจะเห็นว่า Multimedia e-book เป็นสื่อที่มีประโยชน์และมีข้อดีอยู่หลายประการ แต่การที่จะนำ Multimedia e-book มาใช้งานให้ได้อย่างมีประสิทธิภาพนั้นก็ขึ้นอยู่กับกระบวนการจัดทำและการผลิต Multimedia e-book ว่าผู้จัดทำจะสามารถสร้างสรรค์ Multimedia e-book นั้นๆ ให้มีคุณภาพมากน้อยเพียงใด สิ่งที่เป็นปัจจัยสำคัญในการผลิต Multimedia e-book ให้มีคุณภาพก็คือกระบวนการจัดทำที่เป็นระบบมีลำดับขั้นตอน การวางแผนและการดำเนินงานที่ชัดเจน รวมทั้งสามารถนำไปประยุกต์ใช้กับการทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

กระบวนการจัดทำและพัฒนา

ก่อนที่จะลงมือจัดทำหรือพัฒนา Multimedia e-book นั้น เราควรคำนึงถึงขั้นตอนและกระบวนการจัดทำที่ถูกต้องและเหมาะสม โดยศึกษาให้เข้าใจถึงขั้นตอนและกระบวนการจัดทำ Multimedia e-book ที่ถูกต้องว่ามีขั้นตอนการดำเนินงานอย่างไร จากนั้นจึงนำไปใช้เพื่อเป็นแนวทางในการลงมือปฏิบัติจริง เมื่อเราต้องการจัดทำ Multimedia e-book สำหรับหนังสือเล่มใดเล่มหนึ่งเราจะมีกระบวนการจัดทำและพัฒนา ดังโครงสร้างพอสังเขปต่อไปนี้

ขั้นตอน กระบวนการจัดทำและพัฒนา Multimedia e-book

สำหรับ Multimedia e-book ที่เรามุ่งผลิตขึ้น เพื่อเป็นส่วนหนึ่งในการเรียนการสอน หรือให้ความรู้ แก่กลุ่มเป้าหมาย เราสามารถบอกวัตถุประสงค์การเรียนรู้ให้กับผู้เรียนและผู้สอนทราบก่อนที่จะเริ่มต้น เนื้อหาของบทเรียน Multimedia e-book เพราะจะ ช่วยให้ผู้สอนสามารถจัดลำดับกิจกรรมการเรียนรู้ ได้อย่างถูกต้อง สามารถประเมินผลผู้เรียนได้ว่าเกิด กระบวนการเรียนรู้และทักษะต่างๆ บรรลุตามวัตถุประสงค์ ที่กำหนดไว้หรือไม่ ส่วนผู้เรียนก็จะได้ทราบว่าตนเอง จะได้รับสารประโยชน์และความรู้อะไรบ้าง

สิ่งสำคัญอีกประการหนึ่งก็คือ การเลือกสื่อ และวิธีการนำเสนอสื่ออย่างเหมาะสมจะเป็นการช่วย สนับสนุนให้สามารถถ่ายทอดความรู้ต่างๆ ได้อย่างมี ประสิทธิภาพ และสามารถกระตุ้นความสนใจของ ผู้เรียนได้เป็นอย่างดี สื่อแต่ละชนิดจะมีจุดเด่น จุดด้อย แตกต่างกันไป ดังนั้น ในการเลือกสื่อเราต้อง คำนึงถึงปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

- คุณสมบัติของสื่อในการจัดกิจกรรมการ เรียนรู้ที่สามารถนำไปใช้ในการเรียนการสอนได้
- บุคลิกลักษณะของผู้เรียนและสื่อที่ ตอบสนองความต้องการของผู้เรียนได้
- สภาพแวดล้อมในการเรียนและอุปกรณ์ ที่ช่วยสื่อให้ทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

สำหรับหนังสืออิเล็กทรอนิกส์นี้ สำนักเทคโนโลยี เพื่อการเรียนการสอน (สทร.) สำนักงานคณะกรรมการ การศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) โดยกลุ่มผลิตสื่อและ ประยุกต์ใช้เทคโนโลยี ได้ผลิตหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ ที่มีลักษณะมัลติมีเดีย โดยนำเนื้อหาจากการอบรม เชิงปฏิบัติการการเขียน storyboard สำหรับครู/ อาจารย์ ระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาส่วนหนึ่ง อีกส่วนหนึ่งนำเนื้อหาจากหนังสือเสริมประสบการณ์ ของกรมวิชาการ (เดิม) กระทรวงศึกษาธิการ มาดัดแปลง เพื่อให้เหมาะสมในการจัดทำหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ ที่มีลักษณะมัลติมีเดีย จำนวน ๒๐ เรื่อง ดังนี้

ระดับประถมศึกษา

๑. หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ลักษณะมัลติมีเดีย กลุ่มสาระการเรียนรู้สุขศึกษา และพลศึกษา เรื่อง สายใยรัก

๒. หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ลักษณะมัลติมีเดีย กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ เรื่อง กระรอก รอบรู้

๓. หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ลักษณะมัลติมีเดีย กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย เรื่อง นกกาเบิน

๔. หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ลักษณะมัลติมีเดีย
กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย เรื่อง ลูกสัตว์ต่างๆ

๗. หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ลักษณะมัลติมีเดีย
กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ เรื่อง คณิตคิดสนุก
เล่ม ๒ ผลบวกมหัสจรรย์

๕. หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ลักษณะมัลติมีเดีย
กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย เรื่อง สังข์ทอง ตอน
พระสังข์หนีนางพันธุรัตน์ (Storyboard)

๘. หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ลักษณะมัลติมีเดีย
กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ เรื่อง คณิตคิดสนุก
เล่ม ๓ แปลกดีนะ

๖. หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ลักษณะมัลติมีเดีย
กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ เรื่อง คณิตคิดสนุก
เล่ม ๑ นักทายใจ

๘. หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ลักษณะมัลติมีเดีย
กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ เรื่อง คณิตคิดสนุก
เล่ม ๔ มาเตาใจกัน

๑๐. หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ลักษณะมัลติมีเดีย
กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ เรื่อง คณิตคิดสนุก
เล่ม ๕ ได้เท่าเดิม

๑๑. หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ลักษณะมัลติมีเดีย
กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ เรื่อง ตัวเลขนั้น
สำคัญไฉน

๑๒. หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ลักษณะมัลติมีเดีย
กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ เรื่อง เลขผจญภัย

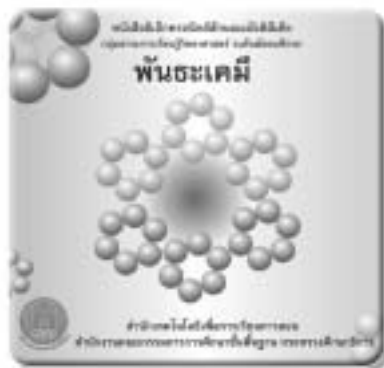

ระดับมัธยมศึกษา

๑๓. หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ลักษณะมัลติมีเดีย
กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ เรื่อง อาณาจักร
ของสิ่งมีชีวิต

๑๔. หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ลักษณะมัลติมีเดีย
กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ เรื่อง พันธะเคมี

๑๕. หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ลักษณะมัลติมีเดีย
กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ เรื่อง ฟิสิกส์
นิวเคลียร์

๑๖. หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ลักษณะมัลติมีเดีย
กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ เรื่อง การเปลี่ยนแปลง
ของเปลือกโลก

๑๙. หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ลักษณะมัลติมีเดีย
กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย เรื่อง พระอภัยมณี
ตอน พระอภัยมณีพบศรีสุวรรณและสินสมุทร

๑๗. หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ลักษณะมัลติมีเดีย
กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ เรื่อง ระบบประสาท
ศูนย์ควบคุมการทำงานของร่างกาย

๒๐. หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ลักษณะมัลติมีเดีย
กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ เรื่อง ศูนย์...ไม่สูญ

๑๘. หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ลักษณะมัลติมีเดีย
กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษาฯ เรื่อง การอยู่ร่วมกัน
ในสังคม

หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ที่มีลักษณะมัลติมีเดียที่
กล่าวมาแล้วทั้ง ๒๐ เรื่องนี้ จะนำเผยแพร่บนอินเทอร์เน็ต
ผ่านทางเว็บไซต์สำนักเทคโนโลยีเพื่อการเรียน
การสอน (<http://technoobec.go.th>) และสำนักงาน
คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (<http://www.obec.go.th>) ของกระทรวงศึกษาธิการ

อย่างไรก็ดี เมื่อระบบเครือข่ายคอมพิวเตอร์ได้รับการพัฒนามากขึ้น ทำให้การเรียนการสอนหรือการถ่ายทอดความรู้เป็นไปด้วยความรวดเร็ว และแพร่หลาย การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศจึงมีบทบาทและความสำคัญอย่างยิ่งต่อการถ่ายทอด ค้นคว้าหาความรู้ และการเรียนรู้ได้เป็นอย่างดี หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ที่มีลักษณะมัลติมีเดียนี้ จึงเป็นสื่อสำคัญของการเรียนรู้ และเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา

บนเว็บ ที่ช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ที่ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง และช่วยเสริมแรงในการเรียนรู้เนื้อหาให้ง่ายต่อการเข้าถึงข้อมูลทั่วโลกและข้อมูลปัจจุบัน สนับสนุนการเรียนรู้อย่างมีปฏิสัมพันธ์ในการเรียนรู้ร่วมกัน ช่วยทำให้สังคมเป็นสังคมการเรียนรู้ ดังนั้นในการสร้างและพัฒนา Multimedia e-book จึงควรอยู่บนพื้นฐานของการออกแบบเพื่อการใช้อย่างมีประสิทธิภาพ

เอกสารอ้างอิง

บุปผชาติ ทัพพิกรณ์ และคณะ, หนังสือเสริมประสบการณ์ระดับประถมศึกษาและระดับมัธยมศึกษา **ความรู้เกี่ยวกับสื่อมัลติมีเดียเพื่อการศึกษา**. กรุงเทพมหานคร:โรงพิมพ์คุรุสภา, ๒๕๔๔.
e-book หนังสือยุคคอมพิวเตอร์. (อัตสำเนา).

สำนักวิชาการ...

กับการจัดการศึกษาสำหรับผู้มีความสามารถพิเศษ

เพชรารักษ์ รันรัมย์*

“เด็กที่มีความสามารถพิเศษ” “เด็กที่มีความสามารถเป็นเลิศ” “เด็กพิเศษ” “เด็กอัจฉริยะ” “เด็กฉลาด” “เด็กก๊ฟเต็ด” “เด็กก๊ฟ...” “เด็กพิเศษด้าน...” เป็นคำที่มีผู้เรียกต่างๆ กันไป แต่ไม่ว่าจะเรียกอย่างไรก็หมายถึง “บุคคลที่แสดงออกซึ่งความสามารถอันโดดเด่นอย่างเป็นที่ประจักษ์ด้านใดด้านหนึ่งหรือหลายด้าน เมื่อเปรียบเทียบกับบุคคลอื่นที่มีอายุ สภาพแวดล้อม หรือประสบการณ์เดียวกัน” ตามคำนิยามในกฎกระทรวงกำหนด จำนวน หลักเกณฑ์ และวิธีการได้มาของคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาสำหรับบุคคลซึ่งมีความสามารถพิเศษ และในขั้นต่อไปจะขอใช้คำ “...ความสามารถพิเศษ” เด็ก เหล่านี้ถือเป็นทรัพยากรบุคคลที่มีคุณภาพของชาติ ควรได้รับการสนับสนุนและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

ในการจัดการศึกษาสำหรับเด็กกลุ่มนี้ ได้ระบุไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๕ มาตรา ๑๐ วรรคสี่ ว่า “การจัดการศึกษาสำหรับบุคคลซึ่งมีความสามารถพิเศษ ต้องจัดด้วยรูปแบบที่เหมาะสม โดยคำนึงถึงความสามารถของบุคคลนั้น” ทั้งนี้เพื่อพัฒนาเด็กซึ่งมีความสามารถพิเศษให้สามารถเรียนรู้ได้เต็มตามศักยภาพ และแม้ว่าเด็กเหล่านี้จะมีเพียงจำนวนหนึ่ง แต่ก็ยังเป็นจำนวนที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง เพราะถือเป็นต้นทุนของชาติที่จะช่วยทำประโยชน์ให้แก่ประเทศอย่างมหาศาล หากได้รับการส่งเสริมสนับสนุนให้ถูกทาง โดยมีหน่วยงานที่รับผิดชอบอย่างจริงจังและต่อเนื่อง

หากย้อนไปในห้วงเวลาที่ผ่านมา จะพบว่าการจัดการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความสามารถพิเศษเป็นเพียงการเริ่มต้นที่ไม่ก้าวหน้าไปเท่าที่ควร แม้จะมีหน่วยงานบางหน่วยเข้ามามีบทบาทช่วยส่งเสริมเด็กกลุ่มนี้ ด้วยการทำวิจัยและพัฒนาเด็กที่มีความสามารถพิเศษ ดำเนินการขยายเครือข่ายการจัดการศึกษาและพัฒนาหลักสูตรสำหรับผู้มีความสามารถพิเศษในโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการ พัฒนาบุคลากรครูและผู้บริหารสถานศึกษาให้มีความรู้และเทคนิคในการเสาะหา พัฒนา และส่งเสริมนักเรียนที่มีความ

* นักวิชาการศึกษา ๘ ว กลุ่มการศึกษาสำหรับผู้มีความสามารถพิเศษ สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา

สามารถพิเศษ เหล่านี้เป็นต้น ทั้งนี้เนื่องจากการขาดหน่วยงานช่วยเหลือและสานต่อ การขาดงบประมาณสนับสนุน การดำเนินงานขาดความต่อเนื่อง ระบบการศึกษาไม่สอดคล้องกับเด็กที่มีความสามารถพิเศษ การตื่นตัวของสังคมที่ส่งผลให้โรงเรียนในหลายรูปแบบที่ไม่เป็นธรรมชาติ และการผลักดันเด็กโดยบุคคลรอบข้างที่ขาดความรู้ความเข้าใจ

ปัจจุบันมีหน่วยงานที่เข้ามารองรับ เพื่อดำเนินการจัดการศึกษาสำหรับบุคคลซึ่งมีความสามารถพิเศษอย่างต่อเนื่องเห็นผลเป็นรูปธรรม หน่วยงานนี้เป็นสำนักหนึ่งในสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ นั่นคือ “สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา” สำนักนี้มีหน้าที่เกี่ยวกับงานการพัฒนาหลักสูตร การพัฒนาสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยี การส่งเสริมการเรียนการสอนและประเมินผล การพัฒนาระบบการแนะแนว การวิจัยและพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ การพัฒนามาตรฐาน และการประกันคุณภาพภายใน การบริการทางวิชาการ และโครงการตามนโยบาย สถาบันภาษาไทย สถาบันการแปล และนอกเหนือจากนี้ยังมีภารกิจหลักที่เกี่ยวกับการจัดการศึกษาสำหรับผู้มีความสามารถพิเศษ โดยเป็นงานอยู่ในกลุ่ม “การศึกษาสำหรับผู้มีความสามารถพิเศษ” โดยตรงซึ่งดำเนินการภายใต้คณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาสำหรับบุคคลซึ่งมีความสามารถพิเศษ

งานในหน้าที่ความรับผิดชอบของกลุ่มการศึกษาสำหรับผู้มีความสามารถพิเศษ เป็นงานเกี่ยวกับการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพมาตรฐานการจัดการศึกษาสำหรับผู้มีความสามารถพิเศษ การส่งเสริมและพัฒนาองค์ความรู้ในการจัดการศึกษาสำหรับผู้มีความสามารถพิเศษ การดำเนินการเกี่ยวกับงานเลขานุการคณะกรรมการส่งเสริมและพัฒนาการจัดการศึกษาสำหรับผู้มีความสามารถพิเศษ การให้คำปรึกษาแนะนำและปฏิบัติงานร่วมกับหน่วยงาน/องค์กรที่เกี่ยวข้องในการจัดการศึกษาสำหรับผู้มีความสามารถพิเศษ งานเหล่านี้แจกแจงออกได้เป็น

- ส่งเสริม พัฒนา และจัดทำนโยบายและแผนการจัดการศึกษาสำหรับผู้มีความสามารถพิเศษ
- ส่งเสริมและพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาสำหรับผู้มีความสามารถพิเศษ การจัดระบบส่งต่อนักเรียนที่มีความสามารถพิเศษ และการบริหารพัฒนากองทุน
- ส่งเสริม วิเคราะห์ วิจัย และพัฒนาคุณภาพมาตรฐานการจัดการศึกษาสำหรับผู้มีความสามารถพิเศษ รวมทั้งพัฒนาบุคลากรในการจัดการศึกษาตลอดจนประสาน ติดตาม พัฒนาสถานศึกษาที่มีการดำเนินงานในลักษณะพิเศษ
- ส่งเสริม วิเคราะห์ วิจัย และพัฒนาเครื่องมือหลักสูตร องค์ความรู้เกี่ยวกับการจัดการศึกษาสำหรับผู้มีความสามารถพิเศษ
- ส่งเสริม สนับสนุนการสร้างและพัฒนาระบบเครือข่ายและการมีส่วนร่วมของภาครัฐและเอกชนทั้งในประเทศและต่างประเทศ
- ส่งเสริมการวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตร เฉพาะสำหรับผู้มีความสามารถพิเศษ และการจัดการศึกษาสำหรับผู้มีความสามารถพิเศษ
- ส่งเสริมและพัฒนาระบบการแนะแนวสำหรับผู้มีความสามารถพิเศษ
- ดำเนินการเกี่ยวกับงานเลขานุการคณะกรรมการส่งเสริมและพัฒนาการจัดการศึกษาสำหรับผู้มีความสามารถพิเศษ

- ให้คำปรึกษาแนะนำและปฏิบัติงานร่วมกับหน่วยงาน/องค์กรที่เกี่ยวข้องในการจัดการศึกษาสำหรับผู้มีความสามารถพิเศษ

จากหน้าที่ความรับผิดชอบในงานด้านต่างๆ ดังกล่าว ประมวลเป็นโครงการที่สำคัญต้องจัดทำได้ดังนี้

- โครงการส่งเสริมพัฒนาการของผู้เรียนระดับปฐมวัย : การเสาะหาและพัฒนาผู้มีความสามารถพิเศษในกลุ่มอายุ ๓-๖ ปี

- โครงการพัฒนานวัตกรรมการจัดการศึกษาสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายที่เหมาะสมกับเด็กที่มีความสามารถพิเศษ

- โครงการพัฒนาหลักสูตรแกนกลางสำหรับผู้มีความสามารถพิเศษ

- โครงการความร่วมมือกับต่างประเทศเพื่อส่งเสริมกระบวนการจัดการเรียนรู้สำหรับนักเรียนที่มีความสามารถพิเศษ

- โครงการจัดอบรมบุคลากรแกนนำของโรงเรียนในโครงการจัดการศึกษาสำหรับผู้มีความสามารถพิเศษสาขาวิชาต่างๆ

- โครงการจัดทำคู่มือ/แนวปฏิบัติงานการจัดการเรียนการสอนสำหรับผู้มีความสามารถพิเศษสาขาวิชาต่างๆ

- โครงการจัดทำคู่มือสังเกตแวວความสามารถพิเศษ (ระดับก่อนปฐมวัย ปฐมวัย ประถมศึกษา มัธยมศึกษาตอนต้น และมัธยมศึกษาตอนปลาย)

- โครงการสร้างกลไกด้านกฎหมายที่เกี่ยวข้องในการจัดการศึกษาสำหรับนักเรียนที่มีความสามารถพิเศษ ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ และพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. ๒๕๔๖

- โครงการจัดตั้งและพัฒนาองค์กรเครือข่ายในการส่งเสริมและพัฒนานักเรียนที่มีความสามารถพิเศษ (เครือข่ายพ่อแม่ ผู้ปกครอง นักจิตวิทยา สถาบัน/องค์กรภาครัฐ เอกชน ผู้เชี่ยวชาญ พี่เลี้ยง ฯลฯ)

- โครงการพัฒนาระบบฐานข้อมูลที่เกี่ยวข้องในการสนับสนุนนักเรียนที่มีความสามารถพิเศษ

- โครงการจัดค่ายในการพัฒนานักเรียนที่มีความสามารถพิเศษด้านต่างๆ

จะเห็นได้ว่างานในกลุ่มการศึกษาสำหรับผู้มีความสามารถพิเศษ สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา นอกจากเป็นงานที่เกี่ยวข้องกับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถาบันศึกษาโดยตรงแล้ว ยังเป็นงานที่ต้องประสานความร่วมมือและเกี่ยวข้องกับหน่วยงานต่างๆ อีกด้วย เช่น มหาวิทยาลัยสถาบันราชภัฏ องค์กรต่างๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน เป็นต้น เพื่อดำเนินการส่งเสริมและจัดการศึกษาให้กับเด็กกลุ่มนี้อย่างต่อเนื่องได้ผลจริงจัง

ดังที่ได้กล่าวแล้ว กลุ่มงานนี้ต้องดำเนินการภายใต้คณะกรรมการ สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษาจึงดำเนินการแต่งตั้งคณะทำงานยกร่างกฎกระทรวง เพื่อระดมความคิดเห็นและยกร่างกฎกระทรวงกำหนดจำนวน หลักเกณฑ์ และวิธีการได้มาของคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาสำหรับบุคคลซึ่งมีความสามารถพิเศษ รวมทั้งกฎกระทรวงกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการจัดสรรงบประมาณทางการศึกษาสำหรับผู้เรียนที่มีความสามารถพิเศษ ตลอดจนประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง อำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาสำหรับบุคคลซึ่งมีความสามารถพิเศษ ซึ่งเมื่อเสร็จเรียบร้อยแล้วจะนำเสนอสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อนำเสนอให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการประกาศต่อไป

ขณะเดียวกันสำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา ก็เล็งเห็นว่าการจัดการศึกษาสำหรับผู้มีความสามารถพิเศษจะดำเนินไปได้ต้องให้ผู้ที่เกี่ยวข้องโดยตรงจากสถานศึกษาและสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามีความรู้ความเข้าใจเป็นเบื้องต้นเกี่ยวกับ แนวทางการจัดการศึกษาสำหรับผู้มีความสามารถ พิเศษและแนวทางการส่งเสริมผู้เรียนที่มีความ สามารถพิเศษอย่างถูกหลักวิชาการ พร้อมทั้งควร จะได้พัฒนาครูผู้สอนให้มีความรู้และเทคนิคในการ เสาะหา พัฒนา และส่งเสริมนักเรียนที่มีความสามารถ พิเศษได้อย่างเป็นรูปธรรม จึงกำหนด “โครงการ ประชุมสัมมนาและประชุมปฏิบัติการจัดการศึกษา และพัฒนาหลักสูตรสำหรับผู้มีความสามารถพิเศษ ด้านคณิตศาสตร์ ภาษาไทย และภาษาอังกฤษ ระดับ มัธยมศึกษาตอนปลาย” ขึ้น อันเป็นการสนองนโยบาย ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานใน กลยุทธ์ที่ ๒ พัฒนาคุณภาพการศึกษา จุดเน้นที่ ๒.๑ พัฒนาหลักสูตรให้เหมาะกับการปฏิรูปการเรียนรู้และ สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนและท้องถิ่น จากโครงการนี้สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา คาดหวังว่าผู้เข้าร่วมสัมมนาและประชุมปฏิบัติการ จะมีความรู้ความเข้าใจและเห็นแนวทางที่ถูกต้อง เหมาะสมในการจัดการเรียนการสอนให้นักเรียนที่มี ความสามารถพิเศษด้านคณิตศาสตร์ ภาษาไทย และ ภาษาอังกฤษ รวมทั้งรู้เทคนิคในการเสาะหา พัฒนา และส่งเสริมนักเรียนที่มีความสามารถพิเศษในด้าน ดังกล่าว เพื่อให้นักเรียนสามารถพัฒนาตนเองได้เต็ม ตามศักยภาพ ทั้งนี้ในการดำเนินการได้แบ่งงานออก เป็น ๒ กิจกรรม กิจกรรมแรกเป็นการประชุมสัมมนา ผู้อำนวยการโรงเรียนและรองผู้อำนวยการโรงเรียน ฝ่ายวิชาการ เพื่อชี้แจงให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับ แนวทางการจัดการศึกษาและพัฒนาหลักสูตรสำหรับ ผู้มีความสามารถพิเศษด้านคณิตศาสตร์ ภาษาไทย และภาษาอังกฤษ โดยจัดประชุมที่กรุงเทพมหานคร กิจกรรมที่ ๒ เป็นการประชุมปฏิบัติการจัดการศึกษา

และพัฒนาหลักสูตรสำหรับผู้มีความสามารถพิเศษ ด้านคณิตศาสตร์ ภาษาไทย และภาษาอังกฤษ ระดับมัธยมศึกษาตอนปลายให้แก่ศึกษานิเทศก์ หัวหน้าหมวด และครูผู้สอน โดยกำหนดจัดประชุม เป็น ๓ จุด คือ ที่จังหวัดขอนแก่น จังหวัดระยอง และ กรุงเทพมหานคร

โครงการอีกลำดับหนึ่ง คือ โครงการส่งเสริม พัฒนาการของผู้เรียนระดับปฐมวัย : การเสาะหา และพัฒนาผู้มีความสามารถพิเศษในกลุ่มอายุ ๓-๖ ปี โครงการนี้สนองนโยบายในกลยุทธ์ที่ ๑ ประกันสิทธิ และโอกาส จุดเน้นที่ ๑.๒ สร้างโอกาสให้เด็กปฐมวัย ได้รับการส่งเสริมอย่างทั่วถึง ด้วยได้เล็งเห็นว่าเด็ก ในวัย ๓-๖ ปี เป็นวัยที่สำคัญมากที่จะฝังรากแก้วทาง ปัญญาให้ลงรากลึก ถ้าจัดประสบการณ์ให้เด็กเรียนรู้ เติบโตตามศักยภาพและมีพัฒนาการครบทุกด้าน ตลอดจน ค้นหาแวพความสามารถพิเศษที่โดดเด่น เพื่อส่งเสริม และพัฒนาให้เหมาะสม ก็จะเป็นการวางรากฐานที่ สำคัญให้ชีวิตและนำความสามารถพิเศษมาใช้ให้เกิด ประโยชน์สูงสุดต่อประเทศ อันเป็นกำลังสำคัญใน การพัฒนาประเทศในอนาคต แต่หากเด็กไม่ได้รับการ วัดแวพความสามารถพิเศษตั้งแต่ระดับปฐมวัย ความ สามารถพิเศษที่มีอยู่อาจสูญหายไปอย่างน่าเสียดาย การดำเนินงานตามโครงการนี้จึงมุ่งเน้นการสร้าง เครื่องมือสำรวจแวพความสามารถพิเศษที่เหมาะสม และมีประสิทธิภาพ เพื่อวัดแวพความสามารถพิเศษ ของเด็กได้อย่างแท้จริง และเมื่อได้เครื่องมือสำรวจ แวพแล้วต่อไปจะดำเนินการจัดประชุมชี้แจงผู้บริหาร และครูผู้สอนเพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจในการนำ เครื่องมือสำรวจแวพความสามารถพิเศษไปใช้ในการ เสาะหาและพัฒนาผู้มีความสามารถพิเศษในโรงเรียน ที่เป็นศูนย์สาธิตการพัฒนาเด็กปฐมวัย จำนวน ๑๗๕ แห่งซึ่งกระจายอยู่ตามเขตพื้นที่การศึกษาทั่วประเทศ รวมทั้งจะให้การสนับสนุนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ สำหรับนักเรียนที่มีความสามารถพิเศษในศูนย์สาธิต ทั้ง ๑๗๕ แห่ง

นอกจากนี้ยังพัฒนาครูผู้สอนโดยตรงให้มีความรู้ความสามารถในการสร้างนวัตกรรมสื่อการเรียนการสอนจากการใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา เพื่อจะได้จัดกระบวนการเรียนรู้สำหรับนักเรียนที่มีความสามารถพิเศษให้เหมาะสม มีคุณภาพ และประสิทธิภาพ ด้วยการกำหนด “โครงการพัฒนาครูในด้านการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการและยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ” ซึ่งสนองนโยบายในกลยุทธ์ที่ ๒ พัฒนาคุณภาพการศึกษา จุดเน้นที่ ๒.๒ จัดกระบวนการเรียนรู้และพัฒนาครูตามแนวทางปฏิรูปการเรียนรู้ที่เน้นการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการและยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ ครูผู้สอนที่เข้าโครงการนี้ต้องเป็นครูที่มีความรู้ด้านคอมพิวเตอร์ ซึ่งจะต้องฝึกทักษะในการสืบค้นข้อมูลและสังเคราะห์ความรู้เพื่อการเรียนการสอน รวมทั้งฝึกใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ในการสอน อันทำให้ครูมีความรู้ความสามารถและทักษะในการใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา ในการสร้างนวัตกรรมสื่อการเรียนการสอนให้นักเรียนที่มีความสามารถพิเศษได้อย่างเหมาะสม โดยกำหนดอบรมครูเป็น ๔ รุ่น แต่ละรุ่นมีจำนวน ๓๐ คน ใช้เวลาอบรม ๒ วัน ในช่วงเดือนสิงหาคมถึงกันยายน ๒๕๔๗

ในส่วนที่เป็นการบริหารจัดการเรียนรู้ก็ได้กำหนด “โครงการพัฒนานวัตกรรมการจัดการศึกษาสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายที่เหมาะสมกับเด็กที่มีความสามารถพิเศษ” ขึ้น ซึ่งสนองนโยบายในกลยุทธ์ที่ ๑ ประกันสิทธิและโอกาส จุดเน้นที่ ๑.๓ เพิ่มอัตราเรียนต่อชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายและให้นักเรียนยากจนได้รับการประกันสิทธิและโอกาสได้รับการศึกษาต่อชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โครงการนี้มุ่งเน้นการสร้างระบบการบริหารจัดการในรูปแบบพิเศษและการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่ยืดหยุ่น เหมาะสมเอื้อต่อการเข้าศึกษาต่อในชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายของนักเรียนที่มีความสามารถพิเศษแต่มีฐานะยากจน ทั้งนี้โดยประชุมระดมความคิดเห็นจากคณะกรรมการพัฒนานวัตกรรมการจัดการศึกษาสำหรับนักเรียน

ชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายที่เหมาะสมกับเด็กที่มีความสามารถพิเศษ ซึ่งได้จัดตั้งขึ้นเพื่อการนี้ อันเป็นการเพิ่มโอกาสในการศึกษาต่อชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายของนักเรียนที่มีความสามารถพิเศษเพิ่มขึ้น และเมื่อได้รูปแบบระบบการบริหารจัดการและกระบวนการจัดการเรียนรู้แล้วจะจัดประชุมชี้แจงโรงเรียนในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน ๑๗๕ โรงเรียน ในช่วงเดือนมิถุนายนถึงกรกฎาคม ๒๕๔๗ ให้มีความรู้ความเข้าใจและสามารถจัดระบบการบริหารจัดการแบบพิเศษและจัดกระบวนการเรียนรู้ได้อย่างเหมาะสมและเอื้อต่อการเข้าศึกษาต่อในชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

โครงการต่างๆ ดังกล่าวเป็นโครงการในระยะแรกของสำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับนโยบายของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในกลยุทธ์ที่ ๑ และ ๒ ดังนั้นหลายๆ ฝ่ายที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะสถานศึกษาและสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาซึ่งเกี่ยวข้องโดยตรงจึงต้องขานรับและร่วมมือประสานกันในการจัดการศึกษาและส่งเสริมพัฒนาเด็กที่มีความสามารถพิเศษ แต่เนื่องจากเรื่องนี้เป็นเรื่องใหม่สำหรับหลายโรงเรียนและบางโรงเรียนที่มีการดำเนินการไปบ้างแล้วอาจยังเข้าใจไม่ถ่องแท้ เพราะเป็นการจัดการศึกษาเฉพาะกลุ่มเด็กที่มีความสามารถพิเศษ ซึ่งแตกต่างจากการจัดการศึกษาสำหรับเด็กทั่วไป อย่างไรก็ตาม

มีบางหน่วยงานเช่น สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักงานกฤษฎีกาฯ) ได้จัดทำเอกสารต่างๆ และรายงานการวิจัยเกี่ยวกับรูปแบบการจัดการศึกษา การบริหารจัดการ การส่งเสริมและพัฒนา ตลอดจนปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะ เอกสารและงานวิจัยเหล่านี้สามารถใช้ศึกษาเป็นแนวทางและนำไปประยุกต์ใช้ในการจัดการศึกษาและส่งเสริมพัฒนาเด็กที่มีความสามารถพิเศษได้ ในที่นี้จะขอยกตัวอย่างรายชื่อเอกสารและงานวิจัยเป็นบางรายการ ดังนี้

๑. รายงานการวิจัย รูปแบบการจัดการศึกษา สำหรับผู้มีความสามารถพิเศษ
๒. รายงานการวิจัย รูปแบบการจัดการศึกษา สำหรับผู้มีความสามารถพิเศษด้านคณิตศาสตร์
๓. รายงานการวิจัย รูปแบบการจัดการศึกษา สำหรับผู้มีความสามารถพิเศษด้านภาษาไทย
๔. รายงานการวิจัย รูปแบบการจัดการศึกษา สำหรับผู้มีความสามารถพิเศษด้านภาษาอังกฤษ
๕. รายงานการวิจัย รูปแบบการจัดการศึกษา สำหรับผู้มีความสามารถพิเศษด้านทัศนศิลป์
๖. รายงานการวิจัย รูปแบบการจัดการศึกษา สำหรับผู้มีความสามารถพิเศษด้านทักษะความคิด ระดับสูง
๗. รายงานการวิจัย รูปแบบการจัดการศึกษา สำหรับผู้มีความสามารถพิเศษด้านแนะแนวและจิตวิทยา
๘. คณิตศาสตร์มหัศจรรย์ : คู่มือการจัดการศึกษาสำหรับผู้มีความสามารถพิเศษด้านคณิตศาสตร์
๙. สนุกกับภาษาไทย : คู่มือการจัดการศึกษา สำหรับผู้มีความสามารถพิเศษด้านภาษาไทย
๑๐. จุดประกายภาษาอังกฤษ : คู่มือการจัดการศึกษาสำหรับผู้มีความสามารถพิเศษด้านภาษาอังกฤษ
๑๑. ผลิตศิลป์น้อย : คู่มือการจัดการศึกษา สำหรับผู้มีความสามารถพิเศษด้านทัศนศิลป์

๑๒. สร้างสรรค์นักคิด : คู่มือการจัดการศึกษา สำหรับผู้มีความสามารถพิเศษด้านทักษะความคิด ระดับสูง

๑๓. เก่ง ดี มีสุข : คู่มือการให้บริการด้านแนะแนวและจิตวิทยาสำหรับผู้มีความสามารถพิเศษ

๑๔. รายงานสรุปสภาพปัจจุบันและยุทธศาสตร์การจัดการศึกษาสำหรับเด็กและเยาวชนที่มีความสามารถพิเศษ

๑๕. รายงานการวิจัย การพัฒนาหลักสูตรขยายประสบการณ์สำหรับนักเรียนที่มีความสามารถพิเศษด้านภาษาไทย ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย

๑๖. รายงานการวิจัย การพัฒนาหลักสูตรขยายประสบการณ์สำหรับนักเรียนที่มีความสามารถพิเศษด้านภาษาอังกฤษ ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย

๑๗. รายงานการวิจัย การพัฒนาหลักสูตรลดระยะเวลาเรียนและหลักสูตรเพิ่มพูนประสบการณ์สำหรับนักเรียนที่มีความสามารถพิเศษด้านภาษาไทย ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย

๑๘. รายงานการวิจัย การพัฒนาหลักสูตรลดระยะเวลาเรียนและหลักสูตรเพิ่มพูนประสบการณ์สำหรับนักเรียนที่มีความสามารถพิเศษด้านภาษาอังกฤษ ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย

๑๙. รายงานการวิจัย การประเมินพัฒนาการสำหรับนักเรียนที่มีความสามารถพิเศษด้านภาษาไทย ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย

๒๐. รายงานการวิจัย การประเมินพัฒนาการสำหรับนักเรียนที่มีความสามารถพิเศษด้านภาษาอังกฤษ ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย

๒๑. คู่มือและแผนการสอน หลักสูตรขยายประสบการณ์สำหรับนักเรียนที่มีความสามารถพิเศษด้านภาษาไทย ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย

๒๒. คู่มือและแผนการสอน หลักสูตรขยายประสบการณ์สำหรับนักเรียนที่มีความสามารถพิเศษด้านภาษาอังกฤษ ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย

๒๓. คู่มือและแผนการสอน หลักสูตรระยะ เวลาเรียนและหลักสูตรเพิ่มพูนประสบการณ์สำหรับ นักเรียนที่มีความสามารถพิเศษด้านภาษาไทย ระดับ มัธยมศึกษาตอนปลาย

๒๔. คู่มือและแผนการสอน หลักสูตรระยะ เวลาเรียนและหลักสูตรเพิ่มพูนประสบการณ์สำหรับ นักเรียนที่มีความสามารถพิเศษด้านภาษาอังกฤษ ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย

๒๕. คู่มือการจัดการเรียนการสอนและการ บริหารหลักสูตรสำหรับนักเรียนที่มีความสามารถ พิเศษด้านภาษาไทย ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย

๒๖. คู่มือการจัดการเรียนการสอนและการ บริหารหลักสูตรสำหรับนักเรียนที่มีความสามารถ พิเศษด้านภาษาอังกฤษ ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย

เส้นทางการจัดการศึกษาสำหรับผู้มีความสามารถ พิเศษในวันนี้ มีสำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ เป็นหน่วยงานแกนกลางที่มี บทบาทในการดำเนินการ กำกับดูแล และติดตาม ด้วยความร่วมมือจากบุคคลที่เกี่ยวข้องทั้งทางตรง และทางอ้อม หากมั่นใจว่าภารกิจอันยิ่งใหญ่นี้ได้รับความช่วยเหลือ ส่งเสริมสนับสนุนจากหลายฝ่าย ก็จะเป็นแรงผลักดันให้สำเร็จไปได้ อันก่อให้เกิดประโยชน์ ต่อประเทศอย่างยิ่ง เพราะความสามารถพิเศษอัน โดดเด่นของเด็กที่มีความสามารถพิเศษจะรังสรรค์ สิ่งที่เป็นประโยชน์และมีคุณค่าต่อประเทศชาติอย่าง มหาศาล และเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศ ให้มีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักและเจริญก้าวหน้าทัดเทียมกับ นานาอารยประเทศ

การบริหารเวลา

อมร เสือคำ*

เวลาเป็นทรัพยากรที่มีค่ายิ่งของทุกคน ทุกคนได้รับทรัพยากรเวลาเท่ากัน หากแต่ละคนได้ใช้เวลาให้เกิดคุณค่าแก่ตนเองไม่เท่ากัน ในหนึ่งวันหนึ่งชั่วโมง บางคนได้ใช้เวลาให้เกิดประโยชน์เป็นเงินล้าน บางคนได้เป็นเงินพัน บางคนสร้างความรู้ให้ตนเองได้เต็มอิ่ม บางคนไม่ได้อะไรเลย เหล่านี้เป็นเรื่องของการบริหารจัดการของแต่ละคนที่จะใช้เวลาที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด ในส่วนของผู้อื่นที่ได้ปฏิบัติงานในฐานะหัวหน้าหน่วยงาน มีการทำงานที่ต้องปฏิบัติค่อนข้างมาก มีสังคมที่จะต้องดูแลอยู่ไม่น้อย ได้ใช้ประสบการณ์ในการบริหารเวลาให้เกิดคุณค่าแก่ภารกิจหน้าที่ สังคม บุคคลแวดล้อม และตนเองให้อยู่ได้มีความสุขในระดับหนึ่ง ซึ่งจะได้นำเสนอเป็นการแลกเปลี่ยนประสบการณ์

ผู้เขียนมีความเชื่อเกี่ยวกับการบริหารจัดการเวลาให้เกิดคุณค่าว่าน่าจะได้อิทธิพลหลักการเบื้องต้น ๓ ประการ คือ

๑. หลักของความสมดุลย์ กล่าวคือ การทำงานของคนจะต้องประกอบด้วยสามส่วน คือ ด้านการงาน ด้านบุคคล สังคม และด้านส่วนตัว การจัดการเวลาจะต้องให้มีความสมดุลย์กันทั้งสามส่วนจึงจะไปได้ดี

๒. หลักของความยืดหยุ่น หมายความว่า การจัดการเรื่องเวลาให้กับแต่ละด้านหรือแต่ละเรื่องจะต้องให้มีความยืดหยุ่นได้บ้างในบางโอกาส มิฉะนั้นจะก่อให้เกิดความเครียดในการปฏิบัติ เช่น วางแผนเรื่องที่จะต้องบรรยายให้ได้แล้วเสร็จภายใน ๓๐ นาที แต่เมื่อบรรยายแล้ว ข้อสรุป ความยังไม่กระชับก็ควรที่จะต่อได้บ้าง แต่มีไว้ว่าเรื่องที่เตรียมมายังไม่หมดจะต้องต่อเวลาคงมีใช้

* ศูนย์พัฒนาศักยภาพบุคคล ๓ หมู่ ๘ ตำบลท่ายาง อำเภอทุ่งใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช ๘๐๒๕๐

๓. หลักของความสำเร็จ หมายความว่า การบริหารจัดการจะต้องคิดว่าจะทำอย่างไรโดยใครก็ได้ แต่ให้การทำงานสำเร็จตามเป้าหมายที่ตั้งไว้เป็นใช้ได้ มิใช่ว่าจะต้องโดยเราเท่านั้นเสมอไป

วิธีการบริหารเวลา

จากหลักการที่กล่าวมาข้างต้นพอที่จะกำหนดเป็นวิธีการบริหารจัดการเวลาให้เกิดคุณประโยชน์สูงสุดได้ ดังนี้

๑. จัดลำดับความสำคัญของงานว่างานอะไรมีความสำคัญกว่ากัน เพราะมีบางงานที่ด่วนแต่มีความสำคัญน้อยก็เป็นได้ งานที่ทำไม่สำเร็จในเวลาที่กำหนดจะก่อให้เกิดความเสียหายเป็นวงกว้างหรือเสียหายระยะยาว หรืองานที่ทำแล้วจะได้ผลในวงกว้างกว่าหรือได้ผลในระยะยาวกว่า เป็นต้น ต้องทำก่อน

๒. จัดความสัมพันธ์ของงาน และเวลาให้สอดคล้องกัน จะทำให้ใช้เวลาได้ประโยชน์มากกว่า เช่น งานที่จะต้องใช้เวลาและสมาธิ อาจจะใช้เวลาหลังตอนค่ำแล้วตื่นขึ้นมาทำตอนดึก ก็น่าจะดีกว่า เป็นต้น

๓. จัดทำปฏิทินปฏิบัติงาน เป็นการรวบรวมภารกิจว่าจะมีงานอะไรบ้าง เมื่อไร เพื่อจะได้ปฏิบัติงานได้เมื่อถึงเวลา ไม่ผัดวัน ผัดเวลา และมีเวลาเตรียมการสำหรับปฏิบัติงานดังกล่าวได้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

๔. จัดจำแนกงานว่ามีงานอะไรที่สามารถให้

บุคคลอื่นทำแทนได้บ้าง ให้เขาไปทำก็จะช่วยให้การทำงานตกอยู่ที่เราลดน้อยลงไปได้ และความสำเร็จของงานก็จะได้มีจำนวนเพิ่มขึ้นด้วย ให้พยายามฝึกมอบหมายงานเข้าไว้จะได้ชิ้นงานมากกว่า

๕. จัดวางแผนเส้นทางการทำงานให้เป็นระบบ เช่น สัปดาห์นี้จะล่องทางใต้ ก็จัดเตรียมการทำงานที่จะไปประสานทางใต้หลายๆ เรื่องไว้ในคราวเดียวกัน เป็นต้น

๖. จัดทำตารางทำการ เป็นการกำหนดภารกิจและเวลาของการทำงานว่าจะทำอะไรบ้าง ช่วงไหนจะทำให้งานไม่ขาดตอน สามารถวางแผน ระดมทรัพยากรมาทำงานให้ได้ตามระยะเวลาที่กำหนดไว้ ได้ดีอีกวิธีหนึ่ง โดยเฉพาะงานโครงการใหญ่ๆ ที่มีหลายกิจกรรมซ้อนๆ กัน

๗. จัดมอบอำนาจการตัดสินใจ เป็นวิธีการหนึ่ง ที่ช่วยให้งานไม่เข้ามาที่เรามากนัก โดยกำหนดภารกิจให้ผู้รับมอบหมายได้ตัดสินใจแทนเราในระดับหนึ่ง จะเป็นผลต่อเนื่องให้เขามีความรู้สึกรับผิดชอบในงานยิ่งขึ้น

จากที่กล่าวมานี้พอที่จะมองเห็นได้ว่าเวลามีจำนวนจำกัด การที่คนเราจะใช้ไปให้คุ้มค่าเกิดประโยชน์กับเรามากเท่าไรนั้น การจัดการย่อมเป็นสิ่งสำคัญหลัก และวิธีการที่นำมาเสนอเชื่อว่าพอที่จะทำให้ท่านมองเห็นภาพในระดับหนึ่ง สิ่งที่สำคัญคือ จะต้องให้มีความสมดุลย์ทั้งงาน สังคม และส่วนตัวจึงจะดีที่สุด

ครูกับการจัดการเรียนการสอน

ให้ผู้เรียนใช้การวิจัยในกระบวนการเรียนรู้

ศรีมงคล เจริญรัตน์*

ในสังคมโลกปัจจุบันวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาชุมชน สังคม ประเทศชาติให้เจริญรุ่งเรือง มนุษย์เป็นส่วนหนึ่งของสังคมได้นำเอาความรู้ทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มาพัฒนากระบวนการคิดได้อย่างหลากหลาย และสามารถนำความรู้ที่พัฒนา มาประดิษฐ์คิดค้น สร้างความเจริญให้แก่โลกเยี่ยงยุคปัจจุบัน

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ปีพุทธศักราช ๒๕๔๒ หมวด ๔ มาตรา ๒๒ ระบุว่า การศึกษาต้องยึดหลักว่า ผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการเรียนการสอนต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มศักยภาพ มาตรา ๒๔ (๕) กำหนดให้ผู้สอนจัด

การเรียนการสอนให้ผู้เรียนสามารถใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ โดยจัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจ ความถนัด และความแตกต่างของผู้เรียน ฝึกทักษะ กระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญและการประยุกต์ใช้ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง อันจะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนให้เป็นที่ปรึกษาบุคคลที่มีคุณภาพ เกิดจิตวิทยาศาสตร์และเป็นผู้คนแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต

การจัดการเรียนการสอน โดยผู้เรียนใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ช่วยให้ผู้เรียน

- เกิดการเรียนรู้และมีความรอบรู้เกี่ยวกับกระบวนการวิจัย
- มีทักษะการใช้กระบวนการวิจัยในการแสวงหาความรู้

* อาจารย์ ๓ ระดับ ๘ โรงเรียนนาแกพิทยาคม อำเภอวานรนิวาส จังหวัดนครพนม ๔๘๑๓๐

- ใช้กระบวนการวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้
- นำกระบวนการวิจัยไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน

กระบวนการจัดการเรียนการสอน

ครูจะเตรียมตัวเองอย่างไร

- ศึกษาหลักสูตร วิเคราะห์หลักสูตร กำหนดเนื้อหาสาระ กำหนดผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง จุดประสงค์การเรียนรู้ปลายทาง และนำทาง
- ศึกษาหลักการ ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการจัดการกระบวนการเรียนรู้ จิตวิทยาศาสตร์ กระบวนการวัดและประเมินผล
- พัฒนาเทคนิคการเรียนรู้ที่เน้นนักเรียนเป็นสำคัญ โดยเน้นกระบวนการให้ชื่อว่าเทคนิคการเรียนรู้แบบ กงล้อกังหันที่เน้นนักเรียนเป็นสำคัญ
- จัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ที่เน้นนักเรียนเป็นสำคัญ โดยใช้เทคนิคการเรียนรู้แบบ กงล้อกังหัน มี ๗ ขั้นตอนดังนี้ ๑. ขั้นนำเข้าสู่บทเรียน ๒. ขั้นเพียรศึกษาค้นคว้า ๓. ขั้นพัฒนาความรู้และฝึกประสบการณ์ ๔. ขั้นสร้างสรรค์องค์ความรู้ ๕. ขั้นมุ่งสู่การประเมินผล ๖. ขั้นแยกย่อยผลสรุป ๗. ขั้นทำสุดนำไปใช้ มีการสอดแทรกกิจกรรมฝึกทักษะพื้นฐานการวิจัย และมีรายละเอียดการบูรณาการ สาระการเรียนรู้ทั้งในกลุ่มสาระเดียวกัน และต่างกลุ่มสาระ
- เตรียมสื่อประกอบการจัดการเรียนรู้ เช่น ตัวอย่างของจริง ใบความรู้ ชุดฝึกทักษะ กระบวนการคิด การปฏิบัติและการแก้ปัญหา ใบงาน แยกบันทึกเสียง แผ่นโปสเตอร์ ฯลฯ
- เตรียมเครื่องมือวัดและประเมินผล เช่น แบบทดสอบ แบบประเมินชิ้นงาน แบบประเมินโครงงานวิทยาศาสตร์ แบบประเมินตนเองเกี่ยวกับการเรียนรู้ แบบประเมินกลุ่มเกี่ยวกับการเรียนรู้ แบบประเมินทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ แบบประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ แบบประเมินทักษะการทดลอง ฯลฯ

ครูจะเตรียมผู้เรียนอย่างไร

- ชี้แจงทำความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการเรียนรู้
- จุดประกายการเรียนรู้ด้วยกิจกรรมที่เร้าความสนใจ การระดมความคิด กิจกรรมละลายพฤติกรรม ฯลฯ

แล้วครูจะจัดการเรียนการสอนอย่างไร

การจัดกระบวนการเรียนการสอน โดยใช้เทคนิคการเรียนรู้แบบ กงล้อกังหันที่เน้นนักเรียนเป็นสำคัญ ดังนี้

๑. ขั้นนำเข้าสู่บทเรียน

เป็นการเร้าความสนใจของผู้เรียนก่อนการเรียนรู้ ในการนำเข้าสู่บทเรียน อาจจะทำโดยครูผู้สอน ครูและนักเรียน หรือให้นักเรียนเป็นผู้นำเข้าสู่บทเรียน ลักษณะใดลักษณะหนึ่ง หรือหลายลักษณะก็ได้ โดยใช้แถบบันทึกเสียง ภาพ ข่าว หนังสือพิมพ์ เกม เพลง ดุริตทัศน์หรืออาจจะเป็นการทบทวนความรู้เดิม รูปภาพ คำถาม หรือกิจกรรมอื่น เพื่อสร้างแรงจูงใจให้ผู้เรียนอยากเรียนรู้

๒. ขั้นเพียรศึกษาค้นคว้า

เป็นขั้นที่ให้ความรู้ใหม่ ที่เชื่อมโยงกับขั้นนำเข้าสู่บทเรียน เป็นขั้นที่ผู้สอนต้องใช้นวัตกรรมให้เกิดการเรียนรู้ความรู้ใหม่ โดยการใช้ใบความรู้ ใบงาน เอกสารประกอบการเรียน ชุดการเรียนรู้ ศูนย์การเรียนรู้ วัสดุทัศน ฝึกทักษะพื้นฐานการวิจัยตั้งแต่การระบุปัญหา การตั้งสมมติฐาน การพิสูจน์ ทดสอบ ทดลอง รวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูล และสรุปผล

๓. ขั้นพัฒนาความรู้และฝึกประสบการณ์

เป็นการฝึกหัดทบทวนในเรื่องที่ได้ศึกษาในขั้นที่ ๒ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ ฝึกกระบวนการคิดการแก้ปัญหา โดยให้ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนหรือกลุ่ม ได้เรียนรู้จากกัน แลกเปลี่ยนข้อมูล ความรู้ความคิดและประสบการณ์แก่กันและกันให้มากที่สุด เป็นการพัฒนาความรู้ความคิดของผู้เรียนให้เกิดแบบยั่งยืน

๔. ขั้นสร้างสรรค์องค์ความรู้

เป็นขั้นที่ให้ผู้เรียนได้ฝึกความคิดรวบยอดในเรื่องที่ได้ศึกษามา โดยการเขียนเป็นข้อสรุปที่เข้าใจง่าย เช่น การเขียนแบบแผนที่ความคิด (Mind

Mapping) การเขียนแบบมโนคติ หรือเขียนสรุปใจความสั้นๆ

๕. ขั้นมุ่งสู่การประเมินผล

เป็นการประเมินระหว่างสอนตามลำดับความยากง่ายของเนื้อหา เพื่อให้แน่ใจว่าผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจและสามารถสร้างองค์ความรู้ได้ในเนื้อหานั้นๆ อาจทำได้โดยให้ผู้เรียนตอบคำถามเล่าเรื่องนำเสนอในสิ่งที่สร้างสรรค์ไว้ ในขั้นที่ ๔ หรือบันทึกผลการทดลอง หรือใช้วิธีใดวิธีหนึ่งตามความเหมาะสมหรืออาจจะประเมินผลตามสภาพจริง (ตนเองประเมิน เพื่อนประเมิน และครูประเมิน)

๖. ขั้นขยายผลสรุป

เป็นการสรุปเนื้อหาความรู้ใหม่ที่ผู้เรียนได้เรียนรู้ อาจจะสรุปโดยผู้เรียนหรือครูผู้สอนหรือครูผู้สอนและผู้เรียนร่วมกันสรุป อาจจะใช้สื่อช่วยในการสรุป เช่น ใช้ใบสรุปเนื้อหา ใช้วิดิทัศน์หรือรูปภาพประกอบการสรุป

๗. ขั้นท้ายสุดนำไปใช้

เป็นขั้นที่ผู้เรียนนำความรู้ไปใช้ให้เกิดประโยชน์ เช่น การทำโครงงานวิทยาศาสตร์ การสืบเสาะหาความรู้ในแหล่งชุมชน การรวบรวมข้อมูลจากแหล่งการเรียนรู้ต่างๆ ทำงานต่อหรือเตรียมบทเรียนต่อไป หรือการประยุกต์ให้เกิดประโยชน์ในชีวิตประจำวัน

การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียน

มีการวัดและประเมินผลครอบคลุมทั้ง ๓ ด้าน คือ ด้านความรู้ กระบวนการ และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ นอกจากนี้ยังมีการประเมินผลตามสภาพจริง โดยใช้เครื่องมือวัดและประเมินผลที่ชัดเจน เช่น แบบประเมินโครงงานวิทยาศาสตร์ แบบประเมินชิ้นงาน แบบประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ แบบทดสอบ แบบประเมินตนเองเกี่ยวกับการเรียนรู้ แบบประเมินทักษะวิทยาศาสตร์

ผลผลิต/ดัชนีชี้วัดความสำคัญของผู้เรียน

- ผู้เรียนเกิดกระบวนการคิด
- ผู้เรียนรู้จักการวางแผนการทำงานอย่างเป็นระบบ
- ผู้เรียนเกิดจิตวิทยาาสตร์
- ผู้เรียนมีเจตคติที่ดีต่อการเรียนวิทยาศาสตร์
- เกิดนักวิจัยในชั้นเรียนที่มีความรู้ความสามารถทางด้านการวิจัย
- นักเรียนเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต

การจัดการศึกษา โดยครอบครัว

อาทร กองสวัสดิ์*

5.นี้จะขอนำเสนอให้ท่านผู้อ่านได้ความรู้เกี่ยวกับสิทธิการจัดการศึกษาโดยครอบครัว ซึ่งมี ๑๐ ประเด็น ที่ควรรู้ คือ

๑. กฎกระทรวงว่าด้วยสิทธิในการจัดการศึกษาโดยครอบครัว เป็นกฎกระทรวงที่ออกโดยอาศัย ตาม มาตรา ๑๒ แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒

๒. กฎหมายกำหนดให้ใครเป็นผู้จัดการศึกษา กำหนดให้บิดามารดา หรือบิดาหรือมารดา ซึ่งเป็นผู้ใช้อำนาจปกครองหรือผู้ปกครองตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

๓. จัดการศึกษาให้แก่ใคร
ให้กับบุตรหรือบุคคลผู้อยู่ในปกครองของครอบครัว

๔. จัดการศึกษาโดยครอบครัวจัดอย่างไร และให้ใครเป็นผู้สอนได้บ้าง

ต้องจัดตามแผนการจัดการศึกษาที่ครอบครัวและสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาร่วมกัน กำหนดโดยกำหนดให้บุคคลในครอบครัวหรือผู้ที่ได้รับมอบหมายจากครอบครัวเป็นผู้ดำเนินการสอนซึ่งมีวุฒิการศึกษาไม่ต่ำกว่ามัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่า

* ผู้ชี้แจงร่างกฎหมายต่อคณะกรรมการกฤษฎีกา กรรมาธิการสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภา

๕. มีวิธีการกำกับ ดูแลคุณภาพการศึกษาอย่างไร

เป็นหน้าที่ของครอบครัวต้องดำเนินการวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนตามหลักเกณฑ์และวิธีการวัดผลและประเมินผลของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานและจัดทำรายงานการวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียน รวมทั้งการจัดการเรียนการสอนและสภาพปัญหาที่เกี่ยวกับการจัดการศึกษาตามที่สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากำหนดอย่างน้อยปีละหนึ่งครั้ง

๖. มีวิธีการประเมินผลการจบการศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างไร

ให้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจัดให้มีการวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนอย่างน้อยปีละหนึ่งครั้ง ในกรณีที่ผู้เรียนไม่ผ่านการวัดผลและประเมินผลให้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาแจ้งให้ครอบครัวจัดให้มีการเรียนซ่อมเสริมแก่ผู้เรียนและจัดให้มีการวัดผลและประเมินใหม่ภายในระยะเวลาที่สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากำหนด

๗. ใครเป็นผู้ออกหลักฐานการจบการศึกษาให้

เป็นหน้าที่ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาออกหนังสือรับรองหรือหลักฐานการจบการศึกษาแก่ผู้เรียนที่ผ่านการวัดผลและประเมินผล

๘. ผู้จัดการศึกษาจะได้รับการสนับสนุนช่วยเหลืออย่างไรบ้าง การศึกษาแห่งชาติได้รับสิทธิประโยชน์ตามที่ระบุไว้ในมาตรา ๑๓ และมาตรา ๑๔ ตามกฎหมายว่าด้วยการศึกษาแห่งชาติ

๙. ผู้สนใจจะติดต่อขออนุญาตจัดได้ที่ไหนอย่างไร และต้องเตรียมการอะไรบ้าง

หากครอบครัวใดสนใจจะจัดการศึกษาให้ยื่นคำขออนุญาตจัดได้ที่สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาที่ครอบครัวมีภูมิลำเนาอยู่ คำขออนุญาตต้องมีรายละเอียดประกอบด้วย

(๑) ชื่อ ชื่อสกุล ของครอบครัว

(๒) ชื่อ ชื่อสกุลของผู้เรียน

(๓) สำเนาและภาพถ่ายทะเบียนของครอบครัวและผู้เรียน

(๔) ที่ตั้งและแผนผังสถานที่ซึ่งใช้จัดการศึกษา

(๕) สำเนาหลักฐานวุฒิการศึกษาไม่ต่ำกว่ามัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่าของผู้จัดการศึกษา

(๖) ระดับและประเภทการจัดการศึกษา

(๗) แผนการจัดการศึกษาที่ครอบครัวและสำนักงานร่วมกันกำหนดตามความมุ่งหมาย หลักการและแนวทางตามกฎหมายว่าด้วยการศึกษาแห่งชาติ

๑๐. มีกรณีใดบ้างที่ครอบครัวต้องเลิกการจัดการศึกษาให้กับผู้เรียนและจะดำเนินการอย่างไรต่อไปกับเด็ก

เมื่อครอบครัวที่ได้รับอนุญาตจัดการศึกษาในระดับหรือประเภทใดแล้ว ไม่จัดการศึกษาตามแผนการจัดการศึกษาตามที่กำหนดไว้ตามกฎหมายกระทรวง ข้อ ๒(๗) ให้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานั้นแนะนำให้ครอบครัวปรับปรุงการจัดการศึกษาก่อนภายในระยะเวลาที่กำหนด หากครอบครัวไม่ดำเนินการให้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเสนอต่อคณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษาให้ครอบครัวนั้นเลิกจัดการศึกษา และอีกกรณีหนึ่งที่เกิดจากครอบครัวที่จัดการศึกษายื่นคำขอต่อสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขอให้มีการสั่งให้เลิกจัด และเมื่อเลิกจัดแล้วหากเด็กอายุยังไม่ครบ ๑๖ ปีบริบูรณ์ ต้องส่งเด็กเข้าเรียนในสถานศึกษาตามปกติต่อไป

ประวัติศาสตร์ไทย ที่ควรรู้

พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว : องค์คุณูปการประวัติศาสตร์ไทย

คุณหญิงคณิตา เลขกุล*

พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๔ แห่งพระบรมราชจักรีวงศ์เป็น พระราชโอรสในพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย (ครั้งยังดำรงพระยศเป็นสมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอ เจ้าฟ้ากรมหลวงอิศรสุนทร) และสมเด็จพระศรีสุริเยน ทราบรมราชินี ทรงพระราชสมภพ ณ พระราชวังเดิม ธนบุรี เมื่อวันพฤหัสบดีที่ ๑๘ ตุลาคม พ.ศ. ๒๓๔๗ มีพระนามว่า “เจ้าฟ้ามงกุฎ” ครั้นสมเด็จพระบรม- ชนกนาถเสด็จขึ้นครองราชสมบัติต่อจากพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช เป็นรัชกาลที่ ๒ เจ้าฟ้ามงกุฎได้เสด็จมาประทับในพระบรมมหาราชวัง พร้อมด้วยสมเด็จพระบรมราชชนนี ทรงได้รับการ อบรมพระจริยา และศึกษาวิชาความรู้ต่างๆ สำหรับ พระราชกุมาร เช่น อักษรศาสตร์ ราชประเพณี ประวัติศาสตร์ไทย และประวัติศาสตร์สากล

เมื่อพระชนมายุได้ ๙ พรรษา รัชกาลที่ ๒ โปรดฯ ให้ตั้งพระราชพิธีลงทรงเฉลิมพระนามว่า “สมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอ เจ้าฟ้ามงกุฎ สมมุติเทว- วงศ์พงศ์อิศวรราชวัตรีย์ ขัตติยราชกุมาร” ต่อมา เมื่อ พระชนมายุได้ ๑๒ พรรษา ทรงได้รับมอบหมายให้ คุมกองทัพและเสบียงอาหาร ออกไปรับครอบครัว มอญอพยพที่เมืองกาญจนบุรี มีพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหลวงพิทักษ์มนตรี พระปิตุลาตามเสด็จด้วย

สมเด็จพระบรมชนกนาถโปรดฯ ให้ไต่กันต์ เมื่อ พระชนมายุ ๑๓ พรรษา ในปีต่อมาได้ทรงผนวช สามเณรตามประเพณี ประทับจำพรรษาที่วัดมหาธาตุ เป็นเวลา ๗ เดือน จึงลาผนวช

* อดีตบรรณาธิการอนุสาร อสท. ๒๗ ปี

เมื่อพระชนมายุได้ ๒๐ พรรษา ทรงผนวชเป็นพระภิกษุที่วัดพระศรีรัตนศาสดาราม มีพระนามในขณะทรงผนวชว่า “วชิรญาณเถระ” แล้วไปจำพรรษาที่วัดสมอราย (วัดราชาธิวาส) ได้ ๑๔ วัน พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัยเสด็จสวรรคต มิได้ทรงตั้งผู้ใดเป็นรัชทายาท ที่ประชุมเสนาบดีและพระบรมวงศานุวงศ์ประชุมปรึกษาพร้อมกันแล้ว ได้อัญเชิญพระราชโอรสองค์ใหญ่ คือ กรมหมื่นเจษฎาบดินทร์ ผู้ทรงบังคับข้าราชการต่างพระเนตรพระกรรณ ขึ้นเป็นพระมหากษัตริย์ รัชกาลที่ ๓ ทรงพระนามว่า พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว

สมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอ เจ้าฟ้ามงกุฎทรงผนวชอยู่ตลอดรัชกาลที่ ๓ เป็นเวลา ๒๗ ปี ทรงตั้งพระทัยจะเรียนพระพุทธศาสนาให้รอบรู้อย่างถ่องแท้ ทรงเรียนภาษามคธ (ภาษาบาลี) จนสามารถอ่านพระไตรปิฎกได้เอง ขณะประทับอยู่ที่วัดราชาธิวาส สังฆราชปัลเลอกัณฑ์ อธิการของวัดโรมันคาทอลิกที่มีเขตวัดติดต่อกัน ขอบไปทูลถามความรู้ ภาษาและขนบธรรมเนียมไทยบ่อยๆ จนคุ้นเคย จึงโปรดให้สังฆราชฯ สอนภาษาลาตินถวาย พระองค์ได้ทรงสอนภาษาบาลีแก่พระสังฆราช และทรงช่วยกันแต่งอภิธาน “ศัพท์วจนะภาษาไทย” แล้วแปลเป็นภาษาอังกฤษ ฝรั่งเศสและลาตินขึ้นเล่มหนึ่ง

สมเด็จพระเจ้าฟ้ามงกุฎทรงศึกษาวิปัสสนากรรมฐาน ทรงปฏิบัติตนเป็นผู้นำในการชำระวัตรปฏิบัติของสงฆ์ให้เคร่งครัดต่อพระธรรมวินัยยิ่งขึ้น เมื่อมีภิกษุเสื่อมใสปฏิบัติตามเป็นจำนวนมาก ก็รวมตัวตั้งเป็นนิกายหนึ่ง เรียกว่า “ธรรมยุติกนิกาย” ยังผลให้การพระศาสนาเรียบร้อยขึ้น เพราะภิกษุสงฆ์ในนิกายเดิมคือ “มหานิกาย” ก็ปรับปรุงวัตรปฏิบัติให้เคร่งครัดเรียบร้อยไปทั่วประเทศ

พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงแต่งตั้งให้สมเด็จพระเจ้าฟ้ามงกุฎดำรงตำแหน่งแม่กองสนามหลวง สอบไล่ภาษาบาลีสำหรับพระสงฆ์มาตั้งแต่พระชนมายุเพียง ๒๔ พรรษา

ใน พ.ศ. ๒๓๘๐ พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวโปรดฯ ให้มาเป็นเจ้าอาวาสวัดบวรนิเวศวิหาร พระอารามแห่งใหม่ที่เพิ่งสร้างเสร็จ สมเด็จพระเจ้าฟ้ามงกุฎทรงเป็นที่ยอมรับนับถือของบุคคลทั่วไปในพระปรีชาญาณ ทรงตั้งโรงเรียนสอนภาษาบาลีขึ้นที่วัดบวรนิเวศ ทรงส่งสมณทูตไปยังเมืองแคนดิในเกาะลังกาเพื่อศึกษาพระธรรมวินัย ทรงคิดตัวอักษรอริยกะเลียนแบบอักษรในทวีปยุโรปในการเรียบเรียงตำราภาษาบาลี และโปรดฯ ให้พิมพ์ตำราภาษาบาลีด้วยแท่นพิมพ์ขึ้นหลายเล่ม ทรงแปลพระไตรปิฎกเป็นภาษาไทย ทรงริเริ่มเทศน์เป็นภาษาไทย แทนการยกคาถาภาษาบาลีมากล่าวก่อนอธิบายความ

ณ วัดบวรนิเวศนี้ สมเด็จพระเจ้าฟ้ามงกุฎทรงติดต่อกับหมอสอนศาสนานิกายโปรแตสแตนต์ ชาวอเมริกัน คือ ดร.คาสเวลล์ ดร.บริดเลย์ และหมอเฮาส์ ใน พ.ศ. ๒๓๘๖ ทรงศึกษาภาษาอังกฤษ ทั้งพูด อ่านและเขียน กับหมอคาสเวลล์อยู่หลายปีจนสามารถเขียนและอ่านได้ดี ทรงศึกษาวิชาภูมิศาสตร์ คณิตศาสตร์ ดาราศาสตร์ กับหมอสอนศาสนาเหล่านี้

สมเด็จพระเจ้าฟ้ามงกุฎทรงทูลลารัชกาลที่ ๓ เสด็จอุดงค์ไปบูชามหาเจดีย์สถานตามหัวเมืองต่างๆ ทั้งฝ่ายเหนือ ตะวันตก และภาคกลาง ได้ทอดพระเนตรเห็นภูมิสถานบ้านเรือน และทรงทราบทุกข์สุขของราษฎรในหัวเมืองเหล่านั้นด้วยพระองค์เอง ประการสำคัญคือ ใน พ.ศ. ๒๓๗๖ ทรงพบ “ศิลาจารึกหลักที่ ๑”

ของพ่อขุนรามคำแหงมหาราชที่เนินปราสาท เมือง
แก่งสุโขทัย โปรดฯ ให้นำลงมาไว้ที่วัดสมอราย กรุงเทพฯ
พร้อมกับจารึกหลักที่ ๔ ต่อมา เมื่อเสด็จไปประทับ
จำพรรษาที่วัดบวรนิเวศแล้ว ก็โปรดฯ ให้ย้ายจารึก
ทั้งสองหลักไปที่วัดบวรนิเวศด้วย ผู้ที่อ่านจารึกหลักที่ ๑
ได้เป็นคนแรก คือพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้า-
อยู่หัว ส่วนจารึกภาษาเขมรโปรดฯ ให้สมเด็จพระ-
มหาสมณเจ้ากรมพระยาปวเรศวริยาลงกรณ์และ
ลามาเขมรเป็นผู้อ่าน

เมื่อรัชกาลที่ ๓ เสด็จสวรรคต ข้าราชการและ
พระบรมวงศานุวงศ์ได้อัญเชิญสมเด็จพระเจ้าฟ้ามงกุฏ
ขึ้นครองราชสมบัติเป็น รัชกาลที่ ๔ แห่งพระบรม-
ราชจักรีวงศ์ พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว
ทรงตั้งสมเด็จพระเจ้าฟ้ามงกุฎ พระราชอนุชาเป็น
พระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัว พระเจ้าแผ่นดิน
พระองค์ที่สอง พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว
จึงโปรดฯ ให้นำพระแท่นมนังคศิลาบาตรมาก่อพระแท่น
ประดิษฐานไว้ที่หน้าวิหารพระคันธารราษฎร์ในวัดพระศรี-
รัตนศาสดาราม ส่วนศิลาจารึกทั้ง ๒ หลัก โปรดฯ
ให้ตั้งไว้ที่ศาลารายในวัดพระศรีรัตนศาสดาราม
ความที่ทรงรอบรู้และสนพระทัยด้านประวัติศาสตร์
จึงมิได้ทรงละเลยศิลาจารึกทั้ง ๒ หลัก **เป็นการวาง
รากฐานแนวทางให้กับนักประวัติศาสตร์ในยุคปัจจุบัน
ศึกษาค้นคว้าต่อมาอย่างกว้างขวาง**

พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรง

ศึกษาสถานการณ์ของโลก และของประเทศใกล้เคียง
จากหนังสือพิมพ์ภาษาต่างประเทศที่ส่งมาจากฮ่องกง
สิงคโปร์ และปีนัง การติดตามเหตุการณ์ในประเทศ
เพื่อนบ้าน ตลอดจนการคบหาแลกเปลี่ยนความคิดเห็น
กับชาวต่างประเทศเป็นประจำ ทำให้ทรงเห็นการณ์ไกล
และเข้าใจในสถานการณ์ที่กำลังแปรเปลี่ยนไปในทวีปเอเชีย

ในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้า-
เจ้าอยู่หัว อังกฤษได้ส่งเซอร์จอห์น เบาว์ริง เป็นทูต
เข้ามาเจรจากับรัฐบาลไทย และได้ทำสนธิสัญญาต่อกัน
เรียกว่า **“สนธิสัญญาเบาว์ริง”** ซึ่งสร้างข้อจำกัดทาง
ด้านภาษาและด้านการศาลให้แก่ประเทศไทยเป็น
อย่างมาก ทำให้ไทยไม่สามารถบังคับคนอังกฤษและ
ผู้ที่อยู่ใต้การอารักขาของอังกฤษ ต่อมาประเทศ
มหาอำนาจตะวันตกชาติอื่น ก็มาขอทำสัญญากับ
รัฐบาลไทยในลักษณะคล้ายคลึงกับที่อังกฤษทำได้

เหตุที่ไทยต้องจำยอมรับสนธิสัญญาไม่เสมอภาค
นี้ ก็เนื่องจากพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว
ทรงเห็นว่า ชาติตะวันตกเป็นมหาอำนาจ มีกองกำลัง
ทางบกและทางเรือ ถ้าจะขัดขึ้นจากเงื่อนไขดังกล่าว
ก็อาจทำให้ประเทศชาติต้องตกอยู่ในภาวะที่เลวร้าย
คืออาจต้องเสียเอกราชไปในที่สุด เพราะช่วงนั้นเป็น
ยุคแห่งการล่าเมืองขึ้น หรือจักรวรรดินิยม ที่เรียกว่า
“นโยบายเรือปืน” ฉะนั้น เพื่อรักษาเอกราชของชาติไว้
จึงจำต้องผ่อนปรนในลักษณะเช่นนี้ ขณะเดียวกันมี
พระบรมราโชวาทในการเปลี่ยนแปลงประเทศให้ทันสมัย

คือ การรับอารยธรรมและวิทยาการตะวันตกมาใช้ และปรับปรุงแก้ไขประเพณีอันล้าสมัยให้เหมาะสมกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลง

พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวโปรดฯ ให้ข้าราชการสวมเสื้อเข้าเฝ้า ทรงสนับสนุนโรงเรียน หมอสอนศาสนาที่เข้ามาเปิดในเมืองไทย เพื่ออบรม สั่งสอนให้คนไทยมีความรู้ในภาษา วรรณคดี และ วิทยาการของตะวันตก ทรงส่งเสริมให้เจ้าจอมและ พระราชโอรสธิดาได้รับการศึกษาภาษาอังกฤษ โปรดฯ ให้ ภรรยาหมอสอนศาสนา คือ นางแบรดลีย์ นางแมททูน สอนภาษาอังกฤษในพระมหาราชวังอยู่ ๓ ปี จึงโปรดฯ ให้นางแอนนา เลียวโนเวนส์ เข้ามาเป็นครูสอนภาษาอังกฤษอย่างเป็นทางการ ทรงส่งข้าราชการไปศึกษา งานในต่างประเทศ ด้านการพิมพ์ เครื่องจักรกล และ แก่นาฬิกา

ทรงจ้างชาวต่างประเทศที่ได้รับการศึกษาดีแล้ว เข้ามาเป็นข้าราชการในตำแหน่งสำคัญๆ หลายตำแหน่ง เช่น เกี่ยวกับกฎหมาย ล่าม นายช่างคุมเครื่องจักรกล ใหม่ๆ แพทย์แผนใหม่ เตินเรือ ครูฝึกทหาร ฯลฯ

ทรงปรับปรุงการทหารให้เป็นแบบใหม่ โดย ทรงจ้างครูฝรั่งชาวอังกฤษเข้ามาฝึกทหารในตอนต้น รัชกาล ๒ คน และครูชาวฝรั่งเศสในตอนปลายรัชกาล อีก ๑ คน

ใน พ.ศ. ๒๓๙๕ วังหลวงมีหน่วยทหารที่ได้รับการฝึกและจัดแบบยุโรป ๓ หน่วย คือ กองทหาร

รักษาพระองค์ กองทหารหน้า และกองทหารปืนใหญ่ อาสาญวน ส่วนวังหน้านั้น พระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้า เจ้าอยู่หัว ทรงจัดกองทหารปืนใหญ่อาสาญวนเข้ารีต และกองอาสาเขมรเข้ารีตเพราะทรงสนพระทัยในการ ปืนใหญ่ ทรงสะสมอาวุธปืนใหญ่เล็กไว้ในวังหน้าเป็น จำนวนมาก ทั้งยังทรงแปลและตำราการใช้ปืนใหญ่ขึ้น เป็นครั้งแรกในเมืองไทย

เจ้าพระยาทิพากรวงศ์ บันทึกไว้ในพระราช พงศาวดารรัชกาลที่ ๔ สมัยรัตนโกสินทร์ตอนหนึ่งว่า ปืนใหญ่ขนาดกระสุน ๑๐ นิ้ว ที่สั่งซื้อเข้ามาในรัชกาล ที่ ๓ จำนวน ๑๐๐ กระบอกนั้นไม่เพียงพอ รัชกาลที่ ๔ จึงโปรดให้สั่งซื้อปืนใหญ่ขนาดกระสุน ๘ นิ้ว ๑๒ นิ้ว ปืนคาบศิลา และปืนไรเฟิลขนวนทองแดง แต่ละชนิด เป็นจำนวนมากเข้ามาอีก

โปรดฯ ให้ขุดคลองผดุงกรุงเกษมเป็นคลอง คูเมืองชั้นนอกของกรุงเทพฯ ริมคลองสร้างป้อมขึ้น หลายป้อมเพื่อป้องกันพระนคร

พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวโปรดฯ ให้ตัดถนนในกรุงชั้นหลายสาย เช่น ถนนเจริญกรุง ถนนบำรุงเมือง ถนนเฟื่องนคร ถนนสีลม ถนนตรง (ถนนพระราม ๔) สองข้างถนนมีการสร้างอาคาร ร้านค้า ท้องถนนมีรถม้าแล่นไปมา

การพัฒนาบ้านเมืองทางน้ำ โปรดฯ ให้ขุดคลอง เพิ่มขึ้นหลายสาย เช่น คลองมหาสวัสดิ์ คลองภาษีเจริญ คลองดำเนินสะดวก คลองบางลี่ คลองบางยี่สาน และคลองเจดีย์บูชา ทรงส่งเสริมให้ชาวนาทำนาเพิ่ม มากขึ้น เพื่อให้ได้ข้าวซึ่งเป็นสินค้าส่งออกที่สำคัญ ที่สุดของไทยให้มีปริมาณมากขึ้น โดยทรงยกเว้น การเก็บภาษีที่ดินสำหรับนาที่เพิ่งบุกเบิกใหม่ และ ทรงลดหย่อนการเกณฑ์คนเข้ามาทำงานให้หลวงน้อยลง หากเป็นฤดูทำนาก็จะงดการเกณฑ์เด็ดขาด เพื่อให้ ราษฎรมีเวลาทำนามากขึ้น

ในกรุงเทพฯ มีการตั้งโรงพิมพ์ทั้งของราชการ และเอกชน ๓ โรง ของราชการพิมพ์ราชกิจจานุเบกษา ประกาศต่างๆ และธนบัตร (สมัยแรกเรียก “หมาย”)

ออกใช้ เอกชนพิมพ์วารสารทั้งภาษาไทย ภาษาอังกฤษ ตำรา และหนังสืออ่านเล่นออกจำหน่าย

นอกจากนี้ ยังโปรดฯ ให้ตั้งโรงพิมพ์ขึ้นใน พระบรมมหาราชวัง ผลิตเงินเหรียญตามแบบสากล ออกใช้แทนเงินพดด้วง

พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงบูรณะวัดอารามที่สร้างค้างมาแต่รัชกาลที่ ๓ บ้าง และจำเป็นต้องบูรณะใหม่บ้าง เช่น วัดชนะสงคราม วัดบวรเมศล วัดอรุณราชวราราม วัดราชโอรส วัดราชนัดดาราม วัดสระเกศ วัดพระศรีรัตนศาสดาราม วัดสุทัศน์ วัดพระเชตุพนฯ วัดเฉลิมพระเกียรติ วัดปรีณายก วัดสุวรรณดาราม ฯลฯ และทรงสร้างวัดขึ้นใหม่ คือ วัดโสมนัสวิหาร วัดราชประดิษฐ์สถิต มหาสีมาราม วัดมกุฏกษัตริยาราม และวัดปทุมวนาราม ประการสำคัญคือ ทรงบูรณะพระปฐมเจดีย์ให้เป็นศรีสง่าแก่ประเทศไทย

พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงใฝ่พระราชหฤทัยศึกษาวิทยาการสมัยใหม่ ของโลกตะวันตกเป็นอย่างยิ่ง เช่น วิชาภูมิศาสตร์ แผนที่ ฟิสิกส์ เคมี คณิตศาสตร์ รวมทั้งเครื่องมือวิทยาศาสตร์ต่างๆ เซอร์จอห์น เบาว์ริง ได้เขียนเล่าไว้ว่าที่ประทับส่วนพระองค์ในพระบรมมหาราชวังนั้นเต็มไปด้วยหนังสือ และเครื่องมือต่างๆ ทั้งด้านปรัชญาและการคำนวณ

มีนาฬิกาตั้งและแขวนแบบปารีส เครื่องวัดอุณหภูมิ เครื่องวัดความกดอากาศ กล้องส่องทางไกล กล้องจุลทรรศน์ หรือจะกล่าวสรุปได้ก็คือ เครื่องมือและเครื่องใช้ทั้งหมดนี้ อาจหาได้ในห้องทำงาน หรือห้องสมุดของนักปราชญ์เมธีที่เชี่ยวชาญในทวีปยุโรป

วิชาที่โปรดที่สุด คือ โหราศาสตร์ และดาราศาสตร์ ทรงคำนวณเวลาและสถานที่เกิดสุริยุปราคา ในปี พ.ศ. ๒๔๑๑ ไว้ว่า จะเกิดสุริยุปราคาเห็นเต็มดวงที่ตำบลหว้ากอ จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวได้เสด็จทางชลมารค พร้อมด้วยพระสนม พระราชโอรส พระราชธิดา และข้าราชการบริพารไปประทับที่หว้ากอ โดยทรงเชิญคณะทูตานุทูต ชาวต่างประเทศ เซอร์แฮร์รี ออกุสตาสำเร็จราชการสิงคโปร์ และนักดาราศาสตร์ชาวฝรั่งเศส อังกฤษ ไปร่วมพิสูจน์การคำนวณของพระองค์ด้วย

ณ ตำบลหว้ากอ นั้น สุริยคราสจับเต็มดวงตามเวลาที่ทรงคำนวณทุกประการ หลังจากเสด็จกลับกรุงเทพฯ แล้ว ทรงประจวบด้วยพระโรคไข้จับสั่นอย่างรุนแรง พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวผู้ทรงพระคุณอันประเสริฐ ได้เสด็จสวรรคตในพระบรมมหาราชวัง เมื่อวันที่ ๑ ตุลาคม ๒๔๑๑ พระชนมพรรษา ๖๕ พรรษา

โรงเรียน... หนูอยากอยู่

โรงเรียน... ในฝัน

นิวัตร นาคะเวช*

“**ป**กเรียนทำความเคารพ....สวัสดีครับ..
สวัสดีค่ะ คุณครู”

เสียงนักเรียนชั้น ม.๒ ดังขึ้นเมื่อครูสวัสดิ์เดิน
เข้ามาหน้าชั้น

หลังจากครูสวัสดิ์พูดว่า “**สวัสดีครับนักเรียน
นั่งลงได้**” ก็มีเสียงพูดคุยกันตามประสาเด็กเหมือนกับ
ทุกวันที่ผ่านมา ครูสวัสดิ์เดินมานั่งที่โต๊ะครูมุมขวาของ
ห้องเตรียมหีบแบบเรียนวิชาภาษาไทยขึ้นมาสอน

๑๐ ปีแล้ว ที่ครูสวัสดิ์สอนอยู่ที่โรงเรียนบ้าน
หนองคลอง จังหวัดขอนแก่น วันนี้ก็เหมือนกับทุกๆ
วันที่ทำอยู่เดิมๆ สอนหนังสือจนเด็กนักเรียนที่จบไป
แต่งงานจนมีลูกกันหลายคนแล้ว ส่วนครูสวัสดิ์ยังเป็น
ครูโสด แม้จะคบกับครูรัตนา ซึ่งเรียนหนังสือมาด้วยกัน
ตั้งแต่อยู่ราชภัฏ แต่ก็ยังไม่คิดจะแต่งงาน เพราะ
รักการสอนด้วยกันทั้งคู่ และในเรื่องของการเงินก็ยัง
ไม่พร้อม

ครูรัตนา สอนอยู่โรงเรียนในจังหวัดขอนแก่น
ด้วยกัน แต่โรงเรียนที่ครูรัตนาสอน ได้รับเลือกให้
เป็นโรงเรียนในฝัน เสาร์อาทิตย์ที่เจอกันครูรัตนาจะ
เล่าให้ครูสวัสดิ์ฟังว่า โรงเรียนในฝันของเธอเป็น
อย่างไร ซึ่งแรกๆ ครูสวัสดิ์ก็ยังไม่ค่อยเชื่อว่ามันจะเหมือน
กับนโยบายต่างๆ ไป ที่พอทำไปซักพักก็จะเหมือนไฟ
ไหม้ฟาง แล้วก็ถูกลืมไปซะเฉยๆ แต่น้ำเสียงครู
รัตนาค่อนข้างมั่นใจว่า โรงเรียนในฝันของเธอจะไม่
เป็นอย่างนั้นแน่

ชั่วโมงแรกหลังจากพักกลางวันของโรงเรียน
บ้านหนองคลอง เด็กนักเรียนจะรับประทานอาหาร
แล้ววิ่งเล่นจนเนื้อตัวเต็มไปด้วยเหงื่อ บางคนเสื้อผ้า
สกปรกมอมแมม เพราะไปเตะฟุตบอลในสนาม ทั้งๆ
ที่แดดก็ร้อน ริมสนามก็เป็นแอ่งน้ำแฉะ แต่เด็กก็คือเด็ก
ไม่กลัวร้อนไม่กลัวเปียก ซึ่งนอกจากเสื้อผ้าจะเปรอะ-

* ที่ปรึกษาด้านมาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ

เปื้อนแล้ว ยังมีกลิ่นเหม็นเปรี้ยวเหงื่อของนักเรียน
อบอวลอยู่ในห้องเรียนที่เป็นอาคารไม้หลังคา สังกะสี
และอากาศถ่ายเทได้ไม่สะดวก ส่วนเด็กผู้หญิงก็ขำ
คุยกันจริง เห็นคุยกันแต่เรื่องละครน้ำเน่าในโทรทัศน์
เดี๋ยวก็เถียงกันทะเลาะกันให้ครูต้องมาเจรจาไกลเกลี่ยให้
ประกอบกับอากาศวันนี้ไม่เป็นใจให้สอนหนังสือเท่าไร
เพราะร้อนและอบอ้าว ที่ทำเหมือนว่าจะมีฝนตกลงมา
ในเวลาไม่ช้า ทำอย่างไรจะทำให้นักเรียนสนใจเรียน
ได้นะ ครูสวัสดิ์คิด

“ครูคะ..ไอ้บอลมันมาว่าพ่อหนูคะ”

ครูสวัสดิ์มองไปตามเสียงฟ้อง เห็น ด.ญ.หนูนา
หน้าคว่ำ ส่วน ด.ช.บอลก้มหน้าหลบตาครู

“เธอไปว่าอะไรเค้า” ครูสวัสดิ์ถาม

“เปล่าครับ” ด.ช.บอลตอบเสียงอ่อย

**“ไม่จริงคะมันว่า พ่อหนูเอาหน้าอยากเป็นนายก
อบต. เลยจะเอาเงินมาช่วยบริจาคให้โรงเรียน”** หนูนา
รีบฟ้องครู

**“ทีหลังเธออย่าไปพูดอย่างนั้นะบอล มันไม่ตี
ขอโทษหนูนาเค้าซะ”** ครูสวัสดิ์ตัดบท คิดถึงครูรัตน
ขึ้นมาหน่อยนึง เลยนึกถึงเรื่องที่จะคุยกับเด็กได้

**“เออละ นักเรียน วันนี้ครูจะเล่าให้พวกเธอฟัง
เรื่อง โรงเรียนในฝัน ใครสนใจบ้าง”**

“สนใจครับ/ สนใจคะ” เด็กตอบพร้อมๆ กัน

“พวกเราลองช่วยกันคิดว่า โรงเรียนในฝัน คืออะไร”

**“โรงเรียนในฝัน คือโรงเรียนที่อยู่ในความฝัน
คะ”** ด.ญ.ดาว ตอบ เพื่อนๆ พักหน้าเห็นด้วย

ครูสวัสดิ์ยิ้มเล็กน้อย แล้วถามต่อ **“แล้วโรงเรียน
ที่อยู่ในความฝันของดาว หรือของทุกคน จะต้องเป็น
อย่างไร ลองช่วยกันคิดซิ”**

ด.ญ.ดาว ทำท่าคิดก่อนที่จะตอบว่า **“โรงเรียน
ต้องมีอาคารสวยๆ มีต้นไม้เยอะๆ มีดอกไม้ปลูกตาม
ทางเดินคะ”**

**“หนูว่าต้องมีเครื่องคอมพิวเตอร์ให้นักเรียน
ได้ใช้ทุกคน เพราะเดี๋ยวนี้คอมพิวเตอร์สำคัญ โรงเรียน
เรายังมีแค่ ๒ เครื่อง แล้วก็ไม่ให้นักเรียนใช้ อาจารย์
ใหญ่บอกว่าเดี๋ยวพังหมด หนูดูในทีวี เห็นบางโรงเรียน
เค้ามีตั้งหลายเครื่อง ถ้าจะให้มันเป็นโรงเรียนในฝันก็**

ต้องมีให้นักเรียนใช้ทุกคนคะ”

**“แล้วหนูว่าผู้ปกครองก็ต้องช่วยกันพัฒนา
โรงเรียนด้วยนะคะ โรงเรียนจะเป็นโรงเรียนดีๆ ถ้า
ผู้ปกครองคนไหนไม่ช่วยโรงเรียน ก็ไม่ต้องให้ลูกมา
เรียนในโรงเรียนคะ”** ด.ญ.หนูนาจิบปากจิบคอตบ
แล้วหันไปค้อน ด.ช.บอล

ครูสวัสดิ์ค้าน **“ครูว่าถ้าเป็นอย่างนั้น คือ
ผู้ปกครองยากจนไม่มีเงินมาช่วยเหลือโรงเรียน ก็
ไม่มีสิทธิให้ลูกมาเรียนอย่างนั้นเธอ”**

**“ไม่ต้องช่วยเงินก็ได้คะ ช่วยทำอะไรได้ตั้ง
เยอะแยะ เหมือนแม่ใหญ่สา บ้านหนองคลองน้อย
ที่เข้ามาช่วยสอนพวกเราสาวไหม ทอผ้า ไม่เห็นแกรวย
ซักหน่อยแต่ยังมาช่วยแล้วก็ไม่ได้ตั้งค์”** ด.ญ.หนูนา
อธิบาย

ครูสวัสดิ์พยักหน้ารับ แล้วถามต่อ

**“แปลว่าโรงเรียนในฝันในสายตาของพวกเธอ
ต้องมีบรรยากาศดี มีอุปกรณ์ครบ แล้วก็ต้องมี
ชุมชนให้ความช่วยเหลือโรงเรียน แค่นั้นเธอครับ”**

**“ผมว่าครูต้องใจดี สอนหนังสือเก่งๆ ไม่ดู
นักเรียนจะได้อยากเรียนหนังสือครับ”** ด.ช.ก้อง
กล่าวเสริม

**“อาจารย์ใหญ่ด้วยคะ ต้องรักครู รักโรงเรียน
เยอะๆ”** หนูเห็นเวลาเรียกครูประชุมที่ไร หนูเข้าไป
เสิร์ฟน้ำ ได้ยินแต่แกดาครูเกือบทุกคนเลย แล้วก็ชอบ
ดำนักเรียนด้วย เวลาอยู่หน้าเสาธงแกยืนอยู่ในรั้วให้
พวกเราเินตากแดดฟังแกดาเป็นชั่วโมง แล้วก็ไม่เคย
เห็นแกเดินดูแลโรงเรียนเลย เอาแต่นั่งเล่นคอมฯ ในห้อง
มีคอมพิวเตอร์แต่ไม่ให้นักเรียนใช้...”

ด.ญ.แป้ม เสนอ
ครูสวัสดิ์ปราม **“พอแล้ว เบาๆ หน่อย สรุปว่า
โรงเรียนในฝันของพวกเธอ นอกจากจะต้องมีสภาพ-
แวดล้อมที่ดี มีเครื่องมือสื่อต่างๆ ที่ทันสมัยให้พวก
เธอใช้ มีครูเก่งที่จะสอนให้พวกเธอเป็นคนดีมีคุณธรรม
คิดวิเคราะห์เป็นแล้ว จะต้องมีผู้บริหารโรงเรียนที่
เป็นนักบริหารที่มีประสิทธิภาพด้วยใช่ไหมครับ”**

“ใช่ครับ/ใช่คะ” นักเรียนทั้งห้องช่วยกันตอบ

**“ไ้้นักบริหารที่มีประสิทธิภาพมันแปลว่าอะไร
เธอ”** หนูนากระซิบถามแป้ม

“ก็คืออาจารย์ใหญ่ต้องเป็นคนดี รักลูกน้อง ทำงานเป็น บริหารงานเป็น โรงเรียนมันจะได้เป็น โรงเรียนที่ดีมีคุณภาพยังงี้ละ แต่ชั้นว่าอาจารย์ใหญ่ คนนี้คงไม่มีทางหรอก” แป้มตอบ

“แล้วพวกเธอเคยรู้มั๊ยว่า เดี่ยวนี้ในเมืองไทย เรามีโรงเรียนในฝันที่เป็นความฝันของพวกเธอแล้ว” ครูสวัสดิ์ถาม

“มีโรงเรียนในฝันจริงๆ เหรอคะ อยู่ที่ไหนคะ” เด็กๆ ทำหน้าไม่เชื่อ

“มีสิครับ โรงเรียนในฝัน มีอยู่ทั้งหมด ๔๒๑ โรงเรียน ตั้งอยู่ในทุกอำเภอทั่วประเทศ อำเภอละ ๑ โรงเรียน เป็นโรงเรียนที่ได้รับการคัดเลือกจากชุมชน ในแต่ละพื้นที่ เริ่มดำเนินการมาตั้งแต่เมื่อปีที่แล้ว โดยรัฐบาลหวังว่า โรงเรียนในฝันทั้ง ๔๒๑ แห่งนั้น จะต้องเป็นฝันที่เป็นจริงได้ ภายในระยะเวลา ๓ ปี”

“มันจะเป็นไปได้หรือคะ ที่โรงเรียนในฝันจะ ทำได้อย่างนั้น” ด.ญ.หนูนาข้องใจ

“เป็นไปได้สิครับ เพราะรัฐบาลมีเจตนารมณ์ แน่วแน่ในการพัฒนาโรงเรียนในฝันทั้ง ๔๒๑ แห่ง เพื่อให้โรงเรียนและนักเรียนได้รับการพัฒนาทุกๆ ด้าน โดยเฉพาะด้านเทคโนโลยี สารสนเทศ ซึ่งจะ ทำให้นักเรียนมีอุปกรณ์การเรียนการสอนรวมไปถึง เครื่องคอมพิวเตอร์ที่ทันสมัย ทำให้นักเรียนมีโอกาส ได้ใช้ในการเรียนรู้เรียกได้ว่า ท่องไปในโลกกว้างเลย ที่เดียว”

“แล้วโรงเรียนของเราจะมีโอกาสได้เป็นโรงเรียน ในฝันบ้างมั๊ยคะ” ด.ญ.ดาวตาม

“ภายใน ๓ ปีเมื่อโรงเรียนทั้ง ๔๒๑ แห่ง ดำเนินการได้จนเป็นผลสำเร็จแล้ว ครูได้ยืนยันว่า จะมีการขยายผลไปยังทุกตำบล ให้แต่ละตำบลมี โรงเรียนในฝัน ซึ่งเมื่อถึงวันนั้น ครูคิดว่า โรงเรียน ของเราคงได้รับการคัดเลือกให้เป็นโรงเรียนในฝัน ระดับตำบลแน่ ถ้าชุมชนมีความมุ่งมั่นที่จะผลักดัน ให้โรงเรียนของเราเป็นโรงเรียนในฝัน และมีนักเรียน ที่มีนิสัยใฝ่รู้ รักการอ่าน การค้นคว้า เป็นคนดีมี คุณธรรม ดังนั้น ถ้าพวกเธออยากให้โรงเรียนของเรา เป็นโรงเรียนในฝันแล้วละก็ ต้องเป็นเด็กดี ตั้งใจเรียน และอย่าลืมเล่าเรื่องโรงเรียนในฝันให้พ่อแม่ของ พวกเธอฟังด้วยนะ.....เอาหละ นักเรียนทุกคน เรามา เรียนวิชาภาษาไทยกันนะครับ.....” ครูสวัสดิ์สรุป แล้ว หันไปเขียนกระดาน

ฝนตกลงมาแล้ว เสียงน้ำฝนกระแทกหลังคา ลังกะสีดังเปาะแปะ และเริ่มหนักขึ้น ครูสวัสดิ์ เขียนกระดานไปก็ย้อนกลับไปนึกถึงประโยคสนทนา ที่พูดคุยกับเด็กเมื่อครู ภาพของโรงเรียนในฝันของ เด็กๆ ที่กำลังจะเป็นจริงกำลังเกิดขึ้นพร้อมๆ กันทั่ว ประเทศไทยแล้ว ยังคิดอีกฉากสุรตนาเหมือนกันที่ได้ สอนหนังสืออยู่ที่โรงเรียนในฝัน ทั้งๆ ที่เมื่อก่อนคิดว่า โรงเรียนในฝันคงเป็นแค่นิยายที่เป็นไปไม่ได้

แล้วเมื่อไหร่ โรงเรียนของผมจะได้เป็น โรงเรียนในฝันกับเค้าบ้างซักที!

หนังสือ ครุฑทอง

มานพ กนอมศรี*

การเขียนต้นฉบับ

เรามีกลวิธีในการฝึกปฏิบัติการเขียนสำหรับผู้เริ่มเขียน ๓ ประการ ซึ่งเรียกว่า การเขียนเบื้องต้น หรือการเขียนพื้นฐาน

การเขียนเบื้องต้น หรือการเขียนพื้นฐาน

เป็นกระบวนการในการฝึกปฏิบัติสำหรับผู้เริ่มเขียนหนังสือ เพื่อให้รู้จักวิธีการในการนำเสนอเรื่องราวความรู้สึก หรือโลกภายในออกมาให้ปรากฏด้วยวิธีการง่ายๆ

การเขียนพื้นฐานจะประสบผลสำเร็จเมื่อนำหลักการเขียนที่กำหนดไปฝึกปฏิบัติจนเกิดความแม่นยำ ซึ่งนอกจากจะช่วยให้การเขียนดำเนินไปสู่ความสำเร็จง่ายขึ้น ยังทำให้มีหลักเกณฑ์ ในการรับรู้ และถ่ายทอดงานเขียนอย่างถูกต้องและเป็นระบบ

การเขียนเบื้องต้นหรือการเขียนพื้นฐานมีกระบวนการ ๓ ขั้นตอนดังนี้

๑. การเขียนตามสายตาที่มองเห็น
๒. การเขียนสร้างสรรค์
๓. การเขียนตามจินตนาการ

๑. การเขียนตามสายตาที่มองเห็น

เป็นการเขียนขั้นเริ่มต้นที่ง่ายที่สุด ถือเป็น การฝึกนำเสนอและแสดงออกในด้านงานเขียนที่เป็น พื้นฐานของการเขียนทั่วไป การเขียนตามสายตาเห็นมี หลักการ ดังนี้

รับรู้ข้อมูลและประสบการณ์ด้วยการมอง ถ่ายทอดข้อมูลและประสบการณ์ที่เห็น ออกมาอย่างละเอียดและเหมือนจริงที่สุด

เราเรียกสิ่งที่นำเข้าไปใช้ในการถ่ายทอดออกเป็นงานเขียนว่าข้อมูล เราสามารถรับรู้ข้อมูลได้หลายทาง การมองเห็นเป็นการรับรู้ข้อมูลที่สำคัญอย่างยิ่งอย่างหนึ่งที่สามารถนำมาใช้ในการนำเสนองานเขียนได้

ข้อมูลที่รับรู้ด้วยการมองเห็นต้องเป็นข้อมูลที่มีรูปร่างรูปทรง สามารถมองเห็นได้ด้วยสายตา ซึ่งอาจเป็นสถานที่ วัตถุสิ่งของ คน อาคารบ้านเรือน รวมไปถึงเหตุการณ์ต่างๆ ที่ประสบ ข้อมูลเหล่านี้มีความละเอียดซับซ้อนมากขึ้นตามรายละเอียดของสิ่งที่มองเห็นและองค์ประกอบสิ่งที่มองเห็นนั้น เช่น ผลไม้มีความละเอียดของรูปร่าง รูปทรง และสิ่งที่มองเห็นน้อยกว่าคน คนมีรายละเอียดของสิ่งที่มองเห็นน้อยกว่าสถานที่ และสถานที่ที่มีความละเอียดซับซ้อนน้อยกว่าเหตุการณ์ อย่างไรก็ตาม การนำเสนอสิ่งที่มองเห็นทุกอย่างจะเป็นไปในลักษณะถ่ายทอดความเหมือนแบบหรือเหมือนจริงตามที่สายตาเห็นมากที่สุด

การถ่ายทอดตามสายตาเห็นจึงหมายถึงการเขียนหนังสือโดยมีแบบที่มองเห็นเป็นตัวอย่าง และความสำเร็จสูงสุดก็คือให้ผู้อ่านอ่านแล้วรู้ เข้าใจในสิ่งที่เขียนเหมือนกับมองเห็นด้วยตาตนเอง

ดังนั้นการเขียนตามสายตาเห็นจึงมักเกี่ยวข้องอยู่กับปัจจัยต่างๆ ดังนี้

* ศิลปิน - นักเขียนอิสระ

๑. รูปร่างรูปทรง
๒. สีสัณ
๓. ขนาด
๔. จำนวน
๕. รายละเอียด

รูปร่างรูปทรง

รูปร่างรูปทรงเป็นปัจจัยสำคัญในการมองเห็นสิ่งต่างๆ ที่มองเห็นมีรูปร่างรูปทรงเฉพาะของตนเอง ดังนั้นการเขียนบรรยายให้ผู้อ่านสามารถมองเห็นรูปร่างรูปทรงของสิ่งต่างๆ ที่มองเห็นอย่างชัดเจนที่สุดถือเป็นความสำเร็จของการเขียนลักษณะนี้

สีสัณ

สีสัณเป็นอีกสิ่งหนึ่งที่บ่งบอกความเป็นสิ่งที่มองเห็นนั้นๆ เช่น มังคุด มีรูปทรงกลมและมีสีม่วง การเขียนถึงมังคุดให้รู้ว่าเป็นมังคุดจึงจำเป็นต้องบอกเรื่องของสีสัณด้วย

ขนาด

การระบุขนาดของวัตถุที่มองเห็นจะช่วยให้ภาพของที่เขียนถึงปรากฏภาพชัดเจนมากขึ้น หลังจากได้เขียนถึงรูปร่างรูปทรง และสีสัณ เช่น มังคุดเป็นผลไม้ทรงกลม สีม่วงขนาดเท่ากับลูกเทนนิส

จำนวน

สิ่งที่มองเห็นที่มีมากกว่าหนึ่งหน่วย หรือในหนึ่งหน่วยแต่ประกอบด้วยสิ่งที่เหมือนกับหลายหน่วย เช่น ดอกไม้หนึ่งดอก มีกลีบห้ากลีบ

รายละเอียด

รายละเอียดของสิ่งที่มองเห็นจะช่วยให้ภาพที่ปรากฏในการอ่านชัดเจนขึ้น เช่นสถานที่ เหตุการณ์ หรือวัตถุสิ่งของต่างๆ เช่นเจดีย์มีรูปทรงเหมือนระฆังคว่ำมียอดแหลมที่ยอดมีปล้องเป็นชั้นขึ้นไป ทั้งองค์เจดีย์ประดับด้วยกระเบื้องสีทอง

การเขียนตามสายตาเห็นเป็นการถ่ายทอดอย่างตรงไปตรงมา จากสายตารายงานไปสู่มือและมือก็เขียนบอกเล่าตามที่สายตาเห็น โดยที่ไม่ได้แต่งเติมความคิดเห็นใดๆ ลงไปในสิ่งที่เห็นนั้น

กล่าวง่ายๆ ก็คือ เป็นการทำหน้าที่ของตาและมือ โดยสมองไม่เข้ามาเกี่ยวข้อง

หลักการสำคัญของการเขียนแบบนี้ผู้ฝึกหัดต้องควบคุมตัวเองให้เขียนตามกติกาดังกล่าวนี้นี้ให้ได้ นั่นคือพยายามไม่ใส่สิ่งที่เป็นความรู้สึกนึกคิดลงไปในการนำเสนอสิ่งที่มองเห็นนั้น เพราะสิ่งที่เป็นความรู้สึกนึกคิดจะทำให้การเขียนตามที่สายตาเห็นเปลี่ยนเป้าหมายไป

สิ่งที่ผู้ฝึกหัดการเขียนแบบสายตาจดจำก็คือ การทำหน้าที่แทนกล้องถ่ายภาพ ที่ไม่ให้ใช้เครื่องช่วยใดๆ การฝึกหัดเขียนวิธีนี้จนเกิดความชำนาญจะทำให้ผู้ฝึกหัดสามารถบรรยายภาพสิ่งที่พบเห็นได้อย่างละเอียดชัดเจน สามารถทำให้ผู้อ่านรู้และเข้าใจถึงสิ่งที่ต้องการนำเสนอมากที่สุด

สำหรับการนำการฝึกหัดเขียนตามสายตาเห็นนี้สามารถนำไปเป็นพื้นฐานในการเขียนงานเขียนได้หลายอย่างเช่น การเขียนรายงาน การเขียนงานวิชาการ การเขียนข่าว นอกจากนั้นยังสามารถนำไปใช้ในการเขียนงานบันเทิงคดีได้ในหลายๆ อย่างเช่นการเขียนบรรยายฉาก บรรยายเหตุการณ์ บรรยายบุคลิกของตัวละคร

สิ่งสำคัญที่สุดของการฝึกเขียนแบบสายตาเห็นอยู่ที่ต้องเผชิญหน้ากับข้อมูลซึ่งใช้เป็นแบบอย่างในการเขียน การจดจำสิ่งที่พบเห็นแล้วนำมาถ่ายทอดภายหลังมักมีความรู้สึกนึกคิดเจือปนทำให้เป้าหมายของการฝึกเปลี่ยนไป

ผู้ฝึกหัดสามารถฝึกเขียนตามสายตาเห็นได้ในทุกเวลา ทุกสถานที่ และทุกโอกาส หากฝึกหัดจนเป็นนิสัย และสามารถเรียกใช้ได้ตามต้องการ จะได้ชื่อว่าสามารถควบคุมงานเขียนของตนเองได้

คำว่าไม่รู้จะเขียนอะไรก็จะหมดไป

๒. การเขียนสร้างสรรค์

งานเขียนเป็นศิลปกรรมประเภทหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับการรับรู้และการแสดงออก โดยใช้ตัวหนังสือเป็นเครื่องมือในการถ่ายทอด

ผลงานศิลปกรรมที่สมบูรณ์ต้องมีองค์ประกอบครบถ้วนทั้งด้านรูปทรง เนื้อหา และความคิดสร้างสรรค์

รูปทรงหมายถึงแบบอย่างลักษณะของงานที่เขียน เช่น งานเขียนร้อยแก้ว งานเขียนร้อยกรอง ในงานเขียนร้อยแก้วยังแบ่งเป็นรูปแบบเฉพาะอีกหลายอย่าง เช่น บทกวี จดหมาย เรียงความ สารคดี เรื่องสั้น นวนิยาย

งานเขียนร้อยกรองก็สามารถแบ่งรูปแบบเฉพาะได้อีกหลายอย่าง เช่น โคลง ฉันท์ กาพย์ กลอน ร่ายฯ

งานเขียนทั้งสองอย่างนี้จะสมบูรณ์ได้ก็ต่อเมื่อมีความคิดสร้างสรรค์สอดแทรกอยู่ทั้งสองรูปแบบนั้น

คือมีการสร้างแบบอย่างลักษณะขึ้นใหม่ที่แตกต่างไปจากเดิม

ส่วนทางด้านเนื้อหา นั้น งานเขียนถือเป็นสิ่งสำคัญสูงสุด เพราะงานเขียนเป็นงานที่นำเสนอเนื้อหามากกว่ารูปแบบ ผู้อ่านสามารถรับรู้งานเขียนได้จากการนำเสนอเนื้อหาต่างๆ ไว้ภายในเรื่องการนำเสนอเนื้อหาในงานเขียนที่ถือเป็นงานเขียนที่ดี ต้องมีความคิดสร้างสรรค์เด่นชัด กล่าวคือต้องมีความคิดและสมองเข้าไปเกี่ยวข้องด้วย

การฝึกเขียนหนังสือขั้นพื้นฐานประการแรก ที่กล่าวมาก่อนหน้านี้ ได้แก่การเขียนตามสายตา มองเห็น ซึ่งสาระของการฝึกเขียนหนังสือประเภทนี้ สมองมิได้เข้าไปมีส่วนเกี่ยวข้องด้วย เป็นการประสานอย่างตรงไปตรงมาของตาและมือเท่านั้น ซึ่งแม้ว่างานเขียนที่เกิดขึ้นจะสามารถบอกเล่ารายละเอียดของสิ่งที่เห็นได้อย่างชัดเจน แต่ก็ยังไม่ถือว่าเป็นงานเขียนที่สมบูรณ์ นั่นก็เพราะยังไม่ได้มีความคิดเข้าไปเกี่ยวข้อง เป็นเพียงการให้ภาพแต่ยังไม่ได้ให้ความรู้สึก และสติปัญญา ซึ่งเป็นเป้าหมายหลักของงานเขียน

โดยทั่วไป ผู้อ่านมักค้นหาความคิดจากงานเขียนที่ตนอ่าน เพื่อนำไปพัฒนาสติปัญญาและความรอบรู้ ดังนั้นงานเขียนที่สอดแทรกความคิดไว้จึงเป็นงานเขียนที่ยังประโยชน์แก่ผู้อ่านตรงตามความประสงค์มากที่สุด

งานเขียนที่สอดใส่ความคิดลงไปด้วยนี้แหละ ที่เรียกว่า งานเขียนสร้างสรรค์

งานเขียนสร้างสรรค์จึงเป็นกระบวนการสืบเนื่องต่อจากงานเขียนตามสายตาเห็น กล่าวคืองานเขียนที่ผู้เขียนได้รับข้อมูลแล้วนำข้อมูลนั้นส่งเข้าไปสู่สมองการทำงานตามกลไกของสมองไม่ว่าจะด้วยประการใดแนวทางไหนล้วนเป็นผลสืบเนื่องต่อจากการรับรู้ข้อมูลทั้งสิ้น และหากนำสิ่งที่เกิดขึ้นในสมองที่เกิดจากประการคิดของสมอง ถ่ายทอดออกมาโดยใช้ตัวอักษรเป็นเครื่องมือ เพื่อให้ผู้อื่นรับรู้ความคิดได้ถือเป็นงานเขียนสร้างสรรค์

การเขียนสร้างสรรค์มีกระบวนการดังนี้

วัตถุ หรือ เหตุการณ์ สู่การรับรู้ สู่การคิด
สู่การถ่ายทอดเป็นงานเขียน

ประเภทของงานเขียนสร้างสรรค์

๑. การสร้างสรรค์ที่พัฒนาจากรูปร่างรูปทรง
๒. การสร้างสรรค์จากความรู้สึก
๓. การสร้างสรรค์จากประสบการณ์
๔. การสร้างสรรค์จากความรู้

การสร้างสรรค์ที่ปรับปรุงพัฒนาจากรูปร่างรูปทรง

รูปร่างรูปทรงของข้อมูลที่สัมผัสหรือพบเห็นเป็นแรงกระตุ้นแรกในการสร้างสรรค์งานเขียนโดยการปรับเปลี่ยนพัฒนารูปร่างรูปทรงที่เห็นให้ดีขึ้น เช่น การเปรียบเทียบคิ้วสตรีโค้งเหมือนคันศร ดวงตางามเหมือนตาเนื้อทราย ผมดำสลวยเหมือนขนนกกาว่า การเปรียบเทียบเหล่านี้เป็นการพัฒนารูปร่างรูปทรงของข้อมูลที่พบเห็นใหม่ให้ดียิ่งขึ้น

ในทางกลับกัน มีนักเขียนจำนวนไม่น้อยที่ปรับเปลี่ยนภาพที่มองเห็นให้เลวร้ายลงเช่น เปรียบร่างกายของคนเหมือนซากศพ เปรียบดวงตาที่แสดงความโกรธเกรี้ยวเหมือนดวงไฟ

ไม่ว่าจะเป็นการปรับปรุงพัฒนาภาพที่มองเห็นในทางดีหรือทางร้าย กลไกในการทำงานของการรับรู้และถ่ายทอดก็ไม่ได้แตกต่างกัน กล่าวคือ สายตาส่งสัญญาณไปที่สมอง สมองขบคิดเชิงเปรียบเทียบเพื่อปรับปรุงเปลี่ยนแปลงภาพที่พบเห็นเสียใหม่ จากนั้นจึงถ่ายทอดสิ่งที่เกิดจากการคิดของสมองมาที่มีอรรถาธิบายออกมาเป็นตัวหนังสือเพื่อให้ผู้อื่นได้รับรู้และเกิดความรู้สึกในการอ่าน

การสร้างสรรค์จากความรู้สึก

การสังสมข้อมูลจากประสบการณ์ที่พบเห็นไว้เป็นจำนวนมาก ทำให้ผู้เขียนหนังสือไม่จำเป็นต้องเผชิญหน้ากับภาพและการพบเห็นโดยตรง ตะกอนแห่งความทรงจำจะทำหน้าที่เป็นแหล่งที่มาของความคิดได้เป็นอย่างดี อย่างไรก็ตาม การเผชิญหน้ากับภาพที่พบเห็นก็จะช่วยให้เกิดแรงปะทะทางความรู้สึกมากขึ้น เช่น การพบเห็นสิ่งที่รัก การพบเห็นสิ่งที่เกลียดชัง และอารมณ์อื่นอันส่งกระแสเข้าไปปลุกกระตุ้นความคิดให้ลุกโชนขึ้น แล้วหยิบนำความรู้สึกนั้นมาถ่ายทอดเป็นงานเขียน เช่น เผชิญอยู่กับธรรมชาติอันร่มรื่นสวยสดงดงาม ทำให้เกิดความสุขเมื่อเกิดความสุขแล้วก็นึกไปถึงความรักแล้วนำเรื่องราวของความรักมาถ่ายทอดซึ่งอาจจะมีภาพที่เผชิญหน้าปรากฏอยู่หรือไม่ก็สำคัญ

การสร้างสรรค์จากประสบการณ์

ความคิดเป็นกลไกทางการมองที่จะพัฒนายิ่งขึ้นเมื่อได้ทำอย่างซ้ำๆ กัน การฝึกคิดในทุกสิ่งทุกอย่างทุกเหตุการณ์จะช่วยให้สามารถหยิบนำมาถ่ายทอดเป็นงานเขียนได้อย่างง่ายและคล่องตัวการฝึกหัดเขียนหนังสือจึงไม่ได้อยู่ที่การจดปากกาลงบนกระดาษเท่านั้น แต่ผู้เขียนจะต้องหมั่นเขียนและบันทึกลงในสมองของตนตลอดเวลา ไม่ปล่อยให้ประสบการณ์อันมีค่าที่ผ่านมาพัดเลยไปโดยไม่ได้นำมาขบคิดเพิ่มเติม

ประสบการณ์ในการคิดจะทำให้สามารถสรุปแก่นแท้ของสิ่งต่างๆ ที่เกิดขึ้นได้ เมื่อนำมาถ่ายทอดจึงเหมือนกับเป็นการย่อโลกและชีวิตเข้ามาเป็นหนึ่งเดียวกัน การเขียนในลักษณะนี้ได้แก่การเขียนสุภาพิตและคำคมที่เป็นคติสอนใจต่างๆ

การสร้างสรรคจากความรู้

การรับรู้ของมนุษย์มิได้เกิดจากการมองหรือสัมผัสเท่านั้น การอ่าน การฟังและการรับด้วยปัจจัยอื่นๆ ก็ถือเป็นการรับรู้อันวิเศษที่สามารถนำมาถ่ายทอดได้อย่างดีด้วยกันทั้งสิ้น เรานำเอาวิชาความรู้ต่างๆ มาเป็นที่มาของความคิด เพื่อต่อยอดให้เป็นความคิดใหม่ที่ดียิ่งขึ้นไป การเขียนที่ได้ข้อมูลจากการค้นคว้า เป็นการเขียนสร้างสรรค์ในรูปแบบดังกล่าว ซึ่งอาจจะมีคุณสมบัติที่ค่อนข้างจริงจังและมีเหตุผลรองรับมากมาย

การฝึกเขียนสร้างสรรค์จากความรู้สักจึงมีลักษณะและรูปแบบเฉพาะตัว เป็นการนำเสนอความรู้และความคิดที่เต็มไปด้วยเหตุผล มากกว่าความคิดที่เกิดจากความรู้สึกและอารมณ์ เช่น การเขียนสารคดี การเขียนบทความ การเขียนบทวิจารณ์ เป็นต้น

สำหรับผู้เริ่มงานเขียน การได้รู้จักตัวตนที่แท้จริงของงานเขียนจะช่วยให้การปฏิบัติดำเนินไปสู่เป้าหมายง่ายขึ้น และเมื่อฝึกปฏิบัติบ่อยๆ โดยเลือกหยิบวิธีการได้ตรงตามต้องการ ก็จะสามารถถ่ายทอดผลงานได้ และถือเป็นนายของงานเขียน ไม่ใช่งานเขียนเป็นนายที่พาไปอย่างไร้จุดหมายและต้องยกเลิกการเขียนไปในที่สุด

๓. การเขียนตามจินตนาการ

กระบวนการเขียนที่อาจกล่าวได้ว่ายากที่สุดสำหรับผู้ฝึกปฏิบัติการเขียนก็คือ การเขียนตามจินตนาการ

ความหมายของจินตนาการ

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕ ให้ความหมายของจินตนาการว่า ภาพที่เกิดขึ้นในใจ ซึ่งแตกต่างจากคำว่าจินตภาพ ซึ่งมีความหมายว่า ภาพที่เกิดจากความนึกคิด

จินตนาการเป็นกระบวนการสืบเนื่องของจินตภาพ หรือเป็นการฝึกปฏิบัติการเขียนที่สืบเนื่องมาจากการเขียนสร้างสรรค์ กล่าวคือ การเขียนสร้างสรรค์เป็นการเขียนที่สอดใส่ความนึกคิดเข้าไปในสิ่งที่รับรู้หรือที่เรียกว่าข้อมูล โดยกระทำสืบเนื่องมาจากการฝึกเขียนตามข้อมูลที่รับรู้

สำหรับการเขียนตามจินตนาการนั้น เป็นการสร้างภาพและเรื่องราวขึ้นมาใหม่ โดยอาจพัฒนาต่อจากการเขียนตามสายตาเห็นและการเขียนสร้างสรรค์ หรือจะสร้างภาพขึ้นมาใหม่จากแรงกระทบทางความรู้สึก อันเกิดจากการรับรู้ด้านอื่นๆ

จินตนาการแตกต่างไปจากจินตภาพตรงที่ว่า แม้จินตนาการจะมีแรงบันดาลใจมาจากการรับรู้ทาง ด้านต่างๆ แต่ภาพที่ปรากฏขึ้นใหม่และถ่ายทอดออกมา นั้นอาจแตกต่างไปจากข้อมูลที่ได้รับอย่างสิ้นเชิง หรืออาจเป็นเพียงการพัฒนาสิ่งที่รับรู้โดยสอดใส่ ความคิดที่อิสระ ไม่มีขอบเขตและกฎเกณฑ์ไปด้วย ก็ได้

ขอบข่ายจินตนาการ

ในด้านการสร้างสรรค์ศิลปกรรมทุกแขนง จินตนาการหาได้เป็นการหลุดพ้นออกไปจากโลกนี้โดย สิ้นเชิง หรือเป็นการสร้างสิ่งแปลกใหม่ขึ้นมาอย่างไร้ที่มา หากแต่เป็นการคิดอย่างอิสระหรือคิดอย่างเหนือจริง โดยมีพื้นฐานความคิด จากประสบการณ์หรือสิ่งที่ได้ รับรู้

การคิดอย่างเลื่อนลอยไร้ที่มาแห่งความคิด ไร้แรงบันดาลใจจากประสบการณ์ ไม่อาจเรียกได้ว่าเป็นจินตนาการ หากแต่เป็นการกระทำที่มีความหมาย ใกล้เคียงกับสิ่งที่เรียกกันว่าเพ้อเจ้อ

ด้วยเหตุที่จินตนาการกับความเพ้อเจ้อรูปลักษณะ ที่ใกล้เคียงกันมาก จึงทำให้คนเป็นจำนวนไม่น้อย เข้าใจสับสนว่า ความคิดอันเพ้อเจ้อ หรือความคิด อันไร้ที่มาจากประสบการณ์ และการพบเห็นเป็น จินตนาการไปด้วย

ในทางกลับกันการแสดงออกทางจินตนาการ ก็อาจถูกมองว่าเป็นการคิดอย่างเพ้อเจ้อของคนที่มี สติไม่สมบูรณ์ หรือฝันเพ้อไปแล้ว

ดังนั้นการถ่ายทอดตามจินตนาการจึงเป็น เรื่องค่อนข้างยากและสับสนของผู้คนมาโดยตลอด นอกจากหมิ่นเหม่ต่อความเข้าใจผิดของผู้อื่นแล้ว การแสดงออกด้านจินตนาการยังถูกมองว่าเป็นเรื่อง ตลกไร้สาระ ไม่เป็นความจริงและเกิดขึ้นไม่ได้

นั่นก็เพราะจินตนาการเป็นสิ่งที่อยู่นอกเหนือ กฎกติกาแห่งความเป็นจริงที่มนุษย์ได้รับเพิ่มเติม ตลอดเวลาตามธรรมชาติ และกฎกติกาแห่งความ เป็นจริงเหล่านั้น และกฎกติกาเหล่านั้นก็ผูกมัดไม่ให้ กล้าก้าวออกมาจากกฎแห่งความเหนือจริง

ทำให้การถ่ายทอดทางจินตนาการเป็นเรื่อง ค่อนข้างยากและหนักใจสำหรับทุกคน โดยเฉพาะ ผู้ใหญ่ที่เปิดรับกฎกติกานานาชนิดเพิ่มพูนมากยิ่งขึ้น เพราะฉะนั้นจินตนาการจึงมีมากในผู้ที่ผ่านกฎเกณฑ์ แห่งความเหมือนจริงน้อย ซึ่งได้แก่เด็ก

อย่างไรก็ตาม จินตนาการก็เป็นวิธีการคิดและ ถ่ายทอดที่จำเป็นในการเขียน เพราะจินตนาการเป็น แบบอย่างหนึ่งที่มีปรากฏอยู่ในงานเขียนในหลายๆ อย่าง และโดยเฉพาะอย่างยิ่ง สำหรับผู้ต้องการเป็น นักเขียน หลีกเลี่ยงไม่ได้ที่จะฝึกหัดกระบวนการคิด และแสดงออกตามความคิดสร้างสรรค์

สำหรับผู้ฝึกหัดการเขียนตามจินตนาการควร เข้าใจในสิ่งต่างๆ เหล่านี้

- เรื่องของขนาด
- เรื่องของเวลา
- เรื่องของรูปร่าง
- เรื่องของการเกิดใหม่

เรื่องของขนาด

ขนาดเป็นแรงกระตุ้นแรกสำหรับผู้ฝึกหัดการเขียนตามจินตนาการ การเพิ่มขนาดให้โตขึ้นหรือลดขนาดให้เล็กลงกว่าความเป็นจริงอย่างไม่น่าจะเป็นไปได้ เป็นภาพในความคิดที่เรียกว่า จินตนาการอย่างหนึ่ง

สิ่งที่จะขยายให้ใหญ่ขึ้นหรือเล็กลงก็คือวัตถุ และสิ่งมีชีวิตรอบๆ ตัวอันเผชิญหน้าอยู่ เช่น มนุษย์ ดอกไม้ สัตว์ ต้นไม้ บ้านเรือน ฯลฯ ผลงานสร้างสรรค์ที่เกิดจากการเพิ่มและลดขนาดที่รู้จักกันโดยทั่วไปเป็นอย่างดี ได้แก่ ยักษ์ คนแคระ

เรื่องของเวลา

การผสมผสานเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในเวลาที่แตกต่างกัน การเปลี่ยนสิ่งที่ควรจะเกิดขึ้นเป็นประจำในเวลาหนึ่งไปเป็นเวลาหนึ่ง เช่น ดวงจันทร์เปลี่ยนมาขึ้นเวลากลางวัน ดวงอาทิตย์ขึ้นในเวลากลางคืน ล้วนเป็นวิธีการในการถ่ายทอดทางจินตนาการทั้งสิ้น การถ่ายทอดโดยใช้เวลาเป็นตัวกำหนดที่นิยมทำกัน ได้แก่ การถ่ายทอดที่เรียกว่าเจาะเวลา หรือย้อนยุค ซึ่งเป็นการนำเอาเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในอดีตและปัจจุบันมาผสมผสานกัน

เรื่องราวของรูปร่าง รูปทรงและสี

การเปลี่ยนรูปร่าง รูปทรง และสีของสิ่งที่เผชิญอยู่หรือสิ่งที่เคยพบเห็น โดยการสลับที่หรือผสมผสานกันในรูปร่างรูปทรงของหลายสิ่งเป็นวิธีการถ่ายทอดทางจินตนาการอย่างหนึ่ง เช่น เปลี่ยนตำแหน่งอวัยวะของมนุษย์จากที่เคยมีเป็นศีรษะไปอยู่ที่เอว ขาไปอยู่ที่แขน แขนมาอยู่กลางหลัง รวมทั้งเปลี่ยนสีผิวเป็นสีต่างๆ ที่ไม่มีในมนุษย์ เหล่านี้คือผลของการสร้างภาพตามจินตนาการทั้งสิ้น ผลงานจินตนาการอันเกิดจากการเปลี่ยนรูปร่างรูปทรงและสี ได้แก่ ตัวละครในวรรณคดี เช่น พระรามมีผิวสีเขียว พระลักษณ์มีผิวสีเหลือง หนุมานเป็นลิง มัจฉานุเป็น

ลิงผสมกับปลา เชือกก็เป็นคนผสมกับปลา รวมทั้งมนุษย์ต่างดาว เป็นต้น

เรื่องราวของการเกิดใหม่

การเนรมิตสิ่งต่างๆ โดยเฉพาะการสร้างสิ่งใหม่จากสิ่งที่เคยมีอยู่แต่หมดไปแล้วหรือตายไปแล้วให้

กลับฟื้นขึ้นมาใหม่ เป็นการคิดจินตนาการอย่างหนึ่ง ซึ่งช่วยแก้ปัญหาในการเขียนหนังสือและการดำเนินเรื่องได้เป็นอย่างดี อุปกรณ์อันเป็นเครื่องมือของการเกิดใหม่ไม่ว่าจะเป็นเวทย์มนต์คาถา ของวิเศษ หรือ กระบวนการทางวิทยาศาสตร์ล้วนเกิดจากจินตนาการทั้งสิ้น ผลของจินตนาการที่เกิดจากการเกิดใหม่มีหลายอย่าง เช่น ผิดิถี การระลึกชาติ การตายแล้วฟื้น เรื่องในนรก และสวรรค์

การเขียนตามจินตนาการเป็นสิ่งจำเป็นต่อการสร้างสรรค์งานเขียน เพราะช่วยให้งานเขียนมีชีวิต

และสนุกสนานมากขึ้น หากผู้ฝึกการเขียนมีความเข้าใจความหมายที่แท้ของจินตนาการ สามารถแยกจินตนาการออกจากความเพ้อเจ้อ รวมทั้งกล้าที่จะก้าวออกไปจากกฎแห่งความเป็นจริง การคิดและถ่ายทอดจินตนาการก็จะทำให้สนุกและเพลิดเพลินทั้งผู้เขียนและผู้อ่าน ตัวอย่างหนังสือที่เขียนตามแนวทางจินตนาการที่เห็นได้ชัดเจน ได้แก่ พระอภัยมณี ชุบเปอร์แมน มนุษย์ต่างดาว และที่โด่งดังที่สุดในปัจจุบัน ก็คือ แฮรี่ พอตเตอร์

การฝึกหัดการเขียนเป็นไปอย่างสมบูรณ์และได้ผลแก่ผู้ฝึกอย่างครบถ้วน ผู้ฝึกการเขียนหนังสือควรฝึกเขียนตามลำดับโดยเริ่มต้นจาก การเขียนตามสายตาเห็น มาสู่การเขียนตามความคิดสร้างสรรค์ และการเขียนตามจินตนาการเป็นลำดับสุดท้าย

ใจจดใจจ่อ ชีวิตนักเรียน

ฟาฏีนา วงศ์เสนา*

คู่มือการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการ ตะขบ ต้นไม้ใจดี

“...การสอนและอบรมให้เด็กมีจิตสำนึกในการอนุรักษ์พรรณพืชนั้น ควรใช้วิธีการปลูกฝังให้เด็กเห็นความงดงาม ความน่าสนใจ และเกิดความปิติที่จะทำการศึกษาและอนุรักษ์พืชพรรณต่อไป การใช้วิธีการสอนการอบรมที่ให้เกิดความรู้สึกล้วนว่า หากไม่อนุรักษ์แล้วจะเกิดผลเสียเกิดอันตรายแก่ตนเองจะทำให้เด็กเกิดความเครียดซึ่งจะเป็นผลเสียแก่ประเทศในระยะยาว”

* นักประชาสัมพันธ์ สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ

จากพระราชดำริของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เกี่ยวกับการอนุรักษ์พันธุกรรม พืชข้างต้น โรงเรียนเฉลิมขวัญสตรี จังหวัดพิษณุโลก จึงได้ดำเนินโครงการเกี่ยวกับการอนุรักษ์พันธุกรรม พืช โดยได้จัดตั้งสวนพฤกษศาสตร์โรงเรียน เพื่อเป็น สื่อในการสร้างจิตสำนึกด้านอนุรักษ์พรรณพืช ให้เยาวชนได้ใกล้ชิดกับพรรณพืช เห็นคุณค่าและประโยชน์ อันจะก่อให้เกิดความคิดที่จะอนุรักษ์พรรณพืชต่อไป

จากพระราชดำริดังกล่าวได้จุดประกายให้นักเรียนโรงเรียนเฉลิมขวัญสตรี สนใจที่จะศึกษาเกี่ยวกับต้นตะขบอย่างจริงจังจึงเพื่อเป็นการอนุรักษ์ พันธุ์ไม้ที่กำลังจะสูญไป โดยศึกษาข้อมูลทางลักษณะ พฤกษศาสตร์ ระบบนิเวศ ตลอดจนการนำตะขบไปใช้ ประโยชน์

การนำองค์ความรู้เรื่อง “ตะขบ” ซึ่งเป็นพันธุ์ ไม้ท้องถิ่นที่คนไม่เห็นคุณค่าและหาง่าย ไปสู่แผนการ จัดการเรียนรู้ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่างๆ ทำให้ครู มีแผนการสอนร่วมกันและเกิดผลงานของนักเรียน จำนวนมากมาย นับเป็นการจัดการเรียนการสอนที่ สอดคล้องกับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๔๔ ที่ต้องมีการบูรณาการและเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

โรงเรียนเฉลิมขวัญสตรี ได้นำ “ตะขบ” มา บูรณาการในการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระต่างๆ เช่น **กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์**มีการศึกษาลักษณะ ทางพฤกษศาสตร์ พฤติกรรมและความสัมพันธ์ใน ระบบนิเวศ **กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์**ได้ ศึกษาเปรียบเทียบวิธีการวัดพื้นที่ผิว รูปทรงผลและใบ

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและ วัฒนธรรมมีการศึกษาคุณธรรมกับพันธุ์ไม้ หลักธรรม ในเรื่องไตรลักษณ์และพรหมวิหาร ๔ ที่แสดงให้เห็น คุณประโยชน์ของพันธุ์ไม้ ซึ่งเป็นทั้งที่อยู่อาศัย ให้ ร่มเงา ให้อากาศบริสุทธิ์ รากช่วยยึดหน้าดิน เป็นต้น **กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ** มีการนำองค์ความรู้จากต้นตะขบมาเสนอในลักษณะ ของบทกวี คำประพันธ์ **กลุ่มสาระการเรียนรู้สุขศึกษา** มีการผลิตยาชงสมุนไพรจากดอกตะขบ ส่วนต้นตะขบ ก็มีสรรพคุณเป็นยาระบาย **กลุ่มสาระการเรียนรู้ ศิลปะ**มีการวาดภาพจากสีน้ำ และประดิษฐ์ทำรำจาก เพลงสวน**กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและ เทคโนโลยี** ได้นำผลตะขบมาทำเป็นแยม เยลลี่ และ น้ำตะขบ เป็นต้น

จากการบูรณาการความรู้เกี่ยวกับ “ตะขบ” เข้าสู่การเรียนรู้ในทุกกลุ่มสาระได้อย่างสอดคล้อง ของโรงเรียนเฉลิมขวัญสตรีนี้นับเป็นตัวอย่างที่ดียิ่ง กระทั่งวงวิชาการจึงได้รวบรวมนำองค์ความรู้ เหล่านี้มาจัดพิมพ์เป็น**คู่มือการจัดการเรียนการสอน แบบบูรณาการ เรื่อง “ตะขบ ต้นไม้ใจดี”** แจก เผยแพร่ไปยังสถานศึกษาทั่วประเทศ เพื่อจะได้เป็น แนวทางในการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการให้ แก่ครูในสถานศึกษาอื่นๆ ต่อไป

และหวังเป็นอย่างยิ่งว่า **คงจะได้เห็นภาพการ นำพรรณไม้อื่นๆ หรือทรัพยากรอื่นที่มีอยู่ในท้องถิ่น มาบูรณาการในการจัดการเรียนการสอนตามกลุ่ม สาระการเรียนรู้ต่างๆ ได้อย่างหลากหลายมากยิ่งขึ้น ในอนาคต**

ดาวเด่น แดนเจม

กรรณ ศิริฤกษ์อุดมพร *

“ผลงานและความดี สมศักดิ์ศรี รางวัลพระราชทาน” นักเรียนรางวัลพระราชทานประจำปี ๒๕๕๖

หลังจากที่กระทรวงศึกษาธิการได้ประกาศผลการคัดเลือกนักเรียนรางวัลพระราชทานประจำปี ๒๕๕๖ ซึ่งมีนักเรียนที่ได้รับการคัดเลือกในระดับประถมศึกษา จำนวน ๓๖ คน ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน ๓๙ คน และระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ๓๗ คน โดยได้เข้าเฝ้าฯ รับพระราชทานรางวัลจากสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เมื่อวันที่ ๒๓ กรกฎาคม ๒๕๕๗ ณ ศาลาดุสิดาลัย สวนจิตรลดา ยังความปลาบปลื้มแก่นักเรียนผู้ได้รับพระราชทานรางวัลทุกคน วารสารวิชาการฉบับนี้ได้สัมภาษณ์ผู้ได้รับพระราชทานรางวัลในแต่ละระดับถึงความรู้สึก และความคิดเห็นเกี่ยวกับรางวัลพระราชทาน ความสำคัญของการอ่าน รวมทั้งโรงเรียนในพื้นที่อยากให้เป็นจริง

* นักประชาสัมพันธ์ สำนักอำนวยการ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ

เด็กหญิงวรารักษ์ เล่าเอง โรงเรียนวัดบางตลาด
(ยอดสวัสดิ์ประชาสรรค์) จังหวัดฉะเชิงเทรา
นักเรียนรางวัลพระราชทาน

ระดับประถมศึกษา ขนาดเล็ก

“คุณพ่อและคุณแม่ดีใจและภูมิใจในตัวหนูมาก
เลยค่ะ ต้องขอบคุณอาจารย์และผู้ปกครองที่มีส่วน
ทำให้หนูมีวันนี้ อนาคตหนูอยากเป็นหมอ เพราะอยาก
ช่วยรักษาคนป่วย หนูเคยได้รับรางวัลชนะเลิศลูกคิด
ญี่ปุ่นระดับประเทศ และรางวัลที่ ๓ ในการประกวด
มารยาทไทย การอ่านหนังสือก็น่าสนใจมากค่ะ ถ้าเรา
ต้องการหาความรู้เพิ่มเติมก็ต้องพึ่งหนังสือ เพราะ
หนังสือเป็นที่รวมของความรู้ต่างๆ ในโลกนี้

โรงเรียนในฝันต้องเป็นโรงเรียนที่สวຍงามมี
สิ่งแวดล้อมดี และมีอาจารย์ที่คอยดูแลเอาใจใส่เด็ก
นักเรียนค่ะ”

เด็กชายกุลวิชัย ต้นจะโข

โรงเรียนบ้านควนสูง จังหวัดสุราษฎร์ธานี

นักเรียนรางวัลพระราชทาน

ระดับประถมศึกษา ขนาดกลาง

“ผมจะรักษาชื่อเสียงและจะปฏิบัติตนเป็นคนดี
ตลอดไป เป็นลูกที่ดีของพ่อแม่ เป็นศิษย์ที่ดีของครู
และเป็นที่รักของเพื่อนๆ ผมเคยได้รับรางวัลจาก
การประกวดวาดภาพหลายรางวัล ผมชอบเล่นกีฬา
เล่นดนตรี และวาดภาพครับ

โรงเรียนในฝันต้องมีครูดี ส่งเสริมให้เลือกเรียน
ตามที่ตัวเองถนัด ให้เด็กทุกคนรักการอ่าน เพราะการ
อ่านสำคัญมากทำให้เราเป็นคนฉลาดและเรียนเก่งครับ”

เด็กหญิงวิภาวดี ประถมบุตร

โรงเรียนอนุบาลร้อยเอ็ด จังหวัดร้อยเอ็ด

นักเรียนรางวัลพระราชทาน

ระดับประถมศึกษา ขนาดใหญ่

“หนูเคยได้รับรางวัลยูทูบความดีของโรงเรียน
เป็นนักเรียนดีเด่นของจังหวัดร้อยเอ็ด ได้เข้าพบท่าน
นายกรัฐมนตรีในวันเด็กแห่งชาติ ปี ๒๕๕๖ อนาคต
หนูอยากเป็นครูเพื่อช่วยอบรมสั่งสอนให้เยาวชนของ
ไทยสามารถพัฒนาประเทศไทยได้ หนูให้ความสำคัญ
กับการอ่านมากค่ะ สังคมปัจจุบันก้าวหน้ามาก การ
ติดตามข่าวสารนอกจากอาศัยการดู การสังเกตแล้ว
ก็ควรที่จะอ่านเพิ่มเติมความรู้ให้กับตัวเองค่ะ”

โรงเรียนในฝันอยากให้มีคุณครูและบุคลากร
ทางการศึกษาที่มีคุณภาพ เด็กเรียนอย่างมีความสุข
และมีความตั้งใจใฝ่หาความรู้”

นางสาวอรุณศิริ สุวรรณขำ
โรงเรียนเทศบาล ๑ (สังขวิทย์) จังหวัดตรัง
นักเรียนรางวัลพระราชทาน
ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ขนาดเล็ก

“หนูชอบกิจกรรมกล่าวสุนทรพจน์ เคยได้รับรางวัลชนะเลิศเกี่ยวกับการพูด การบรรยายธรรม หนูคิดว่าถ้าเรามีพื้นฐานการอ่านที่ดีแล้ว ช่วยให้เขียนอ่านและพูดได้ดีขึ้น อนาคตหนูอยากเป็นครู คอยช่วยเหลืออบรมสั่งสอนนักเรียน ส่วนคติประจำใจ คือ ความพยายามอยู่ที่ไหน ความสำเร็จอยู่ที่นั่น

โรงเรียนในฝัน อยากให้มีครูอาจารย์ที่เก่งมีแหล่งเรียนรู้และสื่อการเรียนการสอนที่ทันสมัย มีสภาพแวดล้อมที่ดีด้วยค่ะ”

นางสาวสุริย์ภรณ์ เรืองรังษี
โรงเรียนจิวรายบุญมีรังสฤษฎี จังหวัดนครปฐม
นักเรียนรางวัลพระราชทาน
ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ขนาดกลาง

“หนูเคยได้รับรางวัลจากมูลนิธิทรงบุญสุข เป็นนักกีฬาเทเบิลเทนนิสและเทควันโดรางวัลเหรียญทองแดงระดับประเทศค่ะ อนาคตอยากเป็นผู้สื่อข่าว คติประจำใจ คือ เคยแพ้แต่ไม่เคยท้อค่ะ หนูอยากให้เพื่อนๆ ทุกคนรักการอ่าน เพราะการอ่านเป็นตัวเพิ่มพูนความรู้ให้กับเรา แต่ต้องเลือกอ่านสิ่งที่ดีและมีประโยชน์ต่อตัวเรา

โรงเรียนในฝันต้องไม่มีวิชาการมากเกินไป ต้องมีกิจกรรมด้านศิลปะ ดนตรีและกีฬา ให้มีส่วนร่วมกับการสังคม เพราะเด็กจะต้องเติบโตอยู่ในสังคม”

นายประวิณ บุญหนู
โรงเรียนอุทัยวิทยาคม จังหวัดอุทัยธานี
นักเรียนรางวัลพระราชทาน
ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ขนาดใหญ่

“ผมร่วมกิจกรรมของโรงเรียนและชุมชนทุกอย่างเท่าที่จะทำได้ การอ่านหนังสือเป็นสิ่งสำคัญ ผมติดนิสัยรักการอ่านครับ สื่อที่เราบริโภคในปัจจุบันทำให้เราเก็บรายละเอียดได้ไม่หมด ไม่เหมือนการอ่านที่สามารถอ่านซ้ำได้หลายๆ ครั้ง

โรงเรียนในฝัน นักเรียนต้องขยันและตั้งใจเรียน ครูอาจารย์มีปฏิสัมพันธ์ที่ดี โรงเรียนต้องทันสมัยในทุกด้านครับ”

นายอานนท์ นนท์คำวงศ์
วิทยาลัยนาฏศิลปกาฬสินธุ์ จังหวัดกาฬสินธุ์
นักเรียนรางวัลพระราชทาน
ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ขนาดเล็ก

“ผมช่วยกิจกรรมเผยแพร่ศิลปวัฒนธรรมไทย โดยการแสดงนาฏศิลป์ต่างๆ ผมเคยได้รับรางวัลเยาวชนดีเด่นแห่งชาติปี ๒๕๕๗ และรางวัลนักเรียนนักศึกษากองทุนกู้ยืมเพื่อการศึกษาดีเด่น อนาคตอยากเป็นครูครับ เพราะผมชอบการสอนมาก อยากสอนเด็กๆ ให้รักการอ่าน เป็นการเปิดโลกทัศน์ครับ คติประจำใจของผม คือ ก้าวแรกของวันนี้ คือ ก้าวที่ดีของวันหน้า

โรงเรียนในฝันต้องเป็นโรงเรียนที่มีความอบอุ่น อยู่กันแบบครอบครัวครับ”

นางสาวกัลยาณี ตั้งประเสริฐ

โรงเรียนติบุกพังงาวิทยายน จังหวัดพังงา

นักเรียนรางวัลพระราชทาน

ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ขนาดกลาง

“หนูเคยได้รับรางวัลเยาวชนคนเก่งของจังหวัดพังงา เป็นเยาวชนอาสาสมัครตัวอย่างแห่งชาติ และได้เข้าพบท่านนายกรัฐมนตรีในงานวันเด็กแห่งชาติ ปี ๒๕๔๕ ด้วยค่ะ ทุกคนมีจุดเด่นของตัวเองอยู่แล้วพยายามค้นหาและตั้งใจเรียน ขยันและเป็นเด็กดี หนูอยากเป็นแพทย์ ช่วยคนป่วย คดีประจำใจ คือ อดทนเพื่อชีวิตที่มีคุณค่า

โรงเรียนในฝันควรมีกิจกรรมที่ส่งเสริมการเรียนรู้ที่ไม่น่าเบื่อ มีเทคโนโลยีที่ทันสมัย นักเรียนเป็นเด็กดี และมีความสุขกับการเรียนค่ะ”

นายวิรุทธ น้อยพรหม

โรงเรียนสตรีสิริเกศ จังหวัดศรีสะเกษ

นักเรียนรางวัลพระราชทาน

ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ขนาดใหญ่

“รางวัลพระราชทานเป็นรางวัลสำหรับผู้ที่มีความรู้ควบคู่กับมีคุณธรรม ขยันหมั่นเพียร ประหยัด อดออม เสียสละ และเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ มีความจงรักภักดีต่อสถาบันชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์

โรงเรียนในฝันต้องมีสิ่งแวดล้อมที่ดี มีบรรยากาศที่ส่งเสริมให้เด็กเกิดการเรียนรู้ มีอุปกรณ์สื่อการเรียนการสอนที่ทันสมัย นักเรียนทุกคนต้องรักการอ่าน เพราะเป็นรากฐานสำคัญที่จะส่งผลให้การดำเนินชีวิตมีประสิทธิภาพครับ”

ได้คุยกับน้องๆ แล้วรู้สึกได้ถึงความตั้งใจที่จะเป็นคนดีของพ่อแม่ ครูอาจารย์ รวมทั้งสังคมประเทศชาติด้วย นับเป็นสิ่งที่ดีที่น่านำไปเป็นแบบอย่าง เห็นด้วยกับน้องๆ ทุกคนที่ว่า การเป็นคนเก่งนั้นไม่สำคัญเท่ากับการเป็นคนดี มีคุณธรรม และมีความกตัญญู วารสารวิชาการขอแสดงความยินดีกับน้องๆ ทุกคนที่ได้รับรางวัลพระราชทานในครั้งนี้ด้วย และขอให้ทุกคนรักษาความดีงามในตัวเองและสร้างสม ให้ดียิ่งขึ้นต่อไป

ร้อยเรียงเคียงกันฉันท์กวี

๑ นักเลงกลอนอ่อนเขียนต้องเพียรแก้ ทบทวนแม่ไม้หลักคำอักษร
แม่กม กบ กน กต ช่วยบทกลอน ขึ้นแล้วย่อนช่อนทวนกระบวนคำฯ

ทวีพร ทองคำใบ

ถนนกวีสายนี้ ยาวขึ้น สองหน้า ผมผู้เป็นเช่นวิศวกรควบคุมการสร้างทาง รู้สึกเข้มข้นและอึดเอนเต็มใจ
ขอเชิญชวนมวลมิตรประสิทธิ์ศาสตร์แห่งวรรณศิลป์ ส่งมาร่วมเดินทางเคียงกันไป เพื่อประกาศให้บรรณพิภพรับรู้
ว่า สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ไม่ กันดารเหือดแห้งแล้งกวี

ฉบับส่งท้ายปีนี้ขอให้ กำลังใจ ของอาจารย์จตุตญา ศรีเจริญกุล โรงเรียนผาปังวิทยา อำเภอแม่พริก จังหวัด
ลำปาง ปลอบประโลมจิตใจให้พวกเราคิดสู้ปัญหาอย่าทอดทิ้งถอยกับมรสุมชีวิต

๑ ปีเก่า.....

ชีวิตเราอาจมีบ้างข้างขึ้นขม
งานถูกเมินเงินเหลือน้อยพลอยทุกข์ตรม
ต้องระทมทدت้อรอเวลา

ปีใหม่.....

อยู่อย่างไรก็ได้ให้มีความสุข
กับปัญหาทุกอย่างผ่านทางมา
เหนื่อยอ่อนล้าพักก่อนค่อยผ่อนคลาย

อันความทุกข์ทุกข์กายหายหากพัก
แต่ทุกข์หนักที่ใจไม่อาจหาย
ค่อยค่อยแก้ทีละปมก่อนล้นกาย
ให้ถูกจุดก่อนสายสบายใจ

และจงอยู่อย่างคนครองสติ
เข้มแข็งสทำใจให้สดใส
มุ่งทำงานอีกครั้งอย่างตั้งใจ
เริ่มต้นใหม่อีกคราอย่าได้เข็ง

จึงเขียนกลอนมอบให้ด้วยใจมัน
ขอเชิญชวนอ่านกันใช่ฉันเก่ง
ที่เฝ้าปลอบใครฟังยามวังเวง
เหมือนเป็นเพลงกำลังใจฝากให้กัน

กราบขอพรอนพระรัตนตรัย
สิ่งศักดิ์สิทธิ์ประทานให้ไร้โรคภัย
ประสบโชคโคกบุญชัยไพบุลย์พลัน
เป็นรางวัลปีใหม่จากใจจริงฯ

จตุติญา ศรีเจริญกุล

อาจารย์จตุติญา ใช้คำสะกดผิด ศักดิ์สิทธิ์ ผมแก้เป็น ศักดิ์สิทธิ์ ผมชอบบทที่สามทุกความหมาย ทั้งปลูก
ทั้งปลูกทั้งปลูกปัญหา ผมจะนำค่อยค่อยแก้ทีละบมก่อนล้มกาย ไปใช้ ให้ถูกจุดก่อนสาย จนเกินการณ์
เพื่อเตรียมตนตั้งมั่นรับการกิจจะลอกหน้าปีฟ้าใหม่ใกล้กรายมา

อาจารย์สุพล วังสินธุ์ ผู้อำนวยการโรงเรียนเลิงนกทา ล้อมรั้วรักให้กับศิษย์ด้วย การดูแลช่วยเหลือเพื่อ
ลูกศิษย์ แน่นหนายิ่งนัก

๑ รักห่วงใยต้องใกล้ชิดเพื่อศิษย์รัก

เฝ้าฟูมฟักด้วยจิตคิดรักษา
ด้วยความซื่อถือรักไว้ให้ปัญญา
เสริมเมตตาเป็นมิตรแท้ไม่แปรปรวน

ครูจึงเป็นผู้นำทางสร้างชีวิต
เพื่อลูกศิษย์คิดสร้างสรรค์ไม่ผันผวน
ประกอบกรรมทำความดีไม่ติรวน
พูดชักชวนสานความฝันให้มั่นใจ

เยาวชนคนไทยในวันนี้
จำต้องมีผู้ดูแลคอยแก้ไข
คอยติดตามช่วยเหลือเอื้อห่วงใย
อยู่ชิดใกล้เป็นแบบอย่างทางเจริญ

การดูแลช่วยเหลือเพื่อลูกศิษย์
เสริมชีวิตคิดก้าวหน้าพาสรรเสริญ
สร้างความหวังกำลังใจให้ก้าวเดิน
แสนเพลิดเพลินเดินอยู่ได้ในสังคม

การรู้จักนักเรียนเพียรไต่ถาม
ทุกโมงยามตามแก้ไขให้เหมาะสม
เฝ้าตามติดจิตสไตไม่ตรอมตรม
คนนิยมชมยกย่องมองครูดี

การคัดกรองลงส่งเสริมเติมความฝัน
การป้องกันและแก้ไขใจผ่องศรี
การส่งต่อเติมนิสัยให้เปรมปรีดิ์
เทิดครูดีมีคุณธรรมเลิศล้ำเอย

สุพล วังสินธุ์

ปราการอันหลอมรวมจากความรักระหว่างครูและศิษย์ หากผสานกันเป็นหนึ่งเดียวจักมั่นคงแข็งแรง ยากนัก
ศัตรูผู้มีขอบในแวดลอมจุใจมคิดหาญหักให้แตกทำลายลงได้ เป็นความหวังกำลังใจให้ก้าวเดิน ต่อไปในถนนชีวิต
ขอเทิดครูดีมีคุณธรรมผู้ล้ำเลิศ

ทั้งวรรคส่ง ไป วรรครับ อาจารย์สุพลวางรูปและวรรณยุกต์ได้งามสมบูรณ์ คือบทกวีนิพนธ์ที่เคร่งครัด
ในครรลองของฉันทลักษณ์อย่างยิ่งยดบทหนึ่ง ให้อารมณ์ความรู้สึกอบอุ่นปลอดภัย

บทสุดท้ายของอาจารย์สุพลวางรูปฉันทลักษณ์คล้ายกลอนกลบทบุษบงแยมพกา เว้นที่วรรคท้ายไม่เล่นคำว่า
การ บางครั้งความคิดและเนื้อหาว่างกรอบเอาไว้ให้เดินคำ เพื่อรักษาเนื้อความให้สมบูรณ์ เป็นความจำเป็นถูก
บังคับเอาไว้ ขออวยพรให้รั้วแห่งความรัก คงความแข็งแกร่งตลอดไป

แม่ปูสอนลูกปู บทกวีนิพนธ์ของอาจารย์มนตรี เกตุพันธุ์ โรงเรียนตะพานหิน เขตพื้นที่การศึกษาพิจิตร
เขต ๒ จากนิทานอมตะอีสป สรรค์สร้างขึ้นเป็นบทกลอนสุภาพอันไพจิตร คงเค้าโครงเดิมไว้ครบครัน

๑ นิทานเก่าเล่าขานแต่กาลก่อน
เรื่องการสอนนำขันอันอดสู
ณ หาดทรายชายน้ำงามน่าดู
มีแม่ปูฝึกลูกเดินเพลินอุรา

แม่อวดเก่งนำหน้าเดินอ้าก้าม
ลูกก็ตามเลาะเลียงไร้เตี้ยงสา
เร่งฝีเท้าก้าวถี่รี่เข้ามา
ปุมารดาทำทีหนีให้ไกล

โดยปูแม่แล่ขาเลื่องขุ่นเคืองลูก
เห็นไม่ถูกทีทำอักษณาสัย
เกิดขัดข้องช่องว่างระหว่างวัย
กล่าวเป็นนัยว่าลูกรันตันทุรัง

“สอนเท่าไรไม่จำคำแม่สอน
แม่ถึงก่อนมัวชุ่มซำมเดินตามหลัง
จึงไม่ตรงเฉไฉไม่ระวัง
เกิดพลาดพลั้งลัดเลี้ยวคดเคี้ยวไป”

ส่วนปูลูกจุกใจกลับได้คิด
แม่พูดผิดการเดินเกินแก้ไข
เพราะเป็นปูตรงทางได้อย่างไร
แม่ทำไมไม่รู้ไม่ดูตน

จากเนื้อเรื่องแม่ปูผู้สอนลูก
ผิดหรือถูกโปรดเข้าใจใช้เหตุผล
หากหลงตัวจะต้องเกิดหมองมน
การสอนคนใคร่ขอเตือนอย่าเหมือนปู

มนตรี เกตุพันธุ์

บทกระทบทกระเทียบเปรียบเปรย สะท้อนสังคมอย่างร้ายลึกทุกยุคทุกกาลสมัยไม่เคยล้าหลัง การวางตัวให้เป็นแบบอย่างเพื่อสอนคน หากสับสนปนเป่ย์มไม่บังเกิดผล ก่อความกังวลสงสัยตลอดไปให้กับผู้เรียน ทั้งวงการศึกษาและในครอบครัว กระจกฉายภาพความฉลาดล้ำลึกของคนยุคก่อน คมชัดเจนนัยนักจากกวีนิพนธ์บทนี้

การเดินทางของกาลเวลาไม่เคยหยุดยั้ง ปีพุทธศักราช ๒๕๕๗ กำลังผ่านจวนพ้น ภารกิจใหม่ในอ้อมอก
ราชการศึบเยื่อนมาพร้อมเหม็นตฤดู ถูต่องเที้ยวแสนสดใสก้านำหน้าปีใหม่ “รีวคลิ่น” บรรยายธรรมชาติของ
อ่าวนาง ขณะลำแสงสุดท้ายของอาทิตย์ค่อยลดเลื่อนลงในยามเย็น

๑ ยืนช่ายหาดกวาดตาหาความหมาย

ภาพเก่าพรายผุดเตือนเอ็นความหลัง
ดนตรีแผ่วแว่วให้เร้าใจฟัง
บรรเลงเพลงพลอดพรั่งพรูลำนำ

อาทิตย์ลับเหลี่ยมเขาคราวจะลับ
แสงทองจับทับทาฟ้าแดงกำ
เกาะใหญ่น้อยมีถอยลาพาจจำ
รูปลักษณ์ลำหลายแบบดูแบบยล

เบื่องช่ายนั้นแนวนรอบขอบฟ้ากว้าง
เมฆเทาบางกลางนทีที่เวหน
เรือสมุทรกระพริบไฟให้งามดล
ดั่งหิ่งห้อยลอยพันพันวาริ

อ่าวนางยามนี้ที่บันทึก
ริบจารึกภาพเห็นเย็นวันนี้
ว่ายังรักห่วงหาทุกนาทิต
เมืองกระป๋านเท่าใดไม่ลืมเลือน

“รีวคลิ่น”

สื่บที่สุดสดชื่นลอยละล่องท่องจินตนาการไปกับ อ่าวนาง...กระบี่...ยามเย็น... แว่วสำเนียงเสียงฝูงนางนวล
นางแอ่น สยายปีกลือแสงอาทิตย์สีทองสดาดนันทาทัพบฟ้า สายลมเย็นพัดพารีวคลิ่นทะยอยทักทายชายหาด
องค์สุริยเทพขับราชนรถเลื่อนลอยลับเหลี่ยมเขา ปิดปลายถนนกวิสายสุดท้ายของปีนี้อย่างสมบูรณ์ หากปัจจัย
ทุกด้านลงตัวเราคงได้ร่วมร้อยเรียงเคียงกันฉันทกวีอีกครั้ง

มานกวีทั้งตัวลงปิดฉากด้วยมิตรแท้ ของอาจารย์วันเนา ยูเต็น กลบทสุรางค์ระบำ อังนงงามด้วยชั้นเชิง
กลกลอน

๑ มิมิตรแท้แม่ทัณฑ์มนต์
มากน้ำใจในจิตเป็นนิตยจาร

จะทนพอทอพันหมื่นพันผ่าน
เอื้อมารานมารร้ายที่หมายรอนฯ

ส่ง

กองบรรณาธิการวารสารวิชาการ
สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา
สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
กระทรวงศึกษาธิการ ถนนราชดำเนินนอก
เขตดุสิต กรุงเทพฯ 10300

แบบสอบถาม

คำชี้แจง เพื่อเป็นการประหยัดค่าใช้จ่าย กองบรรณาธิการจะส่งวารสารวิชาการ โดยไม่มีหนังสือนำส่ง เมื่อท่านได้รับวารสารวิชาการแล้ว กรุณาตอบแบบสอบถามแล้วส่งกลับมายังสำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา ตามที่อยู่ที่คุณพิมพ์ไว้ด้านหลังแบบสอบถามนี้แล้ว

ชื่อหน่วยงาน.....ที่อยู่.....
อำเภอ.....จังหวัด.....รหัสไปรษณีย์.....โทรศัพท์.....
ผู้ตอบแบบสอบถาม คือ ☐ ผู้บริหาร ☐ บรรณารักษ์ ☐ ผู้อ่าน ☐ อื่นๆ (ระบุ).....
ได้รับวารสารวิชาการ ปีที่.....ฉบับที่.....จำนวน.....เล่ม ไว้เรียบร้อยแล้ว

๑. เนื้อหาที่ได้รับจากวารสารวิชาการเป็นประโยชน์ต่อท่านมากน้อยเพียงใด (กรุณาทำเครื่องหมาย ✓ ในช่อง ☐)

	มาก	ปานกลาง	น้อย
● เพิ่มพูนความรู้ด้านวิชาการ	☐	☐	☐
● สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอน	☐	☐	☐
● ใช้เป็นเอกสารอ้างอิง	☐	☐	☐
● อื่นๆ (ระบุ).....	☐	☐	☐

๒. โปรดใส่หมายเลขเรียงลำดับเนื้อหาที่ท่านต้องการให้เพิ่มเติมในวารสารวิชาการ หน้าข้อความต่อไปนี้

- _____ ภารกิจงาน/ความเคลื่อนไหวของผู้บริหาร ศธ.
_____ สรุปการประชุม/สัมมนาทางวิชาการของ สพฐ.
_____ เนื้อหา/บทความ เกี่ยวกับหลักสูตร
_____ เนื้อหา/บทความ เกี่ยวกับการวิจัยทางการศึกษา
_____ เนื้อหา/บทความ เกี่ยวกับการแนะแนว
_____ เนื้อหา/บทความ เกี่ยวกับการประกันคุณภาพ/วัด/ประเมินผล
_____ เนื้อหา/บทความ เกี่ยวกับสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยี
_____ เนื้อหา/บทความ เกี่ยวกับการศึกษาสำหรับผู้มีความสามารถพิเศษ
_____ เนื้อหา/บทความ เกี่ยวกับการเรียนการสอนภาษาไทย
_____ อื่นๆ (ระบุ).....

๓. ถ้าท่านต้องเสียค่าใช้จ่ายในการจัดส่งวารสารวิชาการเอง ท่านยังยินดีที่จะรับวารสารนี้ต่อไปหรือไม่

- ☐ ไม่ยินดี
☐ ยินดี โดยวิธี
☐ ไปรษณีย์เรียกเก็บเงินปลายทาง
☐ ส่งแสตมป์มาให้กองบรรณาธิการ

๔. สิ่งที่คุณควรปรับปรุงและขอเสนอแนะเพิ่มเติม.....
.....
.....

ขอขอบคุณที่ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี

คำคม คำคม

“สถาบันพระมหากษัตริย์” เป็นสถาบันที่ดำรงอยู่คู่กับ
สังคมไทยมาช้านาน และสังคมไทยนั้นเป็นสังคมที่ไม่เคยว่าง
สถาบันพระมหากษัตริย์ตั้งแต่เริ่มแรกมาจนถึงปัจจุบัน ด้วย
เหตุนี้กระผมจึงเห็นว่าเราควรจะได้ศึกษา และสนใจภูมิหลัง
ทั้งด้านประวัติศาสตร์ ด้านวัฒนธรรม และขนบธรรมเนียม
ประเพณี ตลอดจนองค์ประกอบต่างๆ ซึ่งเป็นเรื่องของสถาบัน
พระมหากษัตริย์ เพื่อที่เราจะได้มีความมั่นคงในทางใจ มีความ
แน่นอนในอันที่จะร่วมรักษาและเทิดทูนสถาบันนี้ไว้ตลอดไป
มิให้เสื่อมคลายไปได้

พลตรี ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช

“ความรู้และความสามารถต่างๆ ที่ได้จากโรงเรียนนี้
ก็นับว่าเป็นอุปกรณ์ที่จะได้ไปดำรงชีวิต ดำเนินชีวิตที่ดี แต่ขอ
ให้ถือว่าความรู้ทั้งหลายที่ได้จากโรงเรียนนี้ เป็นเพียงอุปกรณ์
และวิชาการก็เป็นวิชาการแต่ละอย่างๆ เท่ากับเป็นส่วนหนึ่ง
จะต้องมาประกอบในชีวิตรต่อไป เมื่อออกจากโรงเรียนก็ต้อง
ประกอบความรู้ต่างๆ นี้ ให้เป็นเครื่องมือที่ดีสำหรับให้มีความ
สำเร็จ และทำประโยชน์แก่ส่วนรวมได้ การที่จะเอาชิ้นส่วนคือ
ความรู้ต่างๆ นี้มาประกอบกันก็ต้องทำด้วยตนเอง คนอื่น
จะมาทำไม่ได้ ฉะนั้นก็ขอให้ผู้ที่สำเร็จการศึกษาจากโรงเรียน
และจะไปปฏิบัติตนในชีวิตรต่อไป จงพยายามที่จะประกอบ
กรณียให้ชีวิตรมีความเจริญรุ่งเรืองเต็มที่”

พระบรมราชาโชวาท

พระราชทานเนื่องในโอกาสปิดภาคการศึกษาของโรงเรียนจิตรลดา

วันเสาร์ที่ ๒๔ มีนาคม ๒๕๑๖